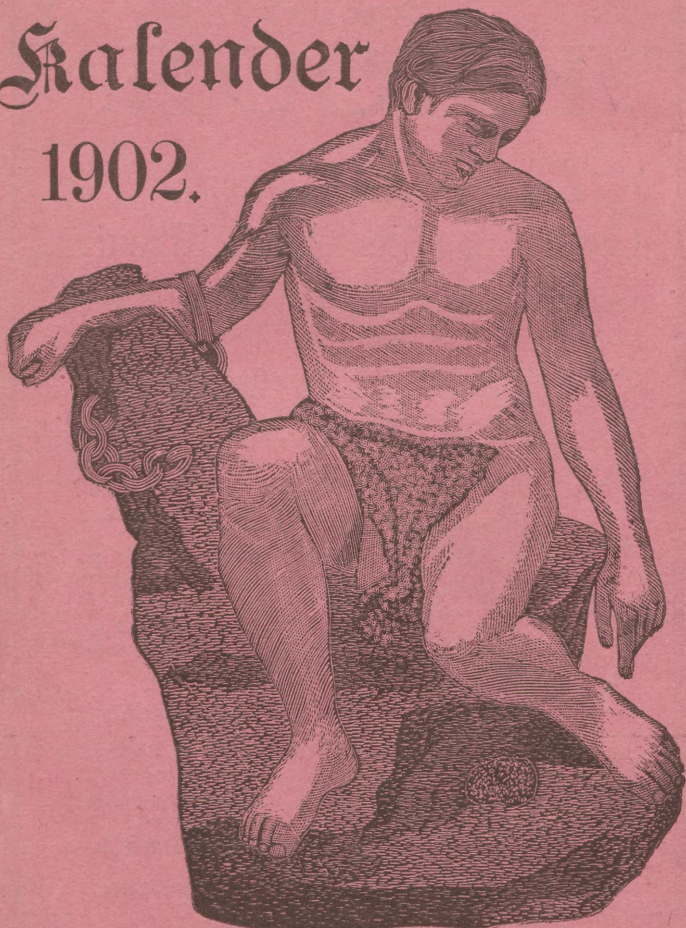

Kalewipoja

Kalender

1902.

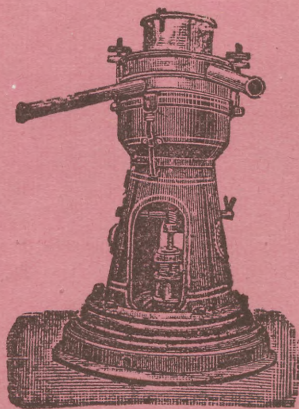

Jurjewis 1901.

Trütitud Ed. Mäsepp'a raamatukaupluse kuluks

Koorelahutaja (Separator) „KROON.“

Kirjade ja telegrammide adress :
Centrifug (Stockholm Швеція)
1898 aastast kuni 1900 aasta detsembri kuuni
enam kui
25,000 tükki tarwitusel.

Üleilmlisel näitusel Parisis
1900 aastal
sai koorelahutaja

„Kroon“

teiste masinatega võistel-
des kõige kõrgema auu-
hinna

Grand Prix.

Pää-asjaajaja :

Eesti- Liiwi- ja Kuuramaa
jaoks on

Consumverein
der

Landwirth e.

Abikauplused: Riias, Miitawis, Liibawis,
Tukkumis.

Kalewipoja
 Kalender
1902.

Sel aastal on 365 päewa.

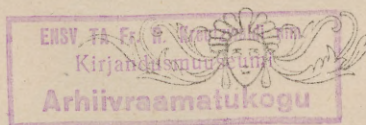
Jurjewis (Tartus)

Trükitud Ed. Mäsepp'a raamatukaupluse kulusi.
1901.

djo 196n91n9 .206

Дозволено цензурою. — 4 января 1901 года.

.nutañq 206 na lat

1954: 1401 ✓

(SutrnE) siuta9n9

Trükitud Hermann'i trükitoja kirjadega, Surjewis.

Märkide ja aegade seletused.

☉ noor kuu. ☾ esimene weerand.
☾ täiskuu. ☽ viimane weerand.

☿. Püha. — p. päew ja pärast. — ♀. hommik. — ♀. lõuna. —
♂. õõfi. — ♂. õhtu. — e. enne.

Et praegu igal pool kodumaal Peterburi kellaaeg tarwitusel on, siis ei maksa tähtsamatust ülespandud ajad mitte enam kõigis kodumaal linnades, mis Surjewiga ühelatuse kraadi all on, vaid ainult Surjewis. Kendes linnades tuleb kalendri arvudele lihtsalt järgnuseid aasta jooksul muutmata arwusid juurde lisada: Kolga-Jaanis 3 m., Tarvastus 3½ m., Wiljandis ja Paistus 4½ m., Toris 8 m., Pärnus 8½ m., Kurejaares 17½ m., Rihelkonnas (Saaremaal) 19 m. Enam põhjapoolsetes ja lõunapoolsetes kohtades võib päikese ja kuu tõus ja loojamine kalendris antud aegadest kuni 10 m. lahku minna.

Alasta-ajad.

Kewade algab 8. märtsil k. 3 p. l. Sügise algab 11. sept. kell 2 e. l.
Suwi algab 9. juunil k. 11 hom. Talw algab 9 detf. k. 9 p. l.

Päikese ja kuu warjutamised.

1902. aastal on 3 päikese- ja 2 kuwarjutust, milledest viimane päikese- ja mõlemad kuwarjutused siin jaolaua näha on.

1. ☿aline päiksewarjutus 26. märtsil. Pole Europas näha.

2. Täielik kuwarjutus 9. aprillil. Kuu tõuseb päikese loojamineku ajal täiesti warjutatult; warjutus lõpeb k. 9 35 m. õhtul.

3. ☿aline päiksewarjutus 25. aprillil. Pole Europas näha.

4. Täielik kuwarjutus 4. okt. Warjutus algab kell 6 17 min. hom; saab aga alles pärast kuu loojaminekut ja päikese tõusu täiesti warjutatud.

5. ☿aline päiksewarjutus on 18. oktoobil. Warjutus on väike, algab päikse tõusu ajal ja lõpeb kell 10 hommikul.

Öed, wennad, noorikud ja neiud,
Muusad hallpääd, õnnelikud peidud,
Teile kõitidele soowin ma
Ditswat õnne elus otjata:
Paisku ilul teie pääle päike,
Arm ja truudus ehtigu te käite,
Ühes meeles, hella armu wäes
Rõndige te ifta käsitäes!

**1	Teisip.	Uus aasta.	
2	Kolmap.		
3	Neljap.		
4	Reede.		
5	Laup.		☾ 8,38 e. l.
	Kolmekun. p.	Targad hommiku maalt. Matt. 2, 1—12.	
**6	Pühap.	3 kuningapäew.	
7	Esmasp.		
8	Teisip.		
9	Kolmap.		
10	Neljap.	Paawlipäew.	
11	Reede.		
12	Laup.		☼ 2,6 e. l.
1.	P. p. 3 kun. p.	Jeesus 12 aastat wana. Luth. 2, 41—62.	
13	Pühap.		
14	Esmasp.		
15	Teisip.		
16	Kolmap.		
17	Neljap.	Tõnise päew.	
18	Reede.		
19	Laup.		☾ 3,9 p. l.
2.	P. p. 3 kun. p.	Pulmad Naanaš. Joann. 2, 1—11.	
20	Pühap.	J a b. S a b.	
21	Esmasp.		
22	Teisip.		
23	Kolmap.		
24	Neljap.		
25	Reede.	Paawli ümber p.	
26	Laup.		☼ 3,22 p. l.
3.	P. p. 3 kun. p.	Pidalitõbine ja päämehe julane. Matt. 8, 1—13	
27	Pühap.		
28	Esmasp.		
29	Teisip.		
30	Kolmap.		
31	Neljap.		

1	Reede.		
*2	Laup.	Küünlapäew.	☾ 2,57 p. l.

4. P. p. 3 kun. p. Jeesus merel. Matt. 8, 23—27.

3	Pühap.		
4	Õsmasp.		
5	Teisip.		
6	Kolmap.		
7	Neljap.		
8	Reede.		
9	Laup.		☼ 3,2 p. l.

9. P. e. Krist. ülest. p. Umbrohnst. Matt. 13, 24—30.

10	Pühap.		
11	Õsmasp.		
12	Teisip.		
13	Kolmap.	W a s t l a p ä e w.	
14	Neljap.	T u h a p ä e w.	
15	Reede.		
16	Laup.		

8. P. e. Krist. ülest. p. Külwajaft. Luuk. 18, 4—15.

17	Pühap.		☾ 0,39 e. l.
18	Õsmasp.		
19	Teisip.		
20	Kolmap.		
21	Neljap.		
*22	Reede.	} Wõinädal.	
*23	Laup.		

Paastu püha. Krist. kannat. Luuk. 18, 31—43.

24	Pühap.	M a d i j e p.	
25	Õsmasp.		☼ 4,50 e. l.
26	Teisip.		
27	Kolmap.		
28	Neljap.		

1	Reede.		
2	Laup.		
1. P. paastus. Kristust kiusatakse. Matt. 4, 1—11.			
3	Pühap.		
4	Esmasp.		☾ 0,13 e. l.
5	Teisip.		
**6	Kolmap.	Palwepäew.	1. k w a t.
7	Neljap.		
8	Reede.		
9	Laup.		
2. P. paastus. Kanaani naese ufs. Matt. 15, 22—28.			
10	Pühap.		
11	Esmasp.		☾ 5,21 e. l.
12	Teisip.		
13	Kolmap.		
14	Neljap.		
15	Reede.		
16	Laup.		
3. P. paastus. Kristus ajab fur. wälja. Luuk. 11, 14—21.			
17	Pühap.		
18	Esmasp.		
19	Teisip.		☾ 8,24 e. l.
20	Kolmap.		
21	Neljap.		
22	Reede.		
23	Laup.		
4. P. paastus. 5000 mehe jootmine. Joann. 6, 1—15.			
24	Pühap.		
**25	Esmasp.	Paastu Maarjapäew.	☾ 3,50 p. l.
26	Teisip.		
27	Kolmap.		
28	Neljap.		
29	Reede.		
30	Laup.		
5. P. paastus. Krist. nris. kividega. Joann. 8, 46—59.			
31	Pühap.		

1	Esmasp.		
2	Teisip.		☾ 7,26 e. l.
3	Kolmap.		
4	Neljap.		
5	Reede.		
6	Laup.		

Palmipunde püha. Krist. sõidab Jerusj. Matt. 21, 1—9.

**7	Pühap.	Palmipunde püha.	
8	Esmasp.		
9	Teisip.		☾ 8,50 p. l.
10	Kolmap.		
**11	Neljap.	Suur neljapäew.	
**12	Reede.	Suur reede.	
13	Laup.		

Vihavõtte püha. Krist. ülest. Mark. 16, 1—8.

**14	Püisap.	1. Vihavõtte püha.	
**15	Esmasp.	2. Vihavõtte püha.	
*16	Teisip.		
*17	Kolmap.		
*18	Neljap.		€ 0,58 p. l.
*19	Reede.		
*20	Laup.		

10. tähtpäeval.

1. P. p. ülest. püha. Krist. näitab end jüingritele. Joan. 20, 19—31.

21	Pühap.		
22	Esmasp.		
**23	Teisip.	Keisri pr. np. Jüri p.	
24	Kolmap.		
25	Neljap.		☾ 0,45 e. l.
26	Reede.		
27	Laup.		

9. tähtpäeval.

2. P. p. ülest. p. Häa karjane. Joan. 10. 12—16.!

28	Pühap.		
29	Esmasp.		
30	Teisip.		

8. tähtpäeval.

Mai ehk lehekun.

1	Kolmap.	Wolbri päew.	näbal.	3,40 p. l.
2	Neljap.			
3	Reede.	Risti leidmise p.		
4	Laup.			
3	P. p. ülest. p.	Üürise aja pärast. Joann. 16, 16—23.		
5	Pühap.			
**6	Esmasp.	Keisri herra j. p.	7. külmnäbal.	
7	Teisip.			
8	Kolmap.			
*9	Neljap.	Uigula päew.		12,46 p. l.
10	Reede.			
11	Laup.			
4.	P. p. ülest. p.	Kristuse ärajeletamisest. Joann. 16, 5—15.		
12	Pühap.			
13	Esmasp.		6. külmnäbal.	
**14	Teisip.	Kroonimise päew.		
15	Kolmap.			
16	Neljap.			
17	Reede.			2,0 e. l.
18	Laup.			
5.	P. p. ülest. p.	Õigest palumisest. Joann. 16, 23—30.		
19	Pühap.			
20	Esmasp.		5. külmnäbal.	
21	Teisip.			
22	Kolmap.			
**23	Neljap.	Taewaminemise p.		
24	Reede.			
**25	Laup.	Keisri pr. j. p.		8,11 e. l.
6.	P. p. ülest. p.	Rõõmustajast. Joann. 15, 26—34.		
26	Pühap.		4. külmnäbal.	
27	Esmasp.			
28	Teisip.			
29	Kolmap.			
30	Neljap.			
31	Reede.			1,53 hom.

1	Laup.		3.
	Nelipühi.	Pühast waimust. Joann. 14, 23—31.	
**2	Pühap.	1. Nelipühi.	filminäbal.
**3	Esmasp.	2. Nelipühi.	
4	Teisip.		
5	Kolmap.	2. k w a t e m b e r.	
6	Neljap.		
7	Reede.		
8	Laup.		
			☉ 4,17 e. l.

Kolmainu Jumala püha.	Jeesus ja Nikodeemus.	Joann. 3, 1—15.
9	Pühap.	2. filminäbal.
10	Esmasp.	
11	Teisip.	
12	Kolmap.	
13	Neljap.	
14	Reede.	
15	Laup.	
		☉ 11,52 õht.

P. p. 3 a. J. p.	Nikas mees ja waene Saatjarus.	Luk. 16, 19—31.
16	Pühap.	1. filminäbal.
17	Esmasp.	
18	Teisip.	
19	Kolmap.	
20	Neljap.	
21	Reede.	
22	Laup.	
		☉ 2,59 p. l.

2. P. p. 3 a. J. p.	Suurest õhtusöömaajast.	Luk. 14, 14—24.
23	Pühap.	Jaanipäew.
*24	Esmasp.	
25	Teisip.	
26	Kolmap.	
27	Neljap.	
28	Reede.	
*29	Laup.	
		Pettri-Pawli p.
		☉ 2,47 p. l.

3. P. p. 3 a. J. p.	Arakadunud pojast.	Luk. 15, 2—10.
30	Pühap.	

1	Esmasp.		
2	Teisip.	Heina Maarja p.	
3	Kolmap.		
4	Neljap.		
5	Reede.		
6	Laup.		
4. P. p. 3 a. J. p. Olge armulised. Luuk. 6, 36—43.			
7	Pühap.		☾ 6,45 õht.
8	Esmasp.		
9	Teisip.		
10	Kolmap.	7 wennaste päew.	
11	Neljap.		
12	Reede.		
13	Laup.	Mareti päew.	
5. P. p. 3 S. p. Rohkest kalaajaagist. Luuk. 5, 1—12.			
14	Pühap.		
15	Esmasp.	Apostl. lahkumine.	☾ 7,15 e. l.
16	Teisip.		
17	Kolmap.		
18	Neljap.		
19	Reede.		
20	Laup.		
3. P. p. 3 a. J. p. Variseeride õigusest. Matt. 5, 20—26.			
21	Pühap.		☾ 10,17 õht.
**22	Esmasp.	Keisri ema nimep.	
23	Teisip.		
24	Kolmap.		
25	Neljap.	Jakobi päew.	
26	Reede.		
27	Laup.		
7. P. p. 3 a. J. p. 4000 mehe jootmisest. Mark. 5, 1—9.			
28	Pühap.		
29	Esmasp.	Dlewi päew.	☾ 6,24 e. l.
30	Teisip.		
31	Kolmap.		

1	Neljap.	Peetri wangis ol. p.	
2	Reede.		
3	Laup.		
8. P. p. 3 a. J. p. Waleprohwetiteft. Matt. 7, 15—23.			
4	Pühap.		
5	Esmaſp.		
*6	Teifip.	Kristuse äraf. p.	☉ 8,3 e. l.
7	Kolmap.		
8	Neljap.		
9	Reede.		
10	Laup.	Lauritſa päew.	
9. P. p. 3 a. J. p. Ülekõhtuſeſt majapidajaſt. Luuk. 16, 1—9			
11	Pühap.		
12	Esmaſp.		
13	Teifip.		☾ 1,4 p. l.
14	Kolmap.		
*15	Neljap.	Mukki Maarja p.	
16	Reede.		
17	Laup.		
10. P. p. 3 a. J. p. Jeruſ. ärarikkumijeſt. Luuk. 19, 41—48.			
18	Pühap.		
19	Esmaſp.		
20	Teifip.		☉ 7,19 e. l.
21	Kolmap.		
22	Neljap.		
23	Reede.		
24	Laup.	Pärtli päew.	
11. P. p. 3 a. J. p. Warifeerift ja tõlneriſt. Luuk. 18, 9—14.			
25	Pühbp.		
26	Esmaſp.		
27	Teifip.		
28	Kolmap.		
*29	Neljap.	Joann. ſ. m. r. p.	☾ 0,15 hom.
*30	Reede.	Alekſandri päew.	
31	Laup.		

12. P. p. 3 a. J. p. Kurdist ja keeletumast. Mark. 7, 31—37.		
1	Pühap.	
2	Esmasp.	
3	Teisip.	
4	Kolmap.	☾ 8,23 õht.
5	Neljap.	
6	Reede.	
7	Laup.	
13. P. p. 3 a. J. p. Breester ja Sam. mees. Luuk. 10, 23—37.		
*8	Pühap.	Maarja sünd. päew.
9	Esmasp.	
10	Teisip.	
11	Kolmap.	☾ 6,31 õht.
12	Neljap.	
13	Reede.	
*14	Laup.	Kristi ülendamise p.
14. P. p. 3 a. J. p. Kümnest pidalitõbisest. Luuk. 17, 11—19.		
15	Pühap.	
16	Esmasp.	
17	Teisip.	
18	Kolmap.	3. s e p t e m b e r. ☾ 7,9 õht.
19	Neljap.	
20	Reede.	
21	Laup.	Matteuse päew.
15. P. p. 3 a. J. p. Mammonast. Matt. 6, 24—34.		
22	Pühap.	
23	Esmasp.	
24	Teisip.	Joann. jaam. p.
25	Kolmap.	
*26	Neljap.	Joann. õp. päew. ☾ 7,21 õht.
27	Reede.	
28	Laup.	
16. P. p. 3 a. J. p. Maini liuna furnust. Luuk. 7, 11—17.		
**29	Pühap.	Mihkli p. Võitusepäha.
30	Esmasp.	

**1	Teisip.	Maarja f. ja eesp.	
2	Kolmap.		
3	Neljap.		
4	Reede.		☉ 8,1 e. l.
5	Laup.		
17. P. p. 3 a. J. p. Weetõbijest. Luuk. 14, 1—11.			
6	Pühap.		
7	Esmasp.		
8	Teisip.		
9	Kolmap.		
10	Neljap.		
11	Reede.		☉ 0,51 h.
12	Laup.		
18. P. p. 3 a. J. p. Suuremast käsuist. Matt. 22, 34—46.			
13	Pühap.		
14	Esmasp.		
15	Teisip.		
16	Kolmap.		
**17	Neljap.	Vorki päew.	
18	Reede.	Luuksa päew.	☉ 10,14 h.
**19	Laup.	Luteruse usu ülestw. p.	
19. P. p. 3 a. J. p. Halwatud inimesest. Matt. 9, 1—8.			
20	Pühap.		
**21	Esmasp.	Keisri hr. tr. p. a. p.	
**22	Teisip.	Kaasani Maarja p.	
23	Kolmap.		
24	Neljap.		
25	Reede.		
26	Laup.		☉ 2,30 p. l.
20. P. p. 3 a. J. p. Pulmariidest. Matt. 22, 1—14.			
27	Pühap.		
28	Esmasp.	Siimon Juudas.	
29	Teisip.		
30	Kolmap.		
31	Neljap.		

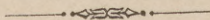
1	Reede.	Pühade päew.	
2	Laup.	Hingede päew.	☉ 7,7 p. l.
21. P. p. 3 a. J. p. Kuninga mehe pojast. Joann. 4, 47—54.			
3	Pühap.		
4	Esmasp.		
5	Teisip.		
6	Kolmap.		
7	Neljap.		
8	Reede.		
9	Laup.		☾ 9,47 e. l.
22. P. p. 3 a. J. p. Kavalast julajest.. Matt. 18, 23—35.			
10	Pühap.	Martin Luther.	
11	Esmasp.	Martin piiskopp.	
12	Teisip.		
13	Kolmap.		
**14	Neljap.	Keisri ema sünd. p.	
15	Reede.		
16	Laup.		
23. P. p. 3 a. J. p. Kohturahast. Matt. 22, 15—22.			
17	Pühap.		
18	Esmasp.		☉ 4,4 e. l.
19	Teisip.		
20	Kolmap.		
21	Neljap.	Maarja ohw. p.	
**22	Reede.	Troonip. sünd. j. nimep.	
23	Laup.		
23. P. p. 3 a. J. p. Jauruse tutrest. Matt. 9, 18—26.			
24	Pühap.		
*25	Esmasp.	Surnute püha.	
26	Teisip.		☾ 8,26 p. l.
27	Kolmap.		
28	Neljap.		
29	Reede.		
30	Laup.	Andreje päew.	

1. Kristuse tulemise püha. Riidetud olgu. Matt. 21, 1—9.		
1	Pühap.	
2	Esmasp.	☉ 2, 16 p. l.
3	Teisip.	
4	Kolmap.	
5	Neljap.	
**6	Reede.	Reisri hr. up. Nigula p.
7	Laup.	
2. Krist. tul. p. Viimse päewa tähed. Luuk. 26, 25—26.		
8	Pühap.	Maarja saam. p. ☉ 6, 8 p. l.
9	Esmasp.	
10	Teisip.	
11	Kolmap.	
12	Neljap.	
13	Reede.	
14	Laup.	
3. Krist. tul. p. Joannes vangis. Matt. 11, 2—10.		
15	Pühap.	
16	Esmasp.	☉ 11, 25 p. l.
17	Teisip.	
18	Kolmap.	4. k w a t e m b e r.
19	Neljap.	
20	Reede.	
21	Laup.	T o o m a p ä e w.
4. Krist. tul. p. Joann. tunnistus. Joann. 1, 17—28.		
22	Pühap.	
23	Esmasp.	
24	Teisip.	
**25	Kolmap.	1. jõulupüha.
**26	Neljap.	2. jõulupüha.
*27	Reede.	Gw. Johannes.
28	Laup.	Süüta laste päew.
Pühap. p. jõulu. Siimeon ja Hanna. Luuk. 2, 23—40.		
29	Pühap.	
30	Esmasp.	
31	Teisip.	☉ 4, 17 p. l.

Maa ilma tähtsamate sündmuste aja arv.

Pärast Kristust.

Wene riigi hakatus	862 a.
Tartu linna ehitamine	1030 "
Moskwa linna ehitamine	1147 "
Sakslaste Liivimaaale tulemine	1159 "
Riia linna ehitamine.	1201 "
Tallinna linna ehitamine	1219 "
Wiimsed wabad eestlased uinutatakse hirmsa, pimedaga orjapõlwe unesse	1223 "
Raamatute trükkimise kunsti ülesleidmine	1440 "
Esimene Eesti keeli raamatu trükkimine	1553 "
Eestimaa saab Rootsi walitsuse alla	1561 "
Moskwas trükitakse esimene Wene keeli raamat	1564 "
Wene talurahwa pärisorjuse hakatus.	1592 "
Trükkimaja asutus Tallinnas	1607 "
Liivimaa saab Rootsi walitsuse alla	1625 "
Esimene suurekooli ehitamine Tartu	1632 "
Suurekooli asutamine Pärnus.	1681 "
Peterburi asutamine	1703 "
Tartu linn saab Wene walitsuse alla	1704 "
Meie kodumaa saab Wene walitsuse alla	1710 "
Tartu wiimane põlemine	1775 "
Wõru linna asutamine	1734 "
Talurahwa priiks lastmine Eestimaal	1817 "
Talurahwa priiks lastmine Liivimaal	1819 "
D. W. Masing annab esimese Eesti keeli ajalehe välja.	1821 "
Esimene raudtee ehitamine Wenemaal	1836 "
Wene Türgi sõda.	1877 "
Keiserlik Majesteet Nikolai II. hakkab walitsema	1894 "

Päikese ja kuu tõus ja loojaminek.

1902.	Päikese		Päeva		K u u	
	tõus.	loojam.	pikkus.		tõus.	loojamin.
	z. m.	z. m.	z. m.		z. m.	z. m.
Jaauuar. . .	1 8 55	3 50	6 55		9 56 e. l.	10 11 p. l.
"	6 8 48	4 1	7 13		11 54 e. l.	3 41 e. l.
"	11 8 40	12	32		5 31 p. l.	8 6 e. l.
"	16 8 30	24	54		—	9 41 e. l.
"	21 8 20	36	8 16		4 23 e. l.	11 56 e. l.
"	26 8 8	48	40		7 25 e. l.	5 15 p. l.
"	31 7 56	5 0	9 4		9 0 e. l.	12 0 p. l.
Vebruar	5 7 43	12	29		12 30 p. l.	4 49 e. l.
"	10 7 30	24	54		7 9 p. l.	7 12 e. l.
"	11 7 17	36	10 19		—	8 49 e. l.
"	12 7 3	48	45		4 28 e. l.	12 33 p. l.
"	25 6 49	6 0	11 11		6 27 e. l.	6 57 p. l.
März . . .	2 6 35	12	37		8 39 e. l.	0 32 e. l.
"	7 6 21	23	12 2		2 11 p. l.	4 34 e. l.
"	12 6 7	34	27		8 36 p. l.	6 8 e. l.
"	17 5 52	45	53		0 53 e. l.	8 32 e. l.
"	22 5 38	57	13 19		3 49 e. l.	1 48 p. l.
"	26 5 24	7 8	44		5 31 e. l.	8 44 p. l.
April . . .	1 5 10	20	14 10		9 28 e. l.	1 29 e. l.
"	6 4 56	31	35		5 54 p. l.	3 41 e. l.
"	11 4 43	42	59		9 45 p. l.	5 22 e. l.
"	16 4 30	53	15 23		0 56 e. l.	9 11 e. l.
"	21 4 17	8 4	47		2 50 e. l.	3 22 p. l.
"	26 4 5	15	16 10		5 10 e. l.	10 19 p. l.
Mai . . .	1 3 54	26	32		11 8 e. l.	1 9 e. l.
"	6 3 45	35	50		5 22 p. l.	2 41 e. l.
"	14 3 36	45	17 9		10 7 p. l.	4 57 e. l.
"	16 3 28	55	27		0 19 e. l.	10 26 e. l.
"	21 3 20	9 4	44		1 55 e. l.	5 8 p. l.
"	26 3 15	11	56		6 3 e. l.	10 41 p. l.
"	31 3 11	17	18 6		12 47 p. l.	0 15 e. l.
Juuni . .	5 3 11	20	9		6 17 p. l.	2 10 e. l.
"	10 3 10	22	12		10 2 p. l.	5 56 e. l.
"	15 3 12	21	9		11 39 p. l.	12 1 p. l.
"	20 3 17	19	2		1 34 e. l.	6 38 p. l.
"	25 3 23	15	17 52		2 40 e. l.	10 0 p. l.
"	30 3 29	9	40		7 7 p. l.	11 36 p. l.
Juuli . .	5 3 38	9 2	17 24		2 0 p. l.	1 52 e. l.
"	10 3 47	8 54	7		9 12 p. l.	7 17 e. l.
"	15 3 57	44	16 47		10 57 p. l.	1 45 p. l.

1902.		Päifeje		Päewa pikkus.	R u u	
		tõus.	loojam.		tõus.	loojamin.
		z. m.	z. m.	z. m.	z. m.	z. m.
Juuli . .	20	4 7	33	26	2 26 e. l.	7 5 p. l.
"	25	4 17	21	4	9 20 e. l.	9 3 p. l.
"	30	4 28	9	15 41	3 10 p. l.	11 8 p. l.
August . .	4	4 39	7 56	17	6 35 p. l.	2 41 e. l.
"	9	4 50	43	14 53	8 14 p. l.	9 55 e. l.
"	14	5 1	30	29	11 6 p. l.	3 15 p. l.
"	19	5 12	16	4	4 10 e. l.	6 27 p. l.
"	24	5 23	2	13 39	10 42 e. l.	8 10 p. l.
"	29	5 34	6 48	14	3 30 p. l.	11 28 p. l.
Septemb.	3	5 45	34	12 49	5 43 p. l.	4 1 e. l.
"	8	5 57	19	23	7 37 p. l.	10 37 e. l.
"	13	6 7	6 5	11 58	—	3 34 p. l.
"	18	6 18	5 50	11 32	5 50 e. l.	5 30 p. l.
"	23	6 30	5 36	11 6	11 42 e. l.	7 43 p. l.
"	28	6 41	5 22	10 41	3 1 p. l.	—
Oktober .	3	6 52	5 8	10 16	4 43 p. l.	5 36 e. l.
"	8	7 3	4 54	9 51	7 56 p. l.	12 1 p. l.
"	13	7 15	4 41	9 26	0 57 e. l.	2 58 p. l.
"	18	7 27	4 29	9 3	7 18 e. l.	4 38 p. l.
"	23	7 39	4 17	8 38	12 1 p. l.	8 2 p. l.
"	28	7 51	4 5	8 14	2 8 p. l.	0 29 e. l.
Novemb.	2	8 2	3 54	7 52	4 5 p. l.	7 10 e. l.
"	7	8 14	3 44	7 30	9 26 p. l.	12 11 p. l.
"	12	8 25	3 36	7 11	2 40 e. l.	2 1 p. l.
"	17	8 35	3 29	6 54	8 22 e. l.	4 13 p. l.
"	22	8 44	3 24	6 40	11 33 e. l.	9 1 p. l.
"	27	8 53	3 19	6 26	1 10 p. l.	1 56 e. l.
Detsemb.	2	9 0	3 16	6 16	4 24 p. l.	8 30 e. l.
"	7	9 3	2 19	6 16	11 10 p. l.	11 31 e. l.
"	12	9 6	3 22	6 16	4 6 e. l.	1 13 p. l.
"	17	9 6	3 26	6 20	8 40 e. l.	4 44 p. l.
"	22	9 5	3 32	6 27	10 38 e. l.	10 25 p. l.
"	27	9 1	3 40	6 39	12 30 p. l.	3 34 e. l.

Wene Keiserlik suguwõja.

Keiserlik Majesteet, Keisri Serrä Nikolai Aleksandrowitsh,
 Wene riigi isewalitseja, sünd. 6. mail 1868 (nimepäew 6. detsembril).
 Keisri Majesteedi Kõrge Ema, Keiserlik Majesteet, Keisri Proua
 Maria Feodorowna, sünd. 14. novembril 1847 (nimepäew 22.

juulil; oli abielus Keiser Aleksander III., Jumala rahuse läinud 20. okt. 1894).

Keiserlik Majesteet, Keisri Brona Aleksandra Teodorowna sünd. 25. mail 1872 (nimepäew 23 aprillil), abielus 14. novembrist saadik 1894. Hesseni Suurhertsogi Ludwig IV. ja tema Abikaasa Suurhertsoginna Alise tütar.

Keiserlik Kõrgus, Muujärjepärija Herra ja Suurwürist Mihail Aleksandrowitsh, sünd. 22. novembril 1878 (nimep. 22. novembril). Keisri herra Kõrgeid Tütred: Keiserlik Kõrgus Suurwüristinna Olga Nikolajewna, sünd. 3. novembril 1895 (nimepäew 11 juulil).

Keiserlik Kõrgus Suurwüristinna Tatjana Nikolajewna, sünd. 29. mail 1897 (nimepäew 12 jaanuaril).

Keiserlik Kõrgus, Suurwüristinna Maria Nikolajewna, sünd. 14. juunil 1899 (nimep. 22. juulil).

Keiserlik Kõrgus, Suurwüristinna Anastasija Nikolajewna, sünd. 5. juunil 1901.

Keisri Herra Kõrgeid Däd:

Keiserlik Kõrgus, Suurwüristinna Ksenia Aleksandrowna, (waata alamal).

Keiserlik Kõrgus, Suurwüristinna Olga Aleksandrowna, sünd. 1. juunil 1882 (nimepäew 11. juulil).

Keisri Herra Kõrgeid Onud ja Tädid:

Keiserlik Kõrgus, Suurwürist Wladimir Aleksandrowitsh, sünd. 10. aprillil 1847 (nimepäew 15. juulil). Tema abikaasa: Keiserlik Kõrgus, Suurwüristinna Maria Pawlowna, sünd. 2. mail 1854. (nimepäew 22. juulil). Nende lapsed, Keiserlikud Kõrgused: Suurwürist Kiril Wladimirowitsh, sünd. 30 sept. 1876. (nimepäew 11. mail). Suurwürist Boris Wladimirowitsh, sünd. 12. novembril 1877 (nimepäew 2. mail). Suurwürist Andrei Wladimirowitsh, sünd. 2. mail 1879. (nimepäew 30 novembril). Suurwüristinna Zelena Wladimirowna, sünd. 17. jaanuaril 1882. (nimepäew 21. mail).

Keiserlik Kõrgus, Suurwürist Aleksei Aleksandrowitsh, sünd. 2. jaanuaril 1850. (nimepäew 20 mail).

Keiserlik Kõrgus, Suurwürist Sergei Aleksandrowitsh, sünd. 29. aprillil 1857 (nimepäew 5. juulil). Tema abikaasa, Keiserlik Kõrgus. Suurwüristinna Jelisaweta Teodorowna, sünd. 20 oktobr. 1864 (nimepäew 5. septembril).

Keiserlik Kõrgus, Suurwürist Paatwel Aleksandrowitsh, sünd. 21. septembril 1860 (nimepäew 29 juunil). oli abielus Keiserliku Kõrguse, Suurwüristinna Aleksandra Georgiewnaga, (surnud 12. sept. 1891). Tema lapsed: Keiserlik Kõrgus, Suurwürist Dimiri Pawlowitsh, sünd. 6. septembril 1891 (nimepäew 21. septembril). Keiserlik Kõrgus, Suurwüristinna Maria Pawlowna, sünd. 6. aprillil 1890 (nimepäew 22 juulil).

Keiserlik Rõrgus, Suurwürstinna **Maria Aleksandrowna**, sünd. 5 oktoobril 1853 (nimepäew 22 juulil), oli abielus Kuningliku Rõrguse Inglise printsi Saksen-Koburg-Kotha Hertjogi **Alfred Ernst Albertiga**.

Keiserlik Rõrgus, Suurwürstinna **Aleksandra Jossifowna**, sünd. 26. juunil 1830 (nimepäew 23. aprillil), oli abielus Keiserliku Rõrguse, Suurwürsti **Konstantin Nikolajewitshiga**, (surnud 13 jaan. 1892).

Tema lapsed :

Keiserlik Rõrgus, Suurwürst **Nikolai Konstantinowitsh**, sünd. 2. weebuaril 1850 (nimepäew 6. detsembril).

Keiserlik Rõrgus, Suurwürst **Konstantin Konstantinowitsh**, sünd. 10 augustil 1858 (nimepäew 21 mail). Tema abikaasa, Keiserlik Rõrgus Suurwürstinna, **Jelisaweta Matwikijewna**, sünd. 13. jaanuaril 1865 (nimepäew 5. septembril Nende lapjed, Rõrgused : Würst **Joann Konstantinowitsh**, sünd. 23. juunil 1886 (nimepäew 24. juunil). Würst **Gabriel Konstantinowitsh**, sünd. 3. juulil 1887 (nimepäew 13 juulil). Würst **Konstantin Konstantinowitsh**, sünd. 20 detsembril 1890 (nimepäew 21 mail). Würst **Oleg Konstantinowitsh**, sünd. 15. nowembril 1892 (np. 20. sept). Würst **Igor Konstantinowitsh**, sünd. 29. mail 1894 (nimepäew 5. juunil). Würstinna **Tatjana Konstantinowna**, sünd. 11 jaanuaril 1890 (nimepäew 12. jaanuaril).

Keiserlik Rõrgus, Suurwürst **Dimitri Konstantinowitsh**, sünd. 1. juunil 1860 (nimepäew 21 septemaryl)

Kuninglik Majesteet, Greeka Kuninganna **Olga Konstantinowna**, sünd. 22. augustil 1851 (nimepäew 11 juulil), abielus Greeka Kuninga Majesteet Georg I.

Keiserlik Rõrgus, Suurwürstinna **Bera Konstantinowna**, sünd. 4. weebuaril 1854 (nimepäew 17. septembril), oli abielus Kuningliku Rõrguse, Würtembergi Hertjogi **Wilhelm Eugeniaga**.

Keiserlik Rõrgus, Suurwürst **Nikolai Nikolajewitsh**, sünd. 6. nowembril 1856 (nimepäew 27. juulil).

Keiserlik Rõrgus, Suurwürst **Peeter Nikolajewitsh**, sünd. 10 jaanuaril 1864 (nimep. 29 juunil). Tema abikaasa, Keiserlik Rõrgus, Suurwürstinna **Militsa Nikolajewna**, sünd. 14. juulil 1866 (nimep. 19 juulil). Nende lapjed : Rõrgused : Würst **Roman Petrowitsh**, sünd. 5. oktoobril 1896 (nimepäew 19. juulil). Würstinna **Marina Petrowna**, sünd. 28. weebuaril 1892 (nimep. 28 weebuaril). Würstinna **Nadeschda Petrowna**, sünd. 3. märtsil 1898 (nimepäew 17. septembril).

Keiserlik Rõrgus, Suurwürst **Mihail Nikolajewitsh**, sünd. 13 okt. 1832 (nimep. 8. now). oli abielus Keiserliku Rõrguse, Suurwürstinna **Olga Feodorownaga**, (surn. 31. märtsil 1891).

Tema lapsed :

- Keiserlik Rõrgus, Suurwürst **Nikolai Mihailowitsh**, sünd. 14. aprillil 1859 (nimepäew 6. detf).
- Keiserlik Rõrgus, Suurwürst **Mihail Mihailowitsh**, sünd. 4. okt. 1861 (nimepäew 8. nowembril).
- Keiserlik Rõrgus, Suurwürst **Georgi Mihailowitsh**, sünd. 11. augustil 1863 (nimepäew 26 now.) Tema abikaasa, Keiserlik Rõrgus, Suurwürstinna **Maria Georgiewna**, sünd. 20 weebruaril 1876 (nimepäew 22. juulil). Nende tütar Rõrgus, Würstinna **Mina Georgiewna**, sünd. 7. juunil 1901.
- Keiserlik Rõrgus, Suurwürst **Aleksander Mihailowitsh**, sünd. 1. aprillil 1866. (nimepäew 30 augustil). Tema abikaasa, Keiserlik Rõrgus, Suurwürstinna **Ksenia Aleksandrowna**, sünd. 25. märtsil 1875 (nimepäew 24 jaan.) Nende lapsed: Rõrgused: Würst **Andreï Aleksandrowitsh**, sünd. 12. jaan. 1897 (nimepäew 30 nowembril). Würst **Feodor Aleksandrowitsh**, sünd. 11. detf. 1898 (nimep. 16. mail). Würst **Nikita Aleksandrowitsh**, sünd. 4. jaan. 1900 (nimep. 24 juunil). Würstinna **Jrina Aleksandrowna**, sünd. 3. juulil 1895 (nimep. 5. mail).
- Keiserlik Rõrgus, Suurwürst **Sergei Mihailowitsh**, sünd. 25. sept. 1869 (nimepäew 25. sept).
- Keiserlik Rõrgus, Suurwürstinna **Anastasia Mihailowna**, sünd. 16. juulil 1860 (nimepäew 22 detsembril). Kuningliku Rõrguse, Meklenburg-Schwerini Suurhertsogi Friedrich Franzi lesk.

Postitheadused.

Igajuguste kirjade ja telegrammide wastuwõtmiseks ja wäljaandmiseks, kui ka postmarkide, postkaartide, tembeldatud kirjaümbrikkude ja ristpaelte müümiseks on postkontorid kohaliste nõndmiste järgi aramääratud aegadel awatud, mille üle igas postkontoris lähemad kuulutused wälja on pandud. Peterburi ja Moskwa pää-postkontorid on liht talitusepäewadel kella 8 hom. kella 4 p. l. ja nende abitalitused kella 8 hom. kella 2 p. l. awatud. Kubermangu-linnade postkontorid on kella 3 p. l. ja teised vähemad postkontorid kella 2 p. l. awatud.

Kõik postkontorid terwes riigis on kinni ja ei toimetata mingit postiasju: Keisriherra ja Keisriproua Aleksandra Feodorowna ja lese Keisriproua Maria Feodorowna nimepäewadel, 1. ja 6. jaanuaril, Pihawõtte 1. ja 2. pühal, Suwiste 1. pühal ja Jõulu 1. pühal. Siisgi toimetatakse postkastide saatmist ja kirjade laiali andmist kõigis riigi postiasutustes igal päewal. Pühapäewadel ja teistel kroonu- ja riigipühadel sünnib pakside, kinnitatud ja rahakirjade ja saadetuste wastu wõtmine ja wäljaandmine ainult kella 8 kuni kella 10 e. l.

Postmarkide, tembeldatud ümbrikude, postkaartide ja ristpaelte hind.

Postmarkisid on 1, 2, 3, 4, 5, 7, 10, 14, 20, 35, 50 ja 70 kopikalisi, 1, $3\frac{1}{2}$ ja 7 rublalisi. Tembeldatud ümbrikka on $5\frac{1}{2}$, $7\frac{1}{2}$, $10\frac{1}{2}$, $14\frac{1}{2}$ ja $20\frac{1}{2}$ kopikalisi. Lahtised postkaardid maksawad 3 ja 6 kop., aga väljamaale saatmiseks on 4 ja 8 kopikalised postkaardid on maksetud wastustega). 100 lahtist kaarti ilma tembeldamata maksawad 25 kop., neile peab saatja postmargi pääle panema. Kaartisid lahtiste kirjade tarwis võib ka ise walmistada, kuid nad peawad siis suuruse ja paberi tiheduse poolest kroonukaartide sarnased olema. Ka finniiseid postkaartisid on saada, linna- ja riigipostiga saata; esimesed maksawad $5\frac{1}{2}$ kop., teised $7\frac{1}{2}$ kop. tüff. Ristpaela all saatmise tarwis on tembeldatud ristpaelu saada; wäiksed maksawad $1\frac{1}{4}$ kop. tüff, keskmised ja suured $2\frac{1}{2}$ kop. tüff.

Kirjade, panderollide ja pakide rasvus.

Kõige suurem rasvus, mis postiga saadetawal kirjadel ja pakidel võib olla, on järgmiselt ära määratud:

1) Kinnine kiri tohib kõige rohkem kaaluda	5 naela.
2 a) ristpaela all saadetawad trükkasjad ja äripaberid kõige rohkem	128 loodi.
b) ristpaela all saadetawad kaubaproowid	20 "
3) kinniselt posti pääle antawad hinnalised kirjad (ушн-ные пакеты)	10 naela.
4) lahtiselt posti pääle antawad hinnalised kirjad	20 "
5) rahakiri tohib kõige rohkem kaaluda	29 "
6) nahtkotti pandud rahasaadetus	60 "
7) pakide (посылки) kõige suurem rasvus tohib olla	3 puuda.

Tä h e n d u s : Soomemaale saadetawad pakid, mis raudtee äärtesse kohtadesse lähewad, ei tohi enam kaaluda, kui 48 naela, mis mujale lähewad, mitte enam, kui 24 naela.

Taga-Kaafasiasse saadetawad pakid tohiwad talwe ajal, s. o. jõulukuu 15. päewast kuni 1. aprillini, kõige rohkem 1 puud kaaluda.

Maks kirjade, ristpaelte saadetuste ja pakide eest, mis omale maale lähewad.

a) Kaalurahja.

1) Kinnise kirja eest iga loe päält	7 kop.
2) postkaardi eest 3 kop., kahepoolega kottukäänatud postkaardi eest	6 "
3) ristpaela all saadetawate trükkasjade eest iga 4 loe p.	2 "
4) ristpaela all saadetawate äripaberite, käsikirjade eest 1—12 loe päält	7 "

12—16 loe päält 8 kop., iga järestulema 4 loe eest [Kirjade ja panderollide finnitamise eest (за заказъ) pääle jelle weel 7 kop.]

- 6) raha- ja hinnalise kirja eest iga loe päält 7 kop.
 7) raha sisse õmmeldud wast-, hõbe- ja kulbraha paki eest wõetakse kaaluraha nõnda, nagu lihtpakkide (посылки) eest naela päält.
 8) Pakkide (посылки) saatmise eest sellesama kubermangu koh- tatesse, kus pakki posti pääle antakse, iga naela päält . . . 5 kop.
 9) pakkide saatmise eest wõetakse kaaluraha Euroopa-Wene- maale (Soomemaa ühes arwatud) iga paki eest 2 nae- lani — 20 kop.; 3—4 naelani — 40 kop.; raskemate pakkide päält wõetakse iga naela eest, mis üle jelle, kauguse järele, kubermangulinnade wahje järele arwatud, weel juurde:

	kuni	500 wersta kauguseni		5	"
500 werstast	"	1000	"	10	"
1000	"	üle 2000	"	25	"

Kaukasiasse, Taga-Kaspiasse ja Vääne-Siberisje iga paki eest kuni 2 naelani 40 kop.; 3—7 naelani — 80 kop.; iga naela eest, mis üle jelle wõetakse: Dagestani, Jeli- sawetpoli, Kubani, Teri, Tiflisi ja Griwani kuberman- gudesje — 25 kop.; Akmolini, Baku, Karši, Toboli Turgai ja Taga-Kaspia kubermangu 30 kop.; Semire- tšinski, Samarlandi, Semipalatiński, Sõr-Darja, Tomski ja Terghana kubermangu — 36 kop.

Jda-Siberisje wõetakse aga iga naela eest 35 "

T ä h e n d u s: Kaaluraha wõtmisel arwatakse loe ehk naela jaod täieks loeks ehk naelaks.

b) Finnitamise raha.

- 1) Kui kirja sees raha ehk hinnalise kirja wäärtus kuni 600 rublani on: $\frac{1}{2}$ kop. iga rubla päält.
 2) 600 kuni 1600 rublani $\frac{1}{4}$ kop. iga rubla päält ning pääle jelle weel 1 rubl. 50 kop.
 3) Kui kirja sees raha ehk hinnalise kirja wäärtus rohkem kui 1600 rubla on: $\frac{1}{8}$ kop. iga rubla päält ja pääle jelle weel 3 rubl. 50 kop.

Pääle kaalu ja finnitamise raha maksetakse iga rahakirja ja hinnalise kirja eest, mis omale maale lähed, weel 7 kop. finnitamise eest (за заказъ).

Lihtkirjade, postkaartide ja panderollide eest päälkirjaga „заказ-ное“ — „finnitatud“ — pääle kaaluraha niisama 7 kop. sissekirjuta- mise (за заказъ) ehk finnitamise eest.

Finnitatud (заказная) rahakirjade ja hinnaliste kirjade wastu- wõtmise üle antakse äraaatjale kwiitung ilma hinnata, kuna kwiitungi

eest, mis rahakottide ja pakside vastuvõtmise üle antakse, ära saatja 5 kop. peab maksma.

Tä h e n d u s : Kinnituseraha võtmisel arvatakse poolist rubla ja kopit täieks rublaks ja kopikaks.

Kohalik postitalitus.

Kohalikud postijaadetused, nagu finnised liht ehk finnitatud kirjad, mille rasutus üle 1 loodi ei tohi olla, lahtised liht ehk finnitatud kirjad ja ristpaela-jaadetused, mis mitte teise jaama kaudu ei lähe, vaid linnas kirjakandjate ehk maale kihelkonnaposti kaudu kätte jaadetakse, võetakse järgmise tasji all vastu:

	Vererburis ja Moskvas	Teistes linnades.
1) finnisse liht kirja eest	5 kop.	3 kop.
2) finnisse finnitatud kirja eest kaalu- ja finnitamise raha	12 "	10 "
3) lahtise kirja eest	3 "	3 "
4) lahtise kirja eest ette ära maksetud lah- tise vastusjega	6 "	6 "
5) finnitatud lahtise kirja eest	10 "	10 "
6) finnitatud lahtise kirja eest ette- ärakõnetatud finnitatud lahtise vastusjega	20 "	20 "
7) trükitasjade panderolli (ristpaela all jaadetu- se) eest:		
a) mis 1 loest rohkem ei kaalu	1 "	1 "
b) mis 1—8 loeni kaalub	2 "	2 "
8) ristpaela all jaadetava äripaberite ja kauba- proovide iga 4 loe eest.	2 "	2 "
Äripaberite ja kaubaproovide panderolli eest on kõige vähem maks	5 "	2 "

Rahakirjad ja hinnalised kirjad võtab linnapost jellesama tasji järele talitada, mis muidu rahakirjade ja hinnaliste kirjade kohta maksab. Soovib saaja, et tema nime päälle jaadatud pakki ehk raha-
firi temale koju kätte toodaks, siis kirjutagu ta temale tulnud teate-
lehe (пoвeткa) päälle sõnad: „прошу доставить на домъ“ (palun koju
saata), pangu oma nimi alla ja lastu siis teatelehti postikasti. Ra-
hakirju toodakse kuui 100 rublani koju kätte ning maksab see 10 kop.
Tahab aga saatja, et saajale jaadetus kätte viidaks, siis peab ta
juba saatmise juures kätteviimise eest ära maksma. (Pakside kohta
waata: „Paki jaadetused“.) Koju toodavad pakid ja rahakirjad an-
takse üksnes saaja enese kätte ära.

Üleilbijed seadused omale maale minewate postisaadet. kohta.

Lihtkirjad ja postkaardid.

Kirjasid võib ka ilma kaaluraha maksmata (ilma margita) ära saata, siis peab aga kirjasaja puuduma kaaluraha kahewõrdjelt tasuma. Ka postkaardid saadetakse ilma maksideta minema, kuid kirja wastuwõtja käest nõutakse siis niisama palju trahwiraha, kui ilma margita finniise kirja eest, s. o. 14 kop. Ametikohtadele saadetawad kirjad, kui nende kaaluraha osalt ehk kõik maksmata on, jääwad edasi saatmata. Adressi küljel on sõnade kustutamised ja muutmised keelatud. Raha ei tohi lihtkirja sees mitte saata. Kus jeda niisugusest kirjast leitakse, võetakse sellest neljas osa ära.

Kinnitatud kiri peab päälkirja „заказное“ (kinnitatud) kandma. Vähe niisugune kaduma, siis saab saatja postwalitsuse käest 40 rubla kahjutasu. Tunnistus selle üle, et saaja kirja on kätte saanud, toodakse kinnitatud ja hinnalise kirja saatjale soowi pääle 7 kop. eest koju kätte, siis peab aga saadetud kirjale tähendus „с обратной почтешкою“ (kwiitung tagasi) pääle kirjutatud olema. Kirjad, mis saaja ise posti päält ära toob, peawad päälkirja „до востребования“ (nõudmiseni) kandma. Tahetakse äraantud ehk postkasti wiisatud kirja tagasi saada enne, kui see weel ärasaadetud ei ole, siis peab saatja oma soowi postkontoris atwaldama, ning ühes sellega ka ära kirja (кония) saadetud kirja adressist, mis samajuguse tindiga ja käekirjaga kirjutatud, ette näitama.

Ristpaela saadetusjed.

Ristpaela all ehk lahtises ümbrikus võib saata:

1) Trükkiasju: raamatuid, ajalehta, nootiseid, hiinakirju, maataartiseid, parandus-poognaid (neil võib ka kohane käsikiri kaasa olla), nimekaartiseid, päewapilta. Niisuguste pakside juurus võib igapidid 10 werjoffi olla.

Ristpaela all saadetawate saadetuste wahese ei tohi mitte finni-seid ega ka lahtiseid kirju panna, kui ka nende kaaluraha maksetud (kui neil margid tarwilisel arwul pääl on). Veitakse jeda aga, siis peab saaja, kui ta saadetust wastu tahab wõtta, iga kirja loodi eest 1 rubla trahwi maksuma. Kui ta aga wastu wõtta ei taha, nõutakse trahwiraha saatja käest, kui see teada on. Samati võetakse ka 1 rubla iga loodi eest trahwi, kui ristpaela all erakirju ehk muid keelatud paberisi saadetakse.

2) Kaubaproowiid, millel määrtust ei ole. Wälja on arwatud wedelikud ja kõik asjad, mis teisi postisaadusi ära wõiwad rikkuda. Niisugused pakid wõiwad kuni 4 werjoffi pikad, 2 werjoffi laiad ja üks werjof paksub olla.

3) Arilikka paberid, millel mitte hariliku kirja siju ei ole; kohtulikku dokumentiseid, käsikirju j. n. e. Suurus igapidi 10 werjoffi.

Kuulli moodu ristpaela saadetused wõiwad, kui neil trüki-
asjad ja ärilikud paberid sees on, 17 werjoffi pild ja 2 werjoffi
jämädad, kui kaubaproowid, siis 6 werjoffi pild ja 3 werjoffi järe-
dad olla.

Puunduliku kaalurahaga ärajaadedud ristpaela
saadetuse eest peab saaja puunduma osa kahewõrdjelt
tasuma.

Kinnitatud ristpaela saadetuse juures peab saatja
pääle kaaluraha 7 kop. kinnitamise kulu maksma.

Ristpaela saadetused peawad nõnda pakitud olema, et
nende siju kergesti ära saab waadata.

Ristpaela saadetused, mille kaaluraha sootu tasumata on, kui
ka niisugused, mis nõnda pakitud on, et nende lahtiwõtmine raske,
ja mis juuremad on, kui ettemääratud, jääwad edasi saatmata.

Kinnitatud kirjad.

Kinnitatud kirja ääre pääl seisku sõna „заказное“ (kinnitatud).
Aldrejs olgu Wene keeles tindiga selgesti kirjutatud.

Wäljamaale saadetawatel kinnitatud kirjadel olgu pääle wõõra
keelse adressi ka saaja nimi, linn ja riik, kuhu saadetakse, Wene kee-
les pääl, ning pääle selle ülewäl ääre pääl sõna „Rocommandée.“
Poolikult maffetud kinnitatud kirja ei wõeta edasisaatmiseks wastu.

Raha- ja hinnalised kirjad.

Rahakirjas денежный пакет, wõib saata: paberi raha,
metallraha, kasutandjaid riigipaberid, aktsiad, obligatsioonid, puhas-
tempel- ja weskelpaberit. Metallraha wõib rahakirjas saata: waste
9³/₄ kop., hõbedat 4 rubla 95 kop., kulda 4 poolimperiali ehk 2 im-
periali. Suuremaid summasid metallraha peab uahffottides saatma.
Rahakirjade päält peab saatja kinnitusraha maksma. Wäärtpaberite
hinda wõib saatja ise määrata, aga mitte kõrgemale kui kahelkordne
nimehind on. Rahakirja peab saatja lahtijelt posti pääle ära andma.

Rahakirja siju wõib määramata wäärtust anda.

On rahakirja sees raha ja wäärtpaberit segemini, ehk wäärtpa-
berid üksteisega, siis peab saatja siju üle nimekirja (опись) juurde pa-
nema. Kirja adressi küljel peab sõna „денежный“ (rahakiri), wää-
rtuse juurus numbrite ja tähtedega Wene keeles üles olema antud.

Hinnalises kirjas ценный пакет wõib saata: Wäärtpa-
berid, raha kuni 1000 rublani, asju ja paberid, millel saatja
filmis wäärtust on.

Hinnalisi kirju wõib lahtijelt (открытый п. п.)
ehk kinnijelt (закрытый п. п.) ära anda, kui nendes aga ka raha
on, siis peawad nad lahtijelt posti pääle ära antud saama.
Lahtiste hinnaliste kirjade wäärtus wõib kõige rohkem 15,000 rubla,
kinniste wäärtus 500 rubla olla, wäärtuse summa peab täites rubla-
des üles olema antud. Kinnistes hinnalistes kirjades (закрытый п. п.)

ei tohi raha olla, ning peavad nad saatja pitseriga rahakirjade moodi kinnipandud olema. Väärtpaberite ja muu asjade saatmisel jääb saatja hooleks, kas ja kui kõrge väärtuse ta üles annab: Lahtiſele hinnaliſele kirjale peab saatja oma allkirjaga kinnitatud nimekirja (опиcъ) kirja ſiju kohta juurde liſama, milles iga paberi liigi arv, nimetus ja väärtus üleval peab ſeiſma. Kirja adreſſi küljel peab tähendus "внѣшнѣ" (hinnaline) ja väärtuſe ſumma numbritiga ja tähtedega Bene keeles ſeiſma. Raaluraha ja paſſimise määruſed on nagu rahakirjadelgi.

Kinnise hinnaliſe kirja saatja peab kirjaga ühes ühe tüki paberit poſtil ära andma, mille pääl ſama pitser on, millega kiri kinni pandud, ſiis veel saatja täielik nimi ja adreſs ja ſaaja adreſs on: kirjutus jelle lehe ja hinnaliſe kirja ümbriku pääl peab ſama-wärmiliſe tindi ja ſama käega walmistatud olema. Paſſimise ja raaluraha määruſed on nagu rahakirjadelgi.

Mahtſetes kottides ſaadetakſe metallraha ſuuremates ſummades. Pääle kõljewa raha ei tohi neis kottides midagi muud olla. Kottide ſiju loetakſe poſti pääl ära ja pandakſe kottid ſiis kiini. Raaluraha makſetakſe nende eest niijama, nagu paſſide (поſылки) eest. Kottid peavad üheſt terweſt nahatükist, ilma õmbluſteta, olema.

Lahtiſed kaardid rahajaatmiſeks (переводъ денегъ).

Lahtiſe kaardi abil raha ſaata võib igaſſe kohta omal maal, kus renteid olemas on. Kohtadeſſe, kus neid mitte ei ole, peab raha kirja läbi ſaatma. Lahtiſe kaardiga ſaab raha ſaata, kas poſti laudu (по почтѣ), või ka telegrahwi läbi (по телеграфу); wiimasel teel aga ainult neisſe kohtadeſſe, kus telegrahwi kontorid on.

Poſti laudu ſaatmiſel pandakſe 1—25 rublani kaardile 15 kop. markſiid pääle, 25—100 rublani aga 25 kop. eest. Üle ſaja rubla ei ſaa ühe kaardiga ſaata.

Telegrahwi laudu ſaatmiſel wõetakſe pääle jelle veel maks telegrammi makſumääruſe järgi 20 ſõna eest, ehk 1 rubl. 15 kop. kaardi päält.

Niijuguſe rahajaatmiſe jaoks müüdakſe poſſkontoriteſt tembeldatud rahajaatmiſe kaartiſid (переводне бланки) 15 kop. tükk ehk tembeldata mata kaartiſid 1 kop. eest 4 tükki. Wiimaſtele peab saatja iſe igal ſaatmiſel 15 ehk 25 eest markſiid pääle panema. Kaardi pääle tuleb üles tähendada eſimeſele küljele: a. 1) kas raha poſti laudu (по почтѣ) peab minema või telegrahwi laudu (по телеграфу), 2) ſaadetawa ſumma runlad tähtetega, 3) rahajaaja täielik adreſs, 4) rahajaatja täielik adreſs. b. Tagumiſe küljele võib ſaatja kaardi küljes olewale äraldigatawale osale (кuponъ) oma ſoowi mööda rahajaaja jaoks teateid kirjutada c. Kaardi läbi ei või mitte raha edaſiandmiſeks (для передачи) ſaata, waid otſekohe ſaatja nime pääle. Muidu makſawad nende ſaadetuſte kohta üleüldiſed rahajaadetuſte kohta käiwad määruſed.

P a k i j a a d e t u s e d (посылки).

Pakis võib kõiki asju postiga saata, mahaarvatud väärtpaberid, raha ja kõik kirjad. Vedelikud ja kergesti põlema hakkavad asjad peavad esiti pakjudeesse pudelitesse kõvasti kinni forgitud saama, siis siis pandakse nad plekk kasti sisse, mis kinni tinutatud peab saama. Samuti peavad ka kõik sulavad asjad, nagu või jne. tinutatud plekk kastis saadetud saama, mis veel riide või vahariide sisse õmmeldakse. Pakid võivad olla hinnalised (ценные), kui nende siisu väärtus on üles antud, hinnata (без ценны), kui siisu väärtus ülesandmata. Hinnalised pakid peavad päälfirja «ценная» kandma ja nende väärtuse summa peab tähtedega täis rublades paki pääle olema kirjutatud: ta ei tohi aga 500 rublast kõrgem olla. Adress peab kas riide, vahariide ehk naha pääle kirjutatud ja ühtlasi ka saatja täielik address juurde olema lisatud. Pakisaadetused peavad kasti, vahariide ehk riide sees olema ja ristamisi põlme pandud kõva nõbriga ümbert kinni köidetud olema. Õmblused peavad kõik ühesuguse niidiga ja pääle ühe külje, kõik seespool olema, riide ei tohi ial paigatud ega lapitud olla. Pakkijid, mille raskus 5 naelast üle ei läi ja mis raudtee lähedal olevatesse kohtadesse lähewad, võib ka paberi sisse mahitult ehk wahariidesse ristpaela all saata.

Paki võib saatja ka koju lasta wia. Niisugusel pakil peab tähendus «доставка на домъ уплачена» (koju wiimine maksetud) pääl seisma, ning makjab saatja selle eest Peterburisje ja Moskwasje jaates 20 kop., mujale — 15 kop. Tahab aga saatja, et talle pakk koju kätte peab toodama, siis kirjutab ta teatelehe (послѣтка) pääle: «Прошу доставить на домъ» (palun koju tuua) ning lasseb teatelehe postikasti. Koju toomise taks on, nagu eespool nimetatud. Wõõrale maale kätte saata ei jaata ei saa. Peterburis koju wiivad pakid võivad kõige rohkem 50 rubla väärt olla ja ei tohi üle 15 naela kaaluda. Moskwas koju wiidawad pakid võivad kõige rohkem 15 rubla väärt olla ja kõige enam 15 naela kaaluda; kõigis muis linnades koju wiidawad pakid võivad kõige rohkem 10 rubla võivad kõige enam 5 naela kaaluda.

Postijaa detused järelmaksuga on niisugused, mille ärasaatmisel saatja postiwalitajale luba annab, kirjasaaja käest nii ja nii palju raha vastu võtta ja lähema postiga talle kätte toimetata. Kirjasaaja ei saa enne kirja ehk paki kätte, kui nõutava hinna ära on maksnud. Niisugused saadetused peab postiwalitajale kätte ära antama, ei mitte postikastide sisse lastama, ja saab ärasaatja postiwalitajale käest kviitungi. Wõõrale maale ärasaatmiseks neid vastu ei võeta, küll aga Soomemaale, siiski üksnes neisse kohtadesse, kus esimese klassi postkontorid on. Wastuwõtja käest wäljanõutaw summa ei tohi 200 rublast juurem olla, ning peab selle külje pääl, kus address on kirjutatud tähtedega ja numbritega ülestähendatud olema: сѣ

наложеннымъ платежемъ на руб. . . . коп. Järelmaksuga rbl. . . . kop. Pääle saaja adressi peab ära saatja oma täielise adressi postisaadetuße pääle kirjutama. Ära saatja käest võetakse pääle harilikku maksu 2 kop järelmaksu summa iga rubla päält; jaa juures on kõige vähem maks 10 kop. pääle määratud, mis puhta rahaga ära tuleb maksta.

Järelmaksuga postisaadetuşi ei saadeta vastuvõtjale mitte mitte koju kätte, vaid ta peab nad postkontorist ise ära tooma ja nõutava summa puhta rahaga ära maksuma. — Väljanõutud raha saab pakisaatja samal teel teatelehe (повѣтка) põhjal kätte, nagu muu rahasaadetuße, kus ta vastu võtmisel endise saadetuße kviitungi peab tagasi andma.

Tagasi tulnud kirja ehk paki üle, mis saaja ei ole vasta võtnud, saab ära saatja ühe teatelehe: selle näitab ta ühes postikviitungiga postivalitsusele ette, mis pääle talle kiri ehk pakk kätte antakse ja kviitung ära võetakse. Vastuvõtmata jäetud saadetuße saateraha ei makseta tagasi.

Järelmaksu all võib saata: a) kinnitatud kinniseid kirju, b) kinnitatud panderollisid, d) hinnalisi kirju (ценные пакеты), e) pakkisid, mille väärtus on üles antud ning mille väärtus on üles antud ning mille väärtus ülesandmata on (посылки ценныя и безценныя).

Teatelehed (повѣтки).

Kui kellegi nime pääle postkontorisje pakk, kinnitatud ehk pooseli maksetud liht kiri on tulnud, siis saadetakse saajale selle üle teateleht koju: linnas posteljonide, maal — kihelkonnaposti kaudu.

Saaja, kes selle lehega omale saadetud asja järele tuleb, peab vaatama, et see alati kinnitatud on, mis nimelt siis tarvilik on, kui saaja mitte postiülemale või saadetuße väljaandjale ametnikule isiklikult tuttav ei ole (удостоверение личности).

Kinnitust toimetavad — linna politsei, maal walla- ja mõisa valitsused.

Kui saaja mõnda teist inimest oma asemel saadetust tahab lasta ära tuua, siis peab ta sellekohase luba (довѣрность) sellesama teatelehe pääle kirjutama, ning ametikoht (politsei, notarius, walla-valitsus) kinnitab siis selle allkirja, ning annab uue isiku kohta lehel tunnistuse.

Kui saaja ise paki järele läheb ja kirjutada ei oska, siis peab tunnistuses sellekohane tähendus tehtud olema (о неграмотности).

Nii, kes kirjutada ei oska, ei saa luba järele (teise asemel) saadetust kätte.

Kui kellegile saadetus tuleb, kes ise kirjutada ei oska ja tahab teise läbi oma saadetust ära tuua lasta, siis peab ta sellekohase luba kellegi teise kirjutada lastma, ning oma nimele ristid alla tõmbama, mis siis ametikoha poolt kinnitatud saab.

Ametikoht otsekohe ei wõi ühe isiku jaadetuse äratoomist teisele lubada.

Tagasijaadetud jaadetuste äratoomisel ei ole teatelehel finnistust (удостоверение личности) waja, peab aga saatmisel saadud postikwiitung ettenäidata olema.

Paasi ettenäitamisel wõib ka ilma teatelehe finnitamata jaadetus kätte saada.

Soldatid saawad oma jaadetusjed ainult polguülesma läbi kätte.

Kui saaja mitte 10 päewa jooksul jaadetusje järele ei tule, jaadetakse uus teateleht, ei ilmu ta aga 4 kuu jooksul, jaadetakse jaadetus saatjale tagasi.

Arwab saatja, et jaadetus kätte ei ole läinud, siis wõib ta järele küsida lasta (набрать новую). Selleks annab ta oma soowi kirjalikult postiülemale sisse ja maksab 14 kop margiraha.

On jaadetus kaduma läinud, wõib, kui see posti pääl sündinud, kahjutasu nõnda jelles määras, kui suur jaadetusje ülesantud wäärtus oli. Nõudmise aeg on iga postikwiitungi tagaküljel ülestähendatud.

Wõõrale maale minewate postijaadetuste jeadus.

Meisje riikidesse, mis ülesilmse postiühenduse liikmetes on heitnud, jaadetakse finnistjed liht-kirjad ja sissekirjutatud kirjad, lahtised postikaardid ja ristpaela jaadetusjed finnitatud ja finnitamata, ja maksawad nende kohta needjamad jeadused mis omamaa kirjade kohta käiwad (rahakirjade kohta, mis wõõrale maale lähewad, käiwad iseäralised jeadused), muud kui: 1) kaaluraha arwatakse finnistje kirjade eest iga 15 grammi ($1\frac{1}{8}$ loe) päält ning panderollide eest iga 50 grammi (3 loe $5\frac{3}{4}$ solotniku päält, 2) trüktasjade ja äripaberite panderolli kõige juurem rasutus tohib 2000 grammi ($4\frac{7}{8}$ naela) olla ning kaubaproowide panderoll tohib kõige rohkem 250 grammi (19 loodi $2\frac{1}{2}$ solotnikku) kaaluda, 3) need panderollid, mis mitte jeaduse jäärele ei ole sisse pakitud, ehk mille kaaluraha footu maksmata on, jääwad ära saatmata, 4) kaduma läinud sissekirjutatud (finnitatud) kirja eest maksetakse 12 rubl. 50 kóp. kahjutasumist, 5) päälkiri tuleb Saksa ehk Prantsuse keeli kirjutada, riigi, linna ja kirjasaaja nimi aga ka Wene keeles.

Kaaluraha wõõrale maale minewate postijaadetuste eest.

- 1) Liht finnisse kirja, rahakirja ja hinnalise kirja eest iga 15 gr. päält 10 kóp. Port-Arthurisse, Hiinamaal — nii kui Wene Siberi maale.
- 2) liht postikaardi eest 4 kóp., kahepoollega (wastusjega) postikaardi eest 8 kóp.
- 3) trüktasjade, äripaberite ehk kaubaproowide panderolli eest iga 50 grammi (3 loe $2\frac{3}{4}$ solotnikku) päält 2 kóp, kus juures kõige wäi-

sem maks äripaberite eest 10 kopika pääle, kaubaproowide eest 4 kopika pääle on määratud.

- 4) finniſe kirja rahakirja ja hinnaliſe kirja finnitamiſe eest 10 kop.
- 5) kui finnitatud kirja, rahakirja ja hinnaliſe kirja äraſaatja ſoowib, et teada antaks, kas tema kiri tõesti ſaaja kätte on jõudnud, ſiis on tal ſelle teadaandmiſe eest 10 kop. oja markſid kirja pääle panna. (Съ обратнымъ уведомлениемъ, Teatus tagaſi, Avis de reception) tuleb niifuguſe kirja ehk rahapaki adreſſi külje pääle üles tähendada.

Telegrahwi ſeaduſed.

Telegrammid, mis wõõrale maale lähewad, wõiwad mis tahes keeles olla, peawad aga Ladina ehk antiikwa tähtedega kirjutatud olema. Wenemaa ruundteede ääres olevatesse telegrahwi kontoritesse, pääle uende, mis Balti raudtee ääres on, ſaadetakſe üksnes wenekelſeid telegrammiſid.

Telegrammis peab üles olema tähendatud ſelle inimeſe ſelge adreſs, kellele telegramm läheb, ſiis tuleb ſõnumi ſiju ning kõige wiimaks äraſaatja nimi, mis ka wälja wõib jääda Kui telegramm puuduliſe adreſſi pärast kätte ei lähe, ei makſeta hinda tagaſi.

Omale maale minewate telegrammide hinda

makſetakſe: a) ſeiſwa põhjuſmaksu järgi (подепешная плата) ja b) maksu järgi iga üksiſu sõna eest (пословная плата). Weneriik langeb telegrahwi hinna aſjus kahte oſaſſe: a) Europa-Wenemaa ühes Soome ja Kaukaſiamaaga, b) Aſia-Wenemaa ühes Sahalini ſaare, Turkeſtani ja Tagaſaſpiamaaga.

Seiſew põhjuſmaks on nii häſti Europa kui ka Aſia-Wenemaa oſas ja ka Soomemaal iga telegrahwi sõnumiku päält 15 k.

Maks sõnade päält on kaugufe pääle waatamata järgmine:

a) telegrahwi sõnumite juures, mis Europa- ehk Aſia-Wenemaa oja piirkonnas käiwad, iga sõna päält 5 kop.

b) telegrahwi sõnumite juures, mis Europa-Wenemaa oſaſt Aſia-Wenemaaale läheb, ehk ümberpöörduſt jäänud Europa-Wenemaa oſaſſe tuleb, iga sõna päält 10 kop.

c) kohaliſkude telegrahwi sõnumiſe juures iga sõna päält 1 k.

Telegrahwi sõnumiſkude wahetuſes wõõraſte maadega wõetakſe maksu alati ſelle järgi, kuidas telegrammi kõige odawamat teed ära ſaab ſaata.

Sõna pikkus 15 tähte sõnas ja 5 nummert arvus arwatakse Europas igale maale ſaadetawates telegrammides sõnaks: iga ülejäät nendes kuni 15 täheni ja 5 numbrini arwatakse jälle sõnaks.

Kiir-telegrammide eest (D) (hädaline, срочная), millest saاتمise juures teiste eratelegrammide ees eesõigus on, võetakse liht-telegrammi kolmekordne hind. Neil olgu adressi etteotsja sõna срочная kirjutatud, mis ka maksetavaks sõnaks loetakse.

Ette äramaksetava vastus-telegrammi eest omale maale (отвѣтъ уплаченъ) ehk väljamaale (RP) võetakse 10-e sõnalise liht-telegrammi hind ja saaja võib 6 nädali jooksul ilma makseta igale poole selle hinnalist telegrammi saata. Tahetakse vähema ehk rohkema sõnade eest vastust maksta, siis tähendatakse seda adressi ees, näit.: отвѣтъ 17 уплаченъ ehk (RP 17). Hädalise maksetud vastuse märk on: Срочный отвѣтъ уплаченъ ehk (RPD). Vastust võib väljamaale 30-e sõnani ette ära maksta.

Telegrammi sõrdlemise või parandamise eest (TC) (parandamine) võetakse pool oja liht-telegrammi hinnast jamas pikkuses.

Tunnistuse eest, et telegramm saajale arantud (PC) (kättesaamise tunnistus) on 10-ne sõnalise liht-telegrammi hind maksta.

Telegrammi järgisaatmise eest (FS) (järgi saata) võetakse saaja käest telegrammi täis hind.

Postiga edasisaatmise eest viimsest telegraphi-kontorist maksab telegrammi arasatja 7 kop., käskjalaga edasisaatmise eest (express) Liivi-, Eesti- ja Kuramaal 5 kop., mujal Wenemaal 10 kop. iga versta eest.

Kui kindlasti teada ei ole, palju saajale telegrammi kättevii-mine maksab, võib saatja umbes ühe summa ette maksta (примерно). Buunduv oja nõutakse siis järele ehk võetakse saajalt, ülejääk maksetakse tagasi.

Sinnades on telegrammide kätteviiimine hinnata.

Raudtee-jaamadest saadetakse telegrammisid üksnes vastuvõtja kulu pääl koju kätte.

Telegramm võib mitme adressiga olla, kui saajad ühes linnas elavad. Võigile saadetakse telegrammi arafiri kätte ja iga arafirja eest tuleb saatjal 20 kop. maksta, kui telegram üle 100 sõna ei ole. Iga järgmise 100 sõna päält võetakse veel 20 kop. juurde. — Telegrammi võib ka nii saata, et kättesaaja ta telegraphi- ehk postijaamast ise ära toob, arasaatja peab aga siis adressile „до востребования“ (nõudmiseni) juurde lisama.

Arasaatja peab oma täieliku adressi telegrammide alumise nurga pääle üles tähendama, et temale telegraphikontorist teada võiks anda, kui telegramm mitte kätte ei lähe.

Telegrammi hind maksetakse tagasi, kui telegramm kaduma on läinud, ehk kui vastuvõtja ta hiljem on kätte saanud, kui firi postiga oleks läinud.

Wõõrale maale minewate telegrammide hind

määratakse üksi sõnade järele (ilma põhjusmaksu arvamata). Euroopa-
Benemaalt saadetawa telegrammi eest wõetakse ühe sõna päält:

	top.		top.
Austria-Ungriamaale	11	Gibraltarisfe	23
Belgiasse	17	Luxsemburiasse	17
Bosnia ja Hertsegowinasfe	17	Montenegrossfe	17
Bulgariasse	15	Norramaale	16
Daanimaale	15	Persiaamaale (põhjapoolle)	24
Egiptusemaale	51, 60 ja 69	" (lõunapoolle)	36
Greekamaale	26	Portugalimaale	23
Nelwetsiasse ehk Schweitsim.	17	Prantsufemaale	15
Hiinamaale	113	Rootsimaale	14
Hollandimaale	14	Rumeniasse	8
Hispaniamaale	21	Saksamaale	11
Jaapani riiki	195	Serbiasse	15
Inglisemaale	22	Türgimaale (Europasse)	26
Italiasse	18	Hiinamaale (Siberi kaudu)	113

Tempelmaksust.

Tempelmaksuks nimetatakse maksu, mis erainimesed ehk eraasju-
tused riigivalitsujusele määratud suuruses tasuwad, kui nad ametikoh-
tade ehk ametnikkudega kirjalikult asju ajawad ehk eneste wahel kirja-
likka lepinguid teewad. Ametikoha ehk ametnikuga kirjaliku asjaaja-
mise juures tasutakse tempelmaksu tempelmartidega, mis kirjade pääle
pandakse, lepingute juures sellega, et leping weksel- ehk tempelpaberi
pääle kirjutatakse ehk et lihtpaberi pääle kirjutatud lepingu pääle tem-
pelmargid pandakse; wekslid tulewad, et weksli jõudu alal hoida, selle-
kohaste wekselpaberite pääle kirjutada, martsid ei ole wekslite juures
luba tarwitada.

Nõudmise ja lepingu summa järel maksetakse:

Wekselpaberi eest:			Alama järgu tempelpaberi eest:			Ülema järgu tempelpaberi eest:		
Summa:	Hoogna päält:		Summa:	Hoogna päält:		Summa:	Hoogna päält:	
	rub.	top.		rub.	top.		rub.	top.
kuni 50 r.	—	10	kuni 50 r.	—	10	kuni 50 r.	—	80
50— 100 r.	—	15	(Tempelmartides.)			(Tempelmartides.)		
100— 200 r.	—	30	50— 1000 r.	—	40	50— 100 r.	—	40
200— 300 r.	—	45	1000— 2000 r.	—	80	100— 200 r.	—	80
300— 400 r.	—	60	2000— 3000 r.	1	20	200— 300 r.	1	20

Weskelpaberi eest:

Summa :	Boogna päält.
	rub. kop.
400— 500 r.	— 75
500— 600 r.	— 90
600— 700 r.	1 5
700— 800 r.	1 20
800— 900 r.	1 35
900—1000 r.	1 50
j. n. e. iga 100 rubla päält 15 kop.	

**Alama järgu
tempelpaberi eest:**

Summa :	Boogna päält:
	(Tempelmarkides.)
	rub. kop
3000— 4000 r.	1 60
4000— 5000 r.	2 —
5000— 6000 r.	2 40
6000— 7000 r.	2 80
7000— 8000 r.	3 20
8000— 9000 r.	3 60
9000—10000 r.	4 —
j. n. e. iga 1000 rubla päält 40 kop.	

**Ülema järgu
tempelpaberi eest:**

Summa :	Boogna päält :
	(Tempelmarkides.)
	rub. kop
300— 400 r.	1 60
400— 500 r.	2 —
500— 600 r.	2 40
600— 700 r.	2 80
700— 800 r.	3 20
800— 900 r.	3 60
900—1000 r.	4 —
j. n. e. iga 100 rubla päält kuni 10,000 rub lani 40 kop., üle 10,000 rubla iga 1000 rubla päält 4 rubla.	

Weskelpaberit tarwitatakse wekslite ja teiste wõlatunnistuste juures; alama järgu tempelpaberit — kauba-müügi aktide ja dokumentide juures; muidu tarwitatakse juurema ja wõ lepingute juures ülema järgu tempelpaberit.

Tempelmarkisid on 1 rublalisi ja 60, 15, 10 ning 5 kopikalisi. Tempelmarkisid tarwitatakse:

1 rublalisi: mõisniku, auukodaniku ja kaupmehe seisuse õiguste jaamise palwekirjades, wabrikute ja töökodade awamise ja nende sisse seade muutmise lubapalwes, igasuguse äri ajamise lubatähe juures, tsiviil-asjades edasikaebtuste juures kohtukodadesse ja senatisse; ringkonna-kohtu ja kohtukoja täitmise lehtede juures, testamentide juures.

60 kopikalisi: palwekirjades, seletustes, kaebtustes ja üle üldse kõigis paberites, mis ametikohtadele ja ametnikkudele antakse ära kirjades, tunnistustes, teadaandmistes, mis ametikohtade ja ametnikkude poolt välja antakse.

15 kopikalisi: ära kirjade juures wallakohtu aktide raamatust, kui lepingud üle 50 rubla on, palwekirjade, wastuste ja teiste paberite ära kirjade juures, mis ringkonna-kohtusse, kohtukotta ja senatisse antakse. Muidu tuleb ära kirja eest niisama palju makssta, kui alguskirja eest.

10 kop: aktide ja dokumentide juures, kui summa üle 50 r. ei ole.

5 k: raha, kauba ja muu asjade wastuwõtmise kwiitungite juures.

Wolikirjade juures maksjab üleüldiselt jee eeskiri, et poogna päält tempelmaksu 1 rubla makssta tuleb. Balga, puhkepalka ehk paiuki ja abirahade wastuwõtmise wolikirjade päale, kui summa üle 5 rubla on, tuleb 10 kopikaline tempelmark panna; wolikirjad rahwakohtudes ning ülemalurahwakohitudes asjaajamiseks ja kirjade wastuwõtmise jaoks on tempelmaksust wabad.

Laatade pidamise päewad.

Jaanuari-kuu.

7. Jurjewis (Tartus) juur jaffa-
laat, 3 nädalit.
 7. Riias, 3 p.
 7. Wõrus, linalaat, 3 p.
 7. Orgital, 2 p.
 10. Heinastes 2 p.
 10. Haapsalus 2 p.
 10. Rastnal 2 p.
 11. Jõekehemes 2 p.
 17. Koluweres 2 p.
 20. Raplas 2 p.
 25. Wiljandis 3 p.
 26. Reblastes 2 p.
 29. Rastweres 2 p.
 30. Wolmaris 6 p.
- Pärnus wiimisel kefnädalal
ja selle järgmisel neljapäewal
Jaanuari kuus.

Febbruari-kuu.

2. Baltiskis 2 p.
2. Wõrus 2 p.
3. Wiljandis jaffal. 8 p.
3. Rastweres 2 p.
3. Reblastes linalaat, 2 p.
4. Wõrus 1 p.
4. Jurjewis linalaat 2 p.
4. Reginamäel, Suure-Lähtu
m. 2 p.
6. Narwas, 2 p.
6. Paides, 2 p.
6. Narwas, 2 p.
8. Walgas, linalaat 2 p.
9. Audrus, reedel enne Wastl.
p.
12. Kurejaares jaffalaat, 10 p.
15. Wiljandis, 2 p.
15. Wõnnus, linalaat 2 p.
15. Riias, 8 p.
15. Nina külas. Matsk. wallas.
18. Jõhwis, 2 p.
20. Kiviloo kõrtsi juures 2 p.
20. Disu m. Tori kll. 2 p.

20. Drisaares, Saaremaal 2 p.
 20. Lihulas, esmasp.p. Wastla p.
 20. Raplas, 2 p.
 22. Wõrul juur jaffalaat, 2 p.
 23. Sageri kiriku juures, 2 p.
 23. Saaremaal, Drisaare m. 2 p.
 23. Sutlemas 2 p.
 24. Kulinas.
 24. Wana-Kulbenes.
 27. Amblas, 2 p.
 27. Lemjalas linalaat, 2 p.
 27. Keila kiriku juures.
 28. Pikkuse m. Saarem. 2 p.
- Lihulas esmaspäewal enne
Wastlapäewa; Audrus ree-
del enne Wastlapäewa.

Märzi-kuu.

1. Kodijärwe m., Kambja kll.
hobuste ja loomade laat.
1. Waimastweres Vihi kõrtsi
juures.
1. Polnas, Dubowa kreisis,
Peter. kub. 3 p.
3. Rannus, Sawi kõrtsi juures.
3. Ambla kiriku juures 3 p.
4. Rastnal.
5. Kofora wallas, Kallaste kü-
las 2 p.
6. Testamaa wall., Katna kõrtsi
juures, hobuste, loomade ja
kaubalaat.
6. Raplas, esimesel paastukuu
esmaspäewal.
9. Watla m., Karuse kll., 2 p.
9. Gaefweres, Wirumaal, 2 p.
10. Wastnarwas, 3 p.
10. Peterburi kuberm. Dubowa
kreisis, Strägowia Lutheri-
usu kiriku juures 3 p.
10. Rühjas.
10. Pitajärwe Ritsi kõrtsi j.
12. Wäike-Müla m. elaj. j. hob-
laat, 1 p.
12. Woldis.

13. Wana-Pranglis.
13. Kergola wallas, Sulbi kõrtsi juures.
15. Paides, 2 p.
15. Kellamäe mõisa juures.
15. Kallastes, 2 p.
20. Jõhka m., Võru maak., 2 p.
20. Sõrriistes, 2 p.
20. Wana-Antslas.
20. Klooigas.
20. Raplas, esimesel paastukuu esmaspäeval 2 p.
20. Keila kiriku juures esmaspäeval pärast 3-dat püha paastus.
23. Valgutas, neljapäew enne Suurt neljapäewa.
23. Koosas. Kõnge khl.
23. Raplas paastukuu esimesel esmapäeval 2 p.
23. Keila kiriku juures esmapäeval pärast 3. püha paast.
24. Watla m., Karusekhl. 2 p. Langeb laad Suure Nädali pääle peetakse reede ja laup. enne Palmipuude püha.

Aprilli-fuul.

1. Wastse Pranglis Koorwere kõrtsi j.
1. Sadukülas.
4. Uues-mõisas (Kose k.) 2 p.
5. Koveru Preedi Wahul 2 p.
5. Palmse m., Wiitna kõrtsi j.
6. Wiljandis, 1 päew.
6. Lutsniku m. 1 p.
6. Paides, 2 p.
8. Riias, hobuste laad 4 p.
8. Saaremaal, Pilguse m. 2 p.
9. Rakweres.
10. Watlas, 2 p.
10. Lihulas 1 p.
10. Rakweres, 2 p.
10. Wajulas, 1 p.
10. Võrus, 2 p.
11. Saaremaal, Uue-Lõwe mõisas 3 p.

12. Sooniste m., Kullamaa khl.
 12. Kellamaa k.j., Nissi khl. 2 p.
 14. Sadukülas, Pikkurme kõrtsi juures.
 15. Krüüdneris.
 15. Uue-Lõwes (Saaremaal).
 16. Lemsalis, 1 p.
 16. Walgas, 2 p.
 16. Kärjal, Ahja wallas 2 p.
 16. Rambahas Sulaoja kõrtsi j.
 17. Wastse-Kõos, Tartu maak.
 18. Nissi kiriku juures.
 19. Alamusti (Krootuse m.) 1 p.
 19. Tõrwas.
 19. Wõnnu linnas, 2 p.
 20. Anijas, Harju-Jaani k. 2 p.
 20. Kuhjas, 2 p.
 20. Pühajärwe m., loojuste j. linalaat, 2 p.
 20. Lemsalis 1 p.
 20. Koose kõrtsi j. Tartu maak. (Kawastu wallas), 2 p.
 20. Soodlas, Ania m. 2 p.
 20. Dtepääl 2 p.
 21. Wolmaris hobuse laad, 2 p.
 21. Rakweres 2 p.
 21. Pärnus, 2 p.
 21. Walgas.
 22. Soodlas, 2 p.
 23. Järwakandi m. 2 p.
 23. Wolmari m., 1 p.
 23. Kõos 1 p.
 24. Häädemeestel 2 p.
 25. Partsi m. Põlwa khl.
 26. Tsoorul.
 26. Häädemeeste mõisas, 2 p.
 28. Nisfus, Wastselinna k., 1 p.
 28. Jillingis.
 28. Keolas.
 28. Kuivajõel.
 28. Kose Uue-mõisas 2 p.
 29. Batastel, Kaiawere m. 2 p.
- Pärnus kolmapäeval ja neljapäeval enne Jüripäewa. Lihulas nädal p. Lihawõtet. Paides neljapäeval p. Lihaw.

Wiljandis nädal pärast
Suurt Neljapäewa.
Palmi mõisas kolmapäew
pärast Pihaw. p. 3 p.

Mai-kuul.

1. Karilatsis, 2 p.
5. Sangaste m., 1 p.
9. Wõõbsus, Rāpina kll., 1 p.
12. Loodi mõisas, 1 p.

Juuni-kuul.

1. Wastse-Ruustes.
11. Muistwee alewis, 3 p.
11. Wõnnus, 7 p.
13. Amblas.
18. Rakweres, 2 p.
18. Walgas, 1 p.
20. Riias, 3 näd.
20. Wõrus, 1 p.
20. Palmjes, 3 p.
20. Paides, 1 p.
20. Tallinnas, jaskal., 2 näd.
21. Jurjewis 2 p.
22. Wiljandis, 1 p.
23. Keilas, Harju Mäe kõrtsi j.
puundunde laad, 1 p.
24. Kaale m., 1 p.
27. Tallinnas, willa l., 8 p.
29. Tarvastus.
29. Loodi m. 2 p.
30. Pärnus, 2 päewa.

Jurjewis esmaspäewal enne
Saaniapäewa.

Juuli-kuul.

1. Pärnus, karja l., 2 p.
 2. Karsti m., 1 p.
 10. Kurejaares, 12 p.
 20. Riias, willa l. 3 p.
- Pärnus 1-sel selle kuu kol-
mapäewal ja selle järg-
misel neljapäewal.

20. juulist kuni 10. augusti
tini aastalaad Pärnus.
26. Wolmaris, 1 p.

Augusti-kuul.

1. Sere m. Jaama kll., 3 p.
9. Abjelis.
10. Lemsalis, 1 p.
10. Walgas, 1 p.
10. Moisefatšis, Põlwa k., 2 p.
12. Saarde Patti mõisas 2 p.
15. Marienburis.
18. Helmes, 2 p.
18. Häädemeeste mõisas, 2 p.
24. Wastse-Wõo mõisas 1 p.
24. Wastsemõisas (Wilj. mtl.) 2p.
24. Roosa mõisas, 2 p.
24. Jamburis 3 p.
24. Wiljandimaal 2.
24. Ruhjas, 1 p.
26. Wõrus, 1 p.
28. Kilisingis, 1 p.
29. Lelles, Wändra kll., 2 p.
30. Kaantsus, 1 p.

Septembri-kuul.

1. Oisu m., Tori k., 2 p.
1. Kaanitšis 1 p.
1. Torgus, Saaremaal.
1. Kurejaares, 3 p.
2. Abjas, 2 päewa.
2. Tammistes, Pärnum. 2 p.
4. Rāpinas, 2 p.
4. Unsa mõisas, Wiljandi
maakonnas 2 p.
5. Ruhjas, 1 p.
5. Sangaste kiriku-kõrtsi j.
5. Sindis, 2 p.
6. Taageperas, 1 p.
8. Rõuge kiriku juures, 1 p.
8. Põlwa kiriku juures, 1 p.
8. Jurjewis (Tartus), 3 p.
8. Saaremaal, Wõlupe k. 1 p.
9. Rastnas, 1 p.
9. Riias, hobuste l., 4 p.

9. Kivi-Wigala poe j. 3 p.
9. Abfeli m. 1 p.
9. Saaremaal, Paju mõisas.
10. Pattülas, 1 p.
10. Oldres, 2 p.
10. Mõnistes, 1 p.
10. Wana-Salatfis, 2 p.
10. Sürgewateres, 2 p.
10. Muhu saarel, 4 p.
10. Paides, 2 p.
10. Polnal 3 p.
10. Järwakandi m., Harju m.,
10. Saaremaal, Opi f. 2 p.
11. Saaremaal, Koigi m. 3 p.
12. Wana-Antsmõisas 2 p.
12. Uues-Laitnas, 1 p.
13. Wana-Antsla Kraawe kört. j. 2 p.
13. Pööraweres, 1 p.
13. Koigi m., Saaremaal 3 p.
14. Haapfalus, 2 p.
15. Tori mõisas, Pärnu kreisis
15. Kuresjaares, 3 päewa.
15. Koorte ja Salatfi m., 1 p.
15. Kraawil, Wana - Antsmõisas 2 p.
15. Waila m., Karuse kihlk. 2 p.
15. Põltsamaal, 1 p.
15. Watlas 2 p.
15. Amblas, 2 p.
16. Kirepis, 2 p.
17. Audrus, 1 p.
18. Orgita mõisas 2 p.
18. Rasinal.
19. Audrus 2 p.
20. Keeni mõisas, Linsu körtfi j.
20. Wõnnus, 2 p.
20. Wändras, 2 p.
20. Koosa körtfi j., Tartu mk.
20. Laanemetfa m., Hargala f.
20. Narwas, 3 p.
21. Sänna, 1 p.
21. Wolmaris, 1 p.
21. Baltiskis, 1 p.
21. Reolas,

21. Wõnnus, 2 p.
21. Paunes, Madise kihlk.
22. Jõhwis, 1 p.
22. Palmfis, Witna körtfi j.
22. Pärnus, 2 päewa.
23. Pattastel, Kaiawere m., 2 v.
24. Sutlemas.
24. Hageri kiriku j., 2 p.
24. Wiljandis 2 p.
24. Wõrul, 2 p.
24. Pihulas, 2 p.
25. Kärdes, Laiuse kihlk., Konna körtfi juures 1 p.
25. Aru mõisas, Otepää kihlk.
25. Hageri körtfi juures. Harju maakonnas.
25. Saaremaal, Mõstjala m.
26. Kuresjaares, 2 p.
26. Tallinnas, 3 päewa.
29. Rakweres, 3 p.
29. Walgas, 2 p.
29. Wastfelinna m., 1 p.
29. Reblastes, 3 päewa.
29. Keilas, 3 p.
29. Matskivil, 1 päew.
29. Jurjewis (Tartus), 3 p.
29. Kawanurmes, 3 p.
29. Wahükülas, 2 päewa.

Uuemõisas (Kosel) 3. teisi-päewal Mõhkli-kuus 3 p.
Pärnus kolmapäewal ja neljapäewal enne Mõhkli p.

Oktobri-kuul.

Raplas, esimesel reedel pärast Mõhkli päewa.
Jõelettnes nädal pärast Mõhkli p. 2 päewa.

1. Grafteres loomal, 1 p.
1. Saaremaal 3 p.
1. Kuresjaares, 3 päewa.
1. Kaarmas ja Hainastel 3 p.
1. Uguses, 3 p.
2. Wastjemõisas, Wiljandim. 2p.
2. Rannus, Kulli körtfi j.

2. Kalkweres 3 p.
2. Suure-Lähtru mõisas, 2 p.
4. Muustakul, 2 p.
4. Koluweres, 2 p.
4. Jõhvis, 3 p.
4. Lähtras 2 p.
4. Wirkenis (Ruhjas), 2 p.
5. Alwinurme m., Lohusuu külas, 2 p.
5. Võõbju, 1 p.
6. Kaplas, esimesel reedel pärast Mihklipäewa 1 p.
6. Jõeletmes, nädal pärast Mihklipäewa, 2 päewa.
6. Luutsnikus, 1 päewa.
6. Tarvastus, 2 p.
7. Preebis, Koeru kihelk. Waho laad 2 p.
7. Hurmi m. Tille kõrtsi juures.
7. Võru.
8. Haapsalus, 2 p.
9. Laetweres, Wirumaal, 2 p.
9. Lemjalas, 2 p.
9. Kergola wallas, Sulbi k. j.
10. Taalis, Pärnu mk. 2 p.
10. Wajula mõisas, Rojajilla kõrtsi juures 1 p.
10. Nõo mõisas, 1 p.
10. Moisekaitsis 1 p.
10. Kassinurmes 1 p.
11. Laatre, 2 p.
11. Krootuse m., 1 p.
12. Sooniste m., Kullamaa kihl.
12. Hellamaa kõrtsi j., Nispi kihl.
15. Westi m. Kusju kõrtsi j., 2p.
15. Tageperas, 1 p.
15. Lustiweres, 2 p.
15. Saduküla m. 2 p.
15. Oritu mõisa kõrtsi j., 2 p.
15. Pitanurme kõrtsi j. (Pursis)
15. Rägina mäel, Suures Lähtrus, 3 p.
16. Ahja Kärjal 2 p.
16. Võnnus, 1 p.
17. Watla m., Karuse kihl. 2 p.

18. Sindis, 1 p.
18. Mõniste m., 3 p.
19. Kulinas 2 p.
20. Lindros, Wastlinna k. 1 p.
20. Wändras, 2 p.
20. Loobus.
22. Nispi, 1 p.
23. Wana-Antsla m., Sauka kõrtsi juures 1 p.
23. Kaanitse mõisas Kulinas.
23. Nispi kõrtsi j., Kambja kihl., 1 p.
25. Arulas, 2 p.
25. Muustjala „Siku“ k. j. 3 p.
28. Walgas, 1 p.
28. Jõgewal. 1 p.
28. Illingis,
28. Nisjus, Wastfel. kihl., i

Nowembri-kul.

1. Jurjewis (Tartus), 2 p.
1. Kärus.
4. Illusa mõisas.
6. Patis, 1 p.
10. Muustwees, 3 p.
10. Ruhjas, 2 p.
10. Paides, 2 p.
10. Võrus, 2 p.
10. Kitse kõrtsi j., Kanepi k.
16. Wigalas, linalaad, 2 p.
16. Woltwetis, 1 p.
16. Kassinurmes, 1 p.
20. Walgas, linalaad, 2 p.
20. Illusa m., Wiru mk. 2 p.
25. Wiljandis 3 p.
25. Pööraveres.
25. Wolmriz 3 p.
26. Kulinal.

Dezembri-kul.

1. Wastnarwas, 3 p.
3. Matskiwil, Nina kõrtsi j. 1 p.
5. Pööraveres, linalaad, 1 p.
6. Võõbju, 1 p.
10. Võnnus, linalaad, 1 p.
10. Riias, jõululaad, 1 k.

10. Kujjas.
10. Krüüneri Sillaaja kõrtsti j.
13. Võrus, linalaat, 3 p.
16. Paides, linalaat, 2 p.
20. Veski mõis, Rambahja kht.
Pusju kõrtsti j. 1 p.
22. Pärnus, 2 p.
27. Walgas, jafjalaat, 10 p.

Sangaste mõisas, iga kuu
5. päeval laad.
Märjamaa kiriku juures es-
maspäeval ja teisip. pärast 3.
Kristuse tulemise püha.
Pärnus kolmapäeval ja nel-
japäeval pärast 3. Kristuse
tulemise püha.

Ajuti kindlaks seatud notariusele ja tema ase- mikkudele makstaw tasumine.

§ 208 ja 209 notar. sead.)

- 1) Notariuse poolt tehtud kirjade eest võetakse iga kirja eest, kui summa suurus 500 rubla 2 r. — kop.
iga kirja eest, kui summa suurus 501 rublast kuni 1000 rublani 3 " — "
iga kirja eest, kui summa suurus üle 1000 rubl. 4 " — "
ja pääle selle veel $\frac{1}{10}$ protsenti (j. o. 10 kop. iga 100 rubl. päält) summa suuruselt.
- 2) Võlakirjade, vekslite kinnitamise ja nende protesteerimise eest (§ 128 p. 6 ja § 146).
Kui võlakirja ehk vekslil summa suurus alla 500 r. — r. 50 kop.
kui võlakirja ehk vekslil summa suurus üle 500 r. 1 " — "
ja pääle selle veel $\frac{1}{10}$ protsenti (j. o. 10 kop. iga 100 rubl. päält) võlakirja ehk vekslil summa suuruselt.
- 3) Kontrahtide kinnitamise eest, mis nõudmise sead. X. ande I jao 1534 paragrahvi 1, 2 ja 4 punktis nimetatud on (§ 128 p. n. sead).
iga kinnitamise eest, kui summa alla 500 rubla 1 r. — kop.
iga kinnitamise eest, kui summa 500 rublast kuni 1000 rublani 1 " 50 kop.
iga kinnitamise eest, kui summa üle 1000 rubla 2 " — kop.
ja pääle selle veel $\frac{1}{10}$ protsenti (j. o. 10 kop. 100 rubl. päält. Kinnitamiseks toodavas kirjas tähenda-
tud summa suuruselt.
- 4) Kirjade ja kontrahtide ehk lepingute kirjutamise ja kinnitamise eest (§ 1 ja 3), kui asjade väärtust võimata ära arvata on, võetakse nii suur maks, kui kirja ehk kontrahi (lepingu) eest, mille summa suurus 1000 rubla on. Kui aga notarius ja kontrahi ehk lepingu tegijad kinnitamise tasumises iseäranis keerulistest asjades iseseis-
tlikku ei lepi ja selle töö väärtus seaduses mitte määratud ei ole, siis võib notarius kohtu luba järele veel suuremat makstu nõuda, kui ajuti kindlaks oli seatud.

- 5) Äratirjade õigeks tunnistamise eest (§ 132 not. sead.) võetakse 25 kop. esimese poogna päält ja 10 kop. iga järgmise poogna päält, iga 25 rida üheks leheküljeks arvates.
- 6) Allkirjade tõeks tunnistuste eest (§ 133 not. sead.) — 10 kop. iga allkirja päält.
- 7) Volikirja, äraoleppimise ja palvetikirjade, niisama ka wahemeeste kohtutirjade kinnitamise ja ka tõekstunnistuste eest (§ 128 p. 7 notar. sead.).

ühe poogna eest 1 rubl. — kop.

Mitme poogna eest:

esimese poogna päält 1 " — "

iga järgmise poogna eest — " 50 "

Muude tõekstunnistuste eest:

iga esimese poogna eest. — " 50 "

iga järgmise poogna eest — " 20 "

- 8) Dokumentide ettenäitamise ja tõeks tunnistamise eest (§ 136 notar. sead.) — r. 25 kop.

- 9) Mitmesuguste kirjade akti raamatuse kirjutamise eest (notar. sead. § 137) 2 kop. iga akti raamatu rea päält.

- 10) Riigi kassast ära teenitud raha (пенсия) saajate inimeste elusolemise tõekstunnistamise eest (notar. sead. § 139). Kui aastane summa mitte üle 30 rubl ei ole. — r. 3 kop.

Kui aastane summa 30 kuni 300 rublani on. — " 10 "

üle 300 rubla on — " 20 "

"õigil" muil kordadel ära teenitud raha (пенсия) saamine wäljaarwatud — " 50 "

- 11) Ühe inimese poolt teisele teadaandmine ehk ülesütlemise ja selle üle tunnistuse wäljakirjutamise eest (notar. sead. § 141, 144 ja 145).

- 12) Notariuse sead. § 142-ses tähendatud wastase poolt antud wastuse tunnistusesse kirjutamise eest — " 50 "

- 13) Dokumentide, pääle rahapaberite ja muud seltsi paberite (notar. sead. § 148) hoiu alla wõtmise eest, — iga dokumendi eest iseäranis, 25 kop. — aga kinni pitseeritud paki ehk kirja eest — 50 kop. kuuks. Seda maksu võetakse kuu kuu jagu ette ära.

- 14) Kirja kinnitamise ehk tõekstunnistamise aja järele vaatamise ja selle üle kirjaliku tunnistuse eest — " 50 "

- 15) Teise ja järgmise kordade wäljakirjutuste (дубликаты) wäljaandmiste eest (notar. sead. § 118) 1 kopist iga rea päält.

- Tegewuste ehk käitumise eest, mis notarius wäljaspool oma kontorit peab korda saatma, (notar. sead. päälinnades 3 rubla.

tubermangu linnades 2 "

maafonna linnades ja maal 1 "

- 17) Linnast wälja sõidu eest wõetakse 10 kop. wersta päält, aga raudteega 2-je klassi edasi ta tagasi sõidu hind ja pääle selle weel aja eest, mis sõiduks linnast maale ära kulub:
päälinnadest	5 rubla
kubermangu linnadest	3 "
teistest kohtadest	2 "
- kui aga jääb juures sõiduks miete üle 24 tunni ehk öö ja päewa ära ei kuluuud, wastasel korral arwatakse iga pooliku öö ja päewa ehk 24 tunni eest, terve öö ja päewa ehk 24 tunni maks.
- 18) Sõiduraha ei arwata mitte üleiloise notariusele waewatasumiseks maksetawa arwesse ehk rehnungisse, millest kautsjoui täienduseks, kui see aasta jooksul seaduses määratud summani ulatab, $\frac{1}{2}$ maha arwatakse.
- 19) Notarius võib — 16-das punktis tähendatud maksu tema wäljaspool ta kontorit kirjade kirjutamiseks ehk tõkestunnistamiseks, kutsumise juures, — ette aramaksimist nõuda.

Gesti- ja Piitwimaa

juurepõllupidajate põlluasjanduse edendamise seltsid.

Tallinna kubermangus.

1. Gestimaa Põllutöö Selts Tallinnas.
Abiseltsid: Läänemaa Põllutöö Selts. — Gestimaa Põllupidajate Konsumi (tarwitajate) Selts Tallinnas.
2. Gestimaa Mõisnikkude Kredit-Selts Tallinnas.
3. Gestimaa Wastastikku Tulekinditamise Selts Tallinnas.
4. Tallinna Piirituse Wabrikute Aktšia Selts (Gest-, Piitwi- ja Kuuramaa Wiinawabrikute Ühendus) Tallinnas.
5. Wene Kalapüüdmise ja Kalakaswatamise Selts, Gestimaa osakond Tallinnas.

Piitwi kubermangus.

1. Keiserlik Piitwimaa Õkonomia Selts Jurjewis.
(Seltsi kuulul ilmub Saksa keeles põllutöö ajakiri „Baltische Wochen-schrift“ G. v. Stryk'i toimetusel nädalas üks kord).

Abiseltsid:

1. Saaremaa Põllutöö Selts Kuresaares.
2. Pärnu-Wiljandi Põllutöö Selts Wiljandis.

3. Võnnu-Viivimaa Põllutöö Selts. Selts peab juuniku lõpul iga aasta Võnnus väljanäitust ühes kasuloomade laadaga.
4. Põllutöö Selts Puhjas, laenu- ja hoiukassa osakonnaga.
5. Põllumeeste Selts Võrus. Osakonnad: Konsumi Selts ja Võru Põllumeeste Seltsi Viinavabrikute ühendus. Mõlemad osakonnad Võrus.
6. Balti Metšaomanikkude Selts Riias.
7. Viivimaa rahe vastu kinnitamise Selts Jurjewis. (Aldr. Dek. Societät.)
8. Baltimaa Loomakasvatajate Selts. (Aldr. Dek. Societät.)
9. Balti Piimatalituse ühendus Riias. (Aadress: Theater-Boulevard 14.)
10. Kanepi Nutsla mesilaste kasvatajate Selts.
11. Naesterahwa töö ja teenistuse eneduse Selt Jurjewis.
2. Viivimaa Põllu- ja käsitöö edenemise Selts Jurjewis. Iga aastane kasuloomade laat ühes väljanäitusega augustikuu lõpul Jurjewis.
3. Viivimaa Wastastikune Tulekindluse Selts Jurjewis, agentur Kurešaares.
4. Viivimaa Mõisnikkude Kredit-Selts Riias; osakon Jurjewis.
5. Wene Kalapüüdmise ja Kalakasvatamise Seltsi Viivimaa osakond Jurjewis.
6. Liivi kubermangu Põllumeeste Kauba Seltskond „Dmaabi“ nime all Riias. Agenturid: Jurjewis ja Pärnus.

Cesti põllumeeste seltsid.

Jurjewi Cesti põllumeeste Selts, Jurjewis.
 Wiljandi Cesti Põllumeeste Selts, Wiljandis.
 Torma põllumeeste Selts, Tartumaal.
 Ulila Põllumeeste Selts, Tartumaal.
 Tallinna Cesti Põllumeeste Selts, Tallinnas.
 Põltjamaa Cesti Põllumeeste Selts, Põltjamaa
 alal.
 Halliste Põllumeeste Selts, Halliste kihelkonnas.
 Wändra Põllumeeste Selts, Pärnu kreisis.
 Sangaste Põllumeeste Selts, Sangastes
 Helme Põllumeeste Selts, Helme kihelkonnas.

Palamuse Põllumeeste Selts, Palamuse kihelk.
 Kodawere Põllumeeste Selts, Kodawere kihelk.
 Wäike-Maarja Põllumeeste Selts, Wäike-Maarja
 kihelkonnas.

Räpina Põllumeeste Selts, Räpinas.
 Wõnnu Põllumeeste Selts, Wõnnu kihelk.
 Rapla Põllumeeste Selts, Rapla kihelk.
 Põlwa Põllumeeste Selts, Põlwa kihelk.
 Karula Põllumeeste Selts, Karulas, Võru kreisis.
 Wiru Jaagupi Põllumeeste Selts, Wirumaal.
 Koeru Põllumeeste Selts, Koeru kihelk.
 Wijela küla piimatalituse Ühjus, Sangaste
 kihelk. Restu wallas.

Rannu, Puhja ja Rõngu Põllumeeste Selts
 "Emujärw."

Wiru-Migula Põllumeeste Selts, Rakvere kreisis.
 Koje Põllumeeste Selts, Koje kihelk.

Talli Põllumeeste Selts, Pärnumaal.

Walgjärwe Põllumeeste Selts, Tartumaal.

Laius-Tähtwere Põllumeeste Selts, Tartumaal.

Waabina Põllumeeste Selts, Waabina wallas võru-
 maal.

Otepää Põllumeeste Selts, Otepää kihelk.

Rajina Põllumeeste Selts, Rajinal Wõnnu kihelk.
 Tartumaal.

Wana Kuuste Põllumeeste Selts, Rambja kihelk.

Kuremaa Põllumeeste Selts, Laiuse kihelk.

Kuremäe Põllumeeste Selts, Rakvere kreisis.

Nissi Põllumeeste Selts, Nissi kihelk.

Pääle selle veel mitu teist jeltsi.

Põllu- ja aiatöö,

karjakasvatuse, piimatalituse, metsaasjan-
 duse, mesilastepidamise, kalakasvatuse, maa-
 talituse ja käsitöö ajakirjad.

Turjewis: „Baltische Wochenschrift.“ Nädalaleht. Hind 5 rubla
 aastas. — „Põllumees.“ Kuukiri Hind 2 rubla aastas.

Ritas: „Land- und forstwirthschaftliche Zeitung.“ Nädalaleht. Hind
 5 rbl. aastas. „Rigasche Hausfrauen-Zeitung.“ Nädalaleht. Hind
 2 rbl. aastas.

Mitawis: „Semkopis“ (Vätikeeli). Nädalaleht. Hind 3 rbl. aastas.

Peterburis: «Вѣстникъ Иностранной Литературы Пчеловодства.»
 Kuukiri. Hind 1 rbl. — «Вѣстникъ Птицеводства.» Kuukiri.
 Hind 4 rbl. a. — «Вѣстникъ Русскаго Общества Пчеловодства.»

- Kuufiri. Hind 2 rbl. a. — «Вѣстникъ Рыбной промышленности.»
 Kuufiri. Hind 3 rbl. 50 kop. a. — «Деревня.» Kuufiri. Hind 3 rbl. a. — «Земледѣльческая Газета.» Nädalaleht. Hind 4 rbl. a. — «Лѣсной журналъ.» 6 torða a. Hind 4 rbl. 25 kop. — «Наше хозяйство.» Kuufiri. Hind 2 rbl. a. — «Плодоводство.» Kuufiri. Hind 5 rbl., rahwatoolidete 2 rbl. a. — «Птицеводство.» Nädalaleht. Hind 5 rbl. a. — «Русскій Пчеловодный Листокъ.» Kuufiri. Hind 2 rbl. a. — «Русское Лѣсное Дѣло.» 2 torða kuus. Hind 5 rbl. a. — «Сельскій Хозяинъ.» Nädalaleht. Hind 6 rbl. a. — «Сельское Хозяйство и Лѣсоводство.» Kuufiri. Hind 8 rbl. 50 kop. a. — «Сельское хозяйственное Вѣстникъ.» Nädalaleht. Hind 4 rbl. a. — «Хозяинъ.» Nädalaleht. Hind 6 rbl. a. — «Школьное Хозяйство.» 6 torða a. Hind 1 rbl. a. — «Ветеринарный Фельдшеръ.» Общедоступный журналъ для сельскихъ жителей и ветеринарныхъ фельдшеровъ. Kuufiri. Hind 2 rbl. 20 kop. a.
- Moskwas:** «Вѣстникъ Русскаго Сельскаго Хозяйства.» Nädalaleht. Hind 6 rbl. a. — «Русское Садоводство.» Nädalaleht. Hind 4 rbl. a. — «Садъ и огорождъ.» 2 torða kuus. Hind 3 rbl. — «Сельскохозяйственный Журналъ.» Изд. Императ. Московскаго Общ. Сельскаго Хозяйства.» — «Ремесленная Газета.» Nädalaleht. Hind 6 rbl. aastas.
- Astrahanis:** «Рыбное Дѣло.» Nädalaleht. Hind 2 rbl. a.
- Odesjas:** «Записки Императорскаго Общества сельскаго Хозяйства Южной Россіи.» Kuufiri. Hind 5 rbl. 50 kop. aastas.
- Wjatkas:** «Вятская Газета.» Изданіе Вятскаго губерн. Земства. Nädalaleht. Hind 2 rbl. a.
- Poltawas:** «Хуторянинъ.» Nädalaleht. Hind 2 rbl. a.
- Sarkowis:** «Южно-русская сельскохозяйственная Газета.» Nädalaleht. Hind 4 rbl. a.
- Kiicwis:** «Вѣстникъ Садоводства и Хмѣлеводства.» Nädalaleht. Hind 5 rbl. a. — «Земледѣліе.» Nädalaleht. Hind 5 rbl. a.
- Saratowis:** «Земская Недѣля.» Nädalaleht. Hind 4 rbl. a.
- Tiflis:** «Кавказское Сельское Хозяйство.» Nädalaleht. Hind 4 rbl. aastas.
- Soomemaal Heljisingis** (Тельсингфорсъ): «Suomen-Maanviljelyslehti.» Kuufiri. Hind 3 Soome marka. — «Metjän Nstävä.» Kuufiri. Hind 2 Soome marka. — «Sylvia.» Kuufiri. Hind 1 Soome mark, 88 penni. — «Suomen Kalastuslehti.» Kuufiri. Hind 3 Soome marka a.
- Sortowalas:** «Belomies.» Kuufiri. Hind 1 Soome mark 32 penni a.

Põllutöö foolideft.

«Esimised põllutöö foolide ajutamise katked Wenemaal saidwad juba 100 aasta eest j. o. minewa aastajaja lõpul tehtud, kuid alles

Riigimaade ministeriumi asutusega 1838 sai ka põllutöökoolidele kindel alus pandud. Ministerium seadis põlluasjanduslike hariduse siiteemi üles, mille järele kolmesugused põlluasjanduse koolid pidiwad saama asutatud. See koolide jaotus on kuni tänapäevani alale jäänud.

Rõrgemad õpeasutused. 1) Moskwa põlluasjanduse institut, mis Põllutöö ministeriumi poolt septembri kuus 1894 avatud sai endise Petrowskaja põlluasjanduse akademia asemele. Kursus kestab 4 aastat: kes ülikooli on läbi teinud, need võiwad ka lühema ajaga kursuse läbi teha. 1894—95 õpeaastal awati esimene kursus ja võeti 61 kaswandikku wastu, nende seas 8, kes ülikooli kursuse juba oliwad lõpetanud. 2) Põlluasjanduse ja metsatalituse institut Uues Aleksandria s Dublini kubermangus. Kursus nelja-aastane. Temal on kaks jaoskonda: põllutöö jaoskond ja metsatalituse jaoskond. 3) Riia politehnikumi jaoskond. Kursus vähemalt kolm aastat. 4) Rõrgemate koolide hulka arvatakse ka veel kõrgemad weinitegemise kursused Keiserlikus Nikitski-aias, Jalta lähedal. Õppimise aeg kaks aastat.

Nimetatud koolidesse võiwad need astuda, kes vähemalt kesk-kooli hariduse on saanud.

Keskmiised koolid. Kesk-koolisid on ühtekokku 6. Nendeist on 8 Põllutöö ministeriumi all ja nimelt: 5 kroonu põllutöö-kooli. — Harlowi kool, Kasani kool, Gorki kool, Mohilewi kubermangus, Maria kool Saratowi kubermangus, Umani kool Kiievi kub. ja Beszarabia weinitegemise kool, siis Personi semstwo põlluasjanduse kool, Keiserliku Moskwa põllutöö seltsi põllutöö-kool. Pääle selle veel Krasnoufimski industrie-kooli põllutöö jaoskond Permi kubermangus. Kesk-koolidel on 6 aastane kursus; Beszarabia koolil ja Krasnoufimski kooli jaoskonnal 4 aastane. Kesk-koolidesse võetakse õpilasi eksami järele, mille juures Hariduse ministeriumi kahelklassiliste koolide täie kursuse eht jälle realkoolide kahe alama klassi kursuse tundmist nõutakse. Sisjeastuja wanadus 14—16 aastat. Need, kes kooli läbi on teinud, saawad esimese eht teise järgu atestaadi, mis neile mitmesugused õigused annab, mis 1878 a. kinnitatud koolide põhjuskirjas (§§ 16, 18 ja 19) on üles pandud.

Alamad koolid. Põllutöö alamkoolisid oli 1894 a. 73. Ühed neist on kroonu koolid, teised semstwo ja mitmesuguste asutuste koolid, kolmandad erainimeste asutatud. Alamkoolisid on kahte seltsi: esimese ja teise järgu koolid. Mõlemates on õppimise aega kolm aastat. Pääle normal-klasside võiwad nende juurde veel ettevalmis tamise klassid asutatud saada. Esimese järgu koolidesse võib kahe-klassilisest koolist (umbes meie kihelkonna kooli määriline), teise järgu koolidesse üheklassilisest maakoolist sisse astuda.

Rõigefõrgemalt 1833 aastal kinnitatud põllutöö algkoolide seaduse järele on semstwoel, seltsidel ja ka erainimestel võimalik koolisid asutada — kas riigivalituse abiga eht täiesti oma kuluga

Riigivalitsuse poolt antakse kahel viisil abi: 1) kroonu poolt antakse maatiit (kuni 500 desjät.) koolile maksuta pruukida ehk 2) määratakse teatava aja päale abiraha — esimese järgu koolidele kuni 3500 rubl., teise järgu koolidele kuni 2500 rubl. aastas. Kroonu abiraha tohib üksnes kooliõpetajate palkadeks ja õpiabinõuude päale tarvitada. Kõik muud kulud peavad kooli asutajad kandma.

Ruumi puuduse pärast ei ole meil võimalik siin kõiki alamaid põllutöökoolisid üksikult nimetada, vaid tähendame neist ainult tähtsamad 1. ja 2. järgu põllutöö- koolid üles.

Põlluasjanduse koolid.

Minsti kubermangus: Maria-Gorski I. järgu põlluasjanduse kool (Маринно-Горская с. хоз. школа). Kooli õpeaeg kestab 4 aastat. Kaaswandiha wõetakse wastu 14—16 aasta wanaduses. Kes rahwakooli ei ole läbi teinud, need peavad siisjeastumise korral Wenefeeles ja rehtendamisest efsami tegema. Adresse: Управляющему Мар. Гор. с. хоз. школоу, черезь ст. Марына Горка, Либаво-Роменской жел. дор., Игуменскаго уѣзда.

Kurski kubermangus: Maria I. järgu põlluasjanduse kool (Марьинская с. хоз. школа I-го разр.) Koolil on 5000 desjätini maad. Mõisas on juhtu- ja wiinawabrikud, milledega kooliõpilasi põhjuslikult tutwaks tehtakse. Meid, kes kooli hästi on läbi teinud, jäetakse üheks aastaks jellesse mõisasse ametisse, mille eest nad 300 rubl. aastas palka saawad; aasta pärast jonwitat kooli walitsus neile walitsejate kohad. Adresse: (Управляющему Марьинск. с. хоз. школоу, въ село Шебекино, Бѣлогородскаго уѣзда, Курской губерній.

Kurski kubermangus: Kutjcherowi I. j. põlluasjanduse kool (Кучеровская с. хоз. школа I-го разр.). 14 õpilast wõetakse kroonu kulul päale. Koolis õpetatakse ka mesilaste pidamist. Adresse: Управляющему Кучеровскаго с. хоз. шк., въ Кучеровъ Хуторъ Суджанскаго уѣзда, Курской губ.

Tschernigowi kubermangus: Mainowi I. j. põlluasjanduse kool (Майновская с. хоз. школа I-го разр.) Kool on kroonu mõisas, kus paremat tõugu suguloomi kaswatatakse ja põldusid kõige paremate masinate ja riistade abil haritakse. Õpetus kestab 4 aastat. Õpilasi tutvustatakse ka tubaka kaswatamisega ja mesilaste pidamisega. Kes kooli läbi teewad ja 12 aastat põlluasjanduses töötavad, saawad auitodaniku nime. Adresse: Управляющему Майновскою с. хоз. школоу, въ село Шастновку, Козелецкаго уѣзда, Черниговской губ.

Wladimiri kubermangus: Uspenski I. j. põlluasjanduse kool (Успенская с. хоз. школа). Kool on kroonu mõisas, kus ka hobuste kaswatuse asutus on siisse seatud. Kooli wõetakse

õpilasi kroonu kulu pääle wastu. Neile, kes kooli läbi teewad, antakse tunnistus „mõisawalitseja“ ehk „aedniku“ ameti pääle. 12 aastase teenistuse järel nimetatud ametites saawad „aunukadniku“ nime. Abrejs: Управляющему Успенскою с. хоз. школою, через ст. Рязанцево, Московско-Ярославской жел. дор., Владимирской губ.

Nowgorodi kubermangus: Miljutini 2. j. põlluasjaanduse kool (Милютинская с. хоз. школа 2-го разр.). Koolis õpetatakse pääle muude õpetuste ka põlluriistade tegemist ja masinate parandamist. Abrejs: Г-ну Управляющему Милют. с. хоз. школою, въ городъ Череповецъ, Новгородской губ.

Saroslavi kubermangus: Šubino-Wahhini 2. j. põlluasjaanduse kool (Шубино-Вахтинская с. хоз. школа 2-го разр.). Kooli wõetakse poeg- ja tütarlapse. Abrejs: Г-ну Управляющему Шуб.-Вахт. с. х. шк., въ имѣніе Вахтино, Даниловскаго уѣзда, Ярославской губ.

Tweri kubermangus: Prijuti 2. j. põlluasjaanduse kool (Приютская с. хоз. школа 2-го разр.). Kooli wõetakse poeg- ja tütarlapse. Abrejs: Г-ну Управляющему Приютск. с. хоз. школою, въ им. Дьяконовъ Приютъ, Бѣжецкаго уѣзда, Тверской губ.

Wana-Sateni 2. j. põllutöö kool (Альтъ-Сатенская земледѣльческая школа 2-го разр.). Koolis õpetatakse põllupidamist, 7 põllus, karjakaswatamist, juustu ja wõi tegemist jne. Põllutöö peawad enamasti tõit kooliõpilased ära tegema. Põllupidamise parandamise asjus on iseäranis tähelepanemiseväärt põllu truubitamine, mida nimetatud koolis väga hästi õpetatakse. Mats täielise ülespidamise eest on 100 rubla aastas. Õppimise aeg on 2 aastat. Abrejs: Г-ну Директору Альтъ-Сатенской Земледѣльческой школы, чр. гор. Туккумъ, Курляндской губ., Альтъ-Сатень.

Lisa.

Kodu külale.

Ed. L. Wöhrmann.

Ole õnneline,
Paistku sulle päik,
Kodu külakene,
Püham sünnipaik!

Laulik pehmet pesa
Unusta' ei wõi,
Lõolind ei kesa
Maha jätta täi.

Lendab kaugemale,
Lendab wõõrsile,
Laul, nii kurb ja hale,
Heljub koduje.

Ole õnneline!
Palwetab mu rind.
Kodu külakene,
Jumal kaitsku sind!

Mida maailmas mõõdupuuks peetakse.

Kirjutanud Alfred v. Hedenstjerna.

Per Jönssoni lest oli, isegi mitte just väga pehme südamega waeste-hooletandja sõnade järele, „koledas hädas.“

Häda tõugusid on palju, ja harwa wahetame meie seda — auuseisuse ja rõõmuga ära. Kuld ja lugupidamine, auu ja truuduse eest ostetud, tõredus ja elumaitamine, ilma et ühtgi osawõtlikku südant omaks wõidakse nimetada, auuseisus, mille pääle waigistatud südametunnistuse redelil saadud, see on wiletsus ja häda.

Tundmata olla, waene ja madal, leekiwa südamega, täis nooruse julgust ja täis nooruse jõudu, mis terwet maailma on walmis ära wõitma, see pole mitte häda ja wiletsus, see on suurus, rõõm, hõiskaw rõõm!

Alga üks selts häda ja wiletsust on olemas, mida sa-
lata ei saa, ja see oligi Per Jönssoni lese raskets saladusets.

Meie kodumal pole ju pool aastasada keegi nälg-
surra tarwitsenud, ja tiisikust põdew leff, kes ju aastate kaupa
oma saunamurgast õlgede päält ei olnud üles saanud, sai
ta iga kuu enese ja poisi jaoks kuus karnitsat otre ja 24
shillingit sulat raha. Tema eest oli siis hästi hoolt kantud,
jah, ta oli terwes wallas kõige kallim waene ning oleks
siis küll ka rahul pidanud olema. Sellefördse rahawääratuse
järele oli siis emal ja pojale iga päew termelt kolm shillingit
ära süüa; misjuguine suur summa „ainult kahe inimese
tarwis!“

Kuid ta elas koledas wiletsuses, kõhis, et seinad wäri-
sesiwad, ja nii hästi temale enesele, kui ka waeste hoo-
kandjatele, oleks ta surm häätegu olnud.

Ja siis mõtles ta nii palju oma waele poisi päale ja
nuttis terwed ööd läbi ning küsis eneselt ja igalt inimeselt,
kes tema juurde tuli, mis ta surma järele küll poisist peaks saama.

Ja see'p see just oligi, mida hoolekandja nii koledaks
hädaks pidas. Issand Jumal, poisilurjuselt wõis ju karjane,
sulane, pakikandja, soldat, hulguis wõi waras saada — kõik
elukutsed, mis waeste inimeste lapsi ootawad.

Kooliolu oli seekord alles korraldamata. Pois —
Lars oli ta nimi — pidi sellepärast päew otsa talupoegadele
puid ja hagu korjama ja õhtul tule juures katkismusest
lugema, et me oma ligimesi peame armastama.

Oh kui raskets läks poisi elu! Jumal ei tahtnud ju
ema kõhimist parandada ja talupoegi waestele määratud
wilja paremini puhastama sundida, „meie ligimesed,“ need
oliwad külapoistekesed, lõiwad Larssi ja söimasiwad teda „lur-
jusets“ ja „armuleiwasööjaks.“

Sääls tuli juwel üks noor arstiteaduse kandidaat,
cand. med., mõisasse külaliseks. Tema käis preili seltsis
palju jalutamas, ja et waesteaitamine seekord niihästi Up-
jalas kui Stokholmis väga moodus oli, siis astusiwad nad
sagedasti kõige waejematesse hurtfikutesse. Preili andis

kõige kõhnematele lastele ilusaid, väikese palveraamatuid ja jutustas neile liigutavaid lugusid väikestest, mustadest neegritest, kes end Jeesuse poole alla lasteuid pöörata, ja kandidaat käskis rammusat toitu süüa ja kõige kõhnematel veel iga päew ka klaasi täie hääd puna- ehk portweini juua.

Üksigi inimene ei suutnud aru saada, miks lapsed palveraamatuteist rammusamaks ja neegrilookestest rõõmsamaks ei saanud, ja mis päiviliste naistesse puutus, siis jäiwad nad isemeelselt, sõiwad oma kaeraleiba edasi ning jätsiwad enesele kõik sea- ja loomaliha küpsetused muretsmata.

Kord tuli kandidaat ka meie tutwa lese hurtsikusse, teretas lahkesti ja ütles, tuba olla väga sandisti tuulutatud ja kõige parem olla, kui ta hoopis ümber ehitataks, mille pääle waene naene sõbralikult naeratades wastas:

„Olge terve, tohtri herra, hää nõuandmise eest, kuid minu elu lõpeb warsti, tiisikuse käest ma enam ei pääse, tehtagu, mis tahes.“

Uga tulew „õpetatud“ mees kuulatas haige hingetõmbamist, koputas ta selja ja rinna pääle ning kinnitas, tiisikusest ei olla veel juttugi, parem eluforter, parem rawitus ja hääd arstirohud teha ta warsti jälle terveks.

Lars seisis lahtise suuga ja särawate silmadega nende juures. Võis siis ema tõesti veel paraneda? Ta pidi waestehoolekandja juurde minema ja temale teatama, mis tohter oli ütelnud.

Oga sääl sai ta ainult paha sõnu.

Wallawaest tahetawat wististi küll kui mõnda krahwi-prouat rawitsema hakata? See puududa veel! Ja kelle taskust tulla siis kõik need kulud?

„Mina wotan kulud oma kanda. Ma tahan kõik eluaeg Teile tööd teha, kui Teie mu emale ainult hästi süüa annate ja apteegist rohtu toote. Ma tahan ööd ja päewad Teile hagu raiuda, kui Te temale niisuguse magamise koha annate, kuhu talle wihm pääle ei sada. . .“

Ei, see oli võimata. Seda, kes kuue karnitsa otradega ja 24 shillingi rahaga kuu aega elada võis ja terveks ei

saanud, polnud võimalik aidata, vähemast ei võinud seda waestehoolekandjad teha. Hoolekandja rahaplaanid ei lubanud selle aastasaja neljakümnel 12. aastase poisi wastutamise peäle raha laenuks anda.

Poisike ruttas nuttes majast majasse. Ta uskus, et ta oma ema mõrtsukaks saab, kui talle abi ei muretsjeks, mis teda, nagu talle üteldud, võivat päästa. Talle anti igal pool supikonta ja leiwakoorikuid närida, tema päris palwet ei võtnud aga keegi kuulda.

Minult wabriku direktori proua süda sai pehmeks; ta hakkas nutma, puhastas oma kõige noorema wõsu nina puhtaks ja andis Larsile — krunnitäie mannasuppi ja 160 südant-kosutawat Hoffmanni rohu tilka.

* *

Kolm kuud pärast seda kustutati Per Jönssoni lest walla waestekirjast maha, ja nüüd, mil talle seda enam tarwisgi ei olnud, walmistas külatissler talle üsna uue elutoa, millest enam üksigi tuul läbi ei tõmmanud ja mis ühel tumedal sügisepäewal kirikuaia müüri kõrwale maa sisse lasti, sinna, kus waeste plats on, kui nad oma elu päewatöö on lõpetanud.

Lars läks ühes hana juurde, aga jäl polnud kedagi, kes temaga oleks rääkinud. Aga pea, tõsi küll, waestehoolekandja poeg, kelle pühapäewariided ta omale selga oli laenata tõhtinud, mükjas talle küünarpäaga küllkontide wahel ja sosistas: „Mis sa, narr, nii kolelasti lõugad? Määrid minu uue westi ära, lambapää!“

Õnnelikul kombel polnud Lars mitte wana ajalugu studeerinud ja sellepärast ei tulnud talle ka meelde Hannibaliwannet rikaste wastu wanduda.

* *

Kaupmees Lars Jönssoni mõisas peeti suurt pidu. Teenijad ja külalised oliwad oma herra 50. aastase sünnipäewa auuks suure toreda anuwärawa ehitanud; kirjud laternad

rippusiwad aeda puust puusse tõmmatud nõõride küljes. Walitseja seisib wäljas juuretrepi ees ja kuiwatas otsaestiselt higi, pärast hingelist ja lehalist waewa üheksakordse hurra hüüde toimepanekul, ja õpetaja oli peremeest wahutawa shampanjeriga elada lastnud ja talle juure pika tänukõne pidanud kalli orelil eest, mille hra Jõnsõn oma kodukirikule oma sünnipäewa mälestuseks ohwerdanud.

Natuke aega enne seda oli walitsusepresident liigutuse ja sßerri joomise tagajärjel wärisewa häälega kauni sünnipäewa kõne pidanud, milles ta seda meest rohkesti oli kiitnud, kes saunahurtisikust tulles ise oma jõnul rikkusele ja lugupidamisele oli jõudnud.

Ja kaupmees Jõnsõn oli mõne lühikese sõnaga wastanud, nii rahulikult ja kuiwalt, et mõned tema sõbradgi üksteisele selle juures sosistasiwad: „Talupoeg ikka talupoeg, olgugi, et ta rikkuse poolest kümnekordne miljonär on!“

Ja nüüd lõbustasiwad külalised end nii hästi, et peremees tähelepanematalt wälja puiestitku wõis minna, kus ta jalutades figarit suitsetas.

Tema ei olnud seitslilise elu sõber, aga ta oli kord linnas kogemata kuulnud, kuida teda „wanaks ihnuksaelaks“ oli nimetatud, ja seitsaadiil kutsus ta neli korda aastal kõige tähtsamad isikud oma juurde pidule, kus nad rohkesti jüüa ja juua saidwad.

Ta ei käinud peaaegu ial kirikus, aga ta oli kuulnud, et Baldersborgi mõisa omanik ja kuninglik kammerherra ütelnud oli, tema jõud ei lubada teda õpetaja poolt palutud abi kirikuoreli muretsemiseks mitte anda, ja siis oli tema, kaupmees Jõnsõn, kirikule ütsipäinis orelil ostanud, milleks kammerherra midagi ei olnud anda tahtnud.

Tema ei armastanud mitte wälimist uhkust, sellegi pärast oli ta ühe waestemajas furnud waele naese hana pääle toreda hanašamba lastnud ules panna.

See waene aga oli ta ema olnud. . .

Sel päewal, mil hanašammas Kopenhagenist sinna oli jõudnud ja Jõnsõn tööliste seltsis teda furnuaiale oli

wiinud, kuhu ta teda tahtis üle seadida lasta, oli kammerherra talle furnuaia wärawa juures wastu astunud ja ütelnud :

„Armas herra Jönsön, see pole wististi mitte Teie maitse ja soowi järele, et Teie auustatud ema, proua Jönsön, waeste jaoškonnas puhkab. Mulle oleks see suureks auuks, kui Teie ta kondid wälja kaewada lahesite ja minu perekonna matuse kõrwale asendaksite, kuhu siis ka hauasamba wõiks teie üles seadida.“

Aga siis oli Jönsön, see endine kerjuspois, enda uhkusti sirgete ajanud ja kuiwalt wastanud :

„Tänan, paruni herra, aga igal mehel on ise oma uhkus, ja minu uhkus on see, et Per Jönsöni lest, kes mitte kellegi proua ei olnud, waid ainult üks waene naene, kes waestemajas nälga suri, sinna puhkama jääb, kuhu ta on pandud. Mina soowin, et selle furnuaia waestejaoškonda kõige ilusam hauasammas ehita!“

Selle kõige pääle pidi ta mõtlema, kui ta puiestikus jalutas. Mitmesugused mälestused ilmusiwad ta waimu ette.

Talle tuli meelde ta sulasepõlw waeste hoolekandja talus, kus ta seitse kuud ainult 30 krooni eest oli teeninud. Aga sellest 30 kroonist oli tal 7 krooni 50 öri järele jäänud ja selle eest oli ta omale paari kangi seepi, niiti, paela ja 50 halba sigarit ostnud ja siis majast majasse müüma läinud. Talle tuli meelde, kuida ta paun ajajooftul itka raskemaks oli läinud, kuni ta täieliseks fastiks, siis koguni suureks wantriks oli muutunud. Ja siis mõne aja pärast oli ta ise omale poe awanud.

Nüüd oli ta ruttu tõusnud. Ühe fullakoti teise järele oli ta äri läbi wõitnud ja nüüd oli ta rikas, wäga rikas, kuid imelikul wiisil ei tundnud ta ise selle üle mingit rõõmu. Igakord, kui ta elu maitsema hakata ja oma elukoormat kergemaks teha ning ise oma kodu põhjendada oli tahtnud, oli ta leidnud, kui wõõras ta selles ringkonnas oli; iga kord oli talle siis üks haige, kortsus naesenägu meelde tulnud ja üks kuiwetu käsi, mis ergulikult woodis olewaid õlgi

tippis, oli nagu waieldes tema ja elurõõmu wahese tõusnud. Teatrisgi oli tal, nagu oleks ta lauljate häälest ainult ema surmaohkamist kuulnud.

Nüüd oli ta puiestiku otja jõudnud ja seisis hobuste talli ees, kus ta ilusad loomad isukalt sõiwad. Misjuga sed paksud, kindlad müürid! Oleks endisel saunal niisugused seinad olnud, kes teab, ehk. . .

Kuid ei, ta pidi jälle oma külaliste juurde tagasi minema.

Ulestõstetud klaasid olivad läbi atna näha. Jook oli hää, seda ta teadis. Mis oleks ta selle eest andnud, kui tal sel talweööl, mil haige ahastas: „Kas meil siis enam piima tilkagi toobi sees ei ole, Lars?“ paari pudelit niisugust weini oleks olnud!

Rõõgiakna juures seisivad sulased ja sõiwad ning jõiwad. — Oh, et ta oma rahaga aega ei saanud tagasi pöörata, kui juure rutu ja häämeelega oleks ta nüüd oma armast ema aidanud ja rawitsenud, nii et tal millegist ei oleks puudust olnud! . . .

. . . „Waata, waata, Jönsön!“

„Kus sa olid?“

„Proosit, wennas!“

„On see tõsi, et sa tulewal nädalal Karlsbadi reisid?“

„Harilik rifaste meeste haigus . . . tunneme juba . . . tunneme!“

„Siis ei saa ma sind muidugi enam mitu kuud näha, aga sind ma ei unusta ometi!“

Laulge: „Wennad, wötkem röömsast“ laulda. . .“

Nõnda hüüti röömsasti, kui kaupmees Jönsön jälle sõõgisaali astus; murkades aga fofistati:

„Araneetud ihnuksael! Ta ei kirjutanud Silberswanzeni wekslile alla, ehk see küll temaga sinasõprust jõi.“

„Kus ta nii kaua pidi olema?“

„Mis sina sellest arwad?“

„Wististi käis ta mõne oma tüdrukuga puiestikus juttu ajamas.“

„Dori, tal polegi tundmusi, vähemast mitte enam kui hauasambal, mis ta ema hana pääle lastis üles seadida.“

„Wististi käis ta kontoris ja arwas oma kasusid kofku.“

„See wõib küll olla!“

„Noh, nüüd peame ju jälle üksi jätma, wana sõber!“

„Ela hästi!“

„Sinu cigarid on tõesti hääd, wabanda, ma wõtan nendest käputäie kaasa!“

„Ole nii lahke, wenna!“

„Sumalaga — Sumalaga!“

Weel kaua pärast külaliste lahkumist järas ehatäht lahtise akna juures seiswa peremehe pääle. Rikas mees peitis oma näo käte wahale ja ta pääs keerlesiwad libedad mõtted, kuna terve kihelkond tema pääle kade oli. Tema pääle, waeje rikka pääle, Per Jõnsoni Darsi pääle, kes maailmas, kus inimese wäärtust nii imelikult mõõdetakse, nii iseäralikul wiisil oli edasi saanud.

Luulelilled.

Ed. L. Wöhrmann'i laulud.

Miks, haige süda, hoigad sa?

Miks, haige süda, hoigad sa?

Hing, mis sul wiga elada?

Näe, lõunataewas sinetab,

Pilw pilwe poole naeratab.

Ja ööpikute laulukoor,

Mäed, metsad, õõguw õieloor

Sind teretamas lustiga,

Sa wäsind lind, siin wõõrsila.

Waat' lõunataewas sinetab,
 Tuul kriiditolmu üles a'ab —
 Mu waate kinni katab ta,
 Mis kodu poole saadan ma. —

Nõrgub pisar.

Nõrgub pisar. . . aegamööda
 Wäsind süda seisma jääb —
 Tardund hoonest taewa poole
 Hingekene teele lääb. . .

Nõrgub pisar. . . see mu palwe,
 Wiimne iha hingesta :
 Wõta kokkulangend hoone
 Oma kaissu, isamaa.

Oh mu süda.

Oh mu süda, miks sa ilust,
 Armust, õnnest unistad ?
 Miks sa kadund unenägu
 Kohkund hingel taga a'ad ?

Möödas kõik. . . see unenägu
 Wiib sind üle aegade,
 Kus kord paradiisi aias
 Naeratas sul Eewake. —

Issand, see on wõimata.

Haige mees on woodis maas,
 Naesel silmad pisaras,
 Laps, see tõstab nutukisa, —
 Kurwalt waatwad wanemad,
 «Issand, elupäiwi lisa !»
 Härdasti nad paluwad.

«Issand, see on wõimata!»
 Mees nii ise palub ka.
 «Mul on wanemad weel toita
 Laps ja naene kaitseda.
 Tuhat takistust on wõita —
 Issand, see on wõimata!»

Issand kuulis palwe häält,
 Kutsus surma ära säält.
 Haige toibus täiel rammul,
 Takistused wõitis ta. — —
 Nüüd ju ammu aja sammul
 Käib ta halli raugana. —

«Issand, kas ei tule sa!»
 Igatsedes palub ta.
 Aga Issand nüüd ei kuule,
 Surm ei tule tahtjale —
 Palwes wäsib rauga huule —
 Päästja surm jääb kaugele.

Kontsert.

Minu põue kandli pääl	Kapelmeister paron P i i n
Mängib herra H ä d a ,	Wehib kibedasti
W a l u wilund soolo-hääl	Takti... Kes weel kahtleb siin,
Saadab julgelt teda.	Et ei lähe hästi? —

Meie Mats.

Me Mats on hirmus kuri	See on : kui naene kodust
Ja väga hakkaja,	On läind wast külasse.
Ta sajatab ja wannub,	Kui aga naene kodus,
Et kole kuulata.	Siis Mats on wagane. —

Ta käib siis tasasammul
 Ja piilub kambrisse
 Ja popsib piibu-tobi
 Leelõukal waikseste.

Tundsin oma põue peidus.

Tundsin oma põue peidus
Sala sahinat,
Nagu oleks wihma tiband,
Wihma, sagedat.

Püüdsin armutuld weel kaitsta —
Aga hiljaks jäi :
Wihma sadas pilwist alla —
Süda märjaks sai.

Teistel ja minul.

Teistel meestel oma «mina»,
Oma ise ikka ees,
Aga minul oled «sina»,
Sina üksi südames.

Sulle mina ohwrid tootsin
Sind ma jumaluseks peaks,
Sulle omad laulud looksin,
Õnneõisi rinda seaks.

Sulle üksi -- aga sina ?
Sa ei tunnegi wast mind,
Sul on endal oma «mina»,
Oma «ise» kallim hind.

Teised ja mina.

Teised laulwad suweilust,
Lindudest ja lilledest ;
Mina kaeban talwewilust
Murtud armust, südamest.

Teisi kutsub rõõmupidu
Ilule ja tantsule,
Minus juurdub surmaidu,
Walmib haura wilusse.

Teiste rõõm on neiu palge,
 Neiu sinisilmake —
 Minul surmalina, walge,
 Wiimne waade taewasse. —

Minu süda.

Ta on mul ära laulnud	Ei üksigi enam õisi
Kõik laulud wiimseni	Ta haua pääle too,
Ja katki käristanud	Ei keegi leinalaulu
Kõik kandli keeledgi.	Tal mälestuseks loo.
Ta ise on nii tühi	Ta on kui surnud, surnud
Ja hääleta ja waik,	Ja wälja tõugatud,
Kui pime surnukoobas,	Kui kõigist maha jäetud.
Kui unund hauapaik.	Ja ära unustud. —

Suur usaldamataus.

Oleks ma üks õnnesalmik,
 Riimiline wärsike,
 Mida kallim salaldades
 Awaldab wast sinule.

Siis wast sinu hinge põhja
 Wõiks ma näha, armuke:
 Kas sääl asub taewatuli
 Wõi on kirde — leegike. —

Tahad weel.

Tahad weel, et sulle laulab
 Haawatud ja haige lind,
 Tahad, et ta kustund rinnast
 Hääled otsiks üles sind. —

Jah, ta laulab, kaebab, nutab
 Wiimses walus, kullake,
 Weeretab su jalge ette
 Südame, nii werise. . .

Lôwi taltsutaja.

Nagu metsik lôwi
Läksin elusse,
Et kõik hoolimata
Lüüa kõrwale. —
Ei mind meelitada
Jõudnud ema nutt,
Ega kinni hoida
Isa mõistlik jutt.

Nagu metsik lôwi —
Aga — uskuge:
Mind kui waga lammast
Toodi kodusse. —
Tooja oli keegi
Sära silmake
Lôwi taltsutaja
Wäike neiuke. —

Wana wiga.

See on üks wana wiga	Sääl käiwad sisse, wälja
Ja ammust ajast nii,	Talw, suwi, kewadi
Et laulikute süda	Sääl noored naesed, neiud
On lahti pärani. —	On wõõrsil alati.

Kuid ise nemad targu
Meil hädaldawad weel,
Et rind on läinud lõhki
Neil wale armu-teel. . .

Laul läks lendu. . .

Laul läks lendu pilwe poole
Siniõhku ülesse,
Langes alla mere woole,
Laenekeste sülesse.

Mida lendes taga ajab
Hingesaadik ülewalt?
Kaebades ta hääli kajab —
Mis ta otsib woode alt? —

Kewadet ta otsib taga,
Elukewadet nii auul,
Igalt poolt tal wastu aga
Hüüab surm — kurb haua laul. . .

Ruda meie oma n ä g u peame rawitfema.

Kirjutanud Theo Seelmann.

Ilus nägu on kõige parem soowitus elus, ütleb üks Sassa wanašona. Ja see on tõsi. Iludust armastab ehk fallib igaüks, kelle arusaamine asjade ja ilma olu kohta wähegi korras on. Sellepärast armastab enam ehk vähem igaüks ilu osaline olla. Ilu hoida on üks kõige suurematest ihalbustest, ja sel ihalbuseel on oma loomulik põhjus. Iseäranis ihaldab õrnem sugu ilus olla, ehk küll ka mehed seda ei põlga. Paraku on see aga looduse anne, millega igaüks peab rahul olema, nagu ta temale on antud.

Inimliku keha iludus ilmub enam ehk vähem pääasjalikult näos, ja sellepärast katsub siis ka igaüks just nagu hästi korras hoida ja sääl, kui võimalik, ilu weel ülendada. Et kõik selle juures õigel teel ei jõnni, kes sellest küsib!

Mis me oma näo juures iga päew teeme, on pesemine. Sellegi juures eksitakse. Alaline pesemine wiib meid wiimaks sellele arwamisele, et pesemise juures muud tarwis ei ole, kui wett ja seepi. Wesi ja seep on tõe poolest iga puhastamise juures pääasjad, aga ainjad nad ei ole. See ei ole mitte sugugi üks kõik, mis suguseid nad on.

Kõige esiti on tarwis teada, misjuguist wett me pesemiseks peame tarwitama. Meie teeme wahet pehme ja kaleda wee wahel ja näitame selle läbi, et wee hädust tunneme. Kaledaks nimetame meie wett, kui tal palju lubjaolluseid sees on ja ta sellepärast pesuweeks ei kõlba. Pehmet wett saame ojadest, jõgedest ja tiikidest. Ja just seda wett peame meie pesuweeks tarwitama. Ka wihmawesi on pehme — järelikult pesuweeks kõlblik.

Pääle puhastamise on pesemisel weel üks teine etstarbe, nimelt erkude erutamine, mispärast pesemiseks sagedasti jääkülma wett tarwitatakse. Aga see ei ole õige. Esiteks teeb külm wesi naha kõwaks ja karedaks, teiseks ei wii ta musta korralikult maha. Wesi peab ainult warstendama, mitte aga külmetama, wõi koguni tarretama, mõjuga olema.

Kelkel kare nahk on. peab end leige weega pesema. Siig
sõe ja kuum wesi ka ei kõlba, sest see teeb naha kuiwaks.

Wee tarwilik täienduse abinõunu on seep. Meie peame
seepi harilikult hääks, kui ta mustuse maha wiib, kare on
ja kästi wahutab. Esmene on iga hää seebi kohus, aga
kõik seebid, mis karedad on, ei kõlba näo pesemiseks.

Seebi hädust wõime meie tema mõjudest ära tunda.
Näene meie, et meie käed ja küüned kõigest puhastamisest
hoolimata kergesti mustaks lähewad ja nahk läikima hakkab,
siis tuleb, et seep kaupmehe kiitusest hoolimata halb on ja
meie paremat peame otsima. Halwa seebi tarvitamine teeb
kõik korraliku rawitsemise asjataks. Kes sellepärast siis oma
näonahka tahab pehme ja õrna hoida, ärgu kulu kartku, sest
nagu ilmas kõik, mis hää, kallis on, nii on seda ka seep.
Kõige parem on seepi näo pesemise tarwis apteegist osta.
Hää on ka nõnda nimetatud munaseep, mida seebikauplused
müüwad ja mis jääb 20—24 kopsikat nael maksab.

Meie ei hõõru seepi harilikult mitte näo pääle, waid
peopesasse. See on hää. Aga wõib ka shwammi selle
tarwis pruukida, nimelt hästi pehmet shwammi.

Pääle shwammi on kätärätikul suur tähendus. Kare-
dat kätärätikut ei tohiks keegi tarwitata. Kätärätik olgu
sile ja pehme.

Aga sellest ei ole veel küll, kui meil pesemise juures
kõik tarwilikud korrapäralised abinõund on. Julgesti wõin
üelda, et enam jagu inimesi w a l e s t i p e s e w a d.
Tuletame kord meelde, kuida meie ihupesu harilikult pestakse.
Esite paneb pesija pesu wanni ja walab puhast wett sinna
pääle, et pesu liguneks. Siis üteldakse: pesu on leos!
Müüd pestakse pesu seebiga läbi. On see sündinud, uhetatse
ta üle, wäänatakse wesi wälja ja pandakse pesu kuiwama.
See pesemise wiis on niisama otstarbekohane kui wana.

Nõnda kui pesu, peame ka oma nägu pesema. Meie
ei tee oma nägu märjaksgi, waid hakkame teda kohe seebiga
hõõruda. See pole õige wiis. Dösel on meie näole higit-
semise tagajärjel õhuke raswakoort tekkinud ja selle pääle on

tolmujaotefed aset wõtnud. Kui meie nüüd seebi siina päale määrime, siis sünnib sääl järgmine lugu. Seebi foolaosad sulatawad küll naha küljes olewa mustuse lahti, selle wastu aga muutub üks osa, nimelt higi raswaharud, seebi läbi uueks seebiks, mida meie weega harilikult naha uhume. Need uued seebid wõtawad ka kõiksugust peenet puru külge, mida me weega tahame maha loputada. Mõni osa lähebgi ka maha, aga mõni osa wajub selle wastu otse higiaukudesse. Selle tagajärjeks on nõndanimetatud „harjak-fed“ — musta pääga raswapulgad higiaukudes. Kui meie aga nagu esiti weega loputame, siis kihutame kõik need lahkmata osad otse masinlikult säält minema, ja kui seepi tarwitame, on ka nendel ots. Pärast seebi tõmbamist peab jälle tublisti waht ära loputatama — selge weega.

Kiipalju pesemisest üleüldse, kui naht terve on. Aga mis peame siis tegema, kui nahal midagi wiga on, mis iludust wähendata ähwardab? Üks kõige wähematest wigadest — mis aga õige sagedasti ette tuleb — on naha lõhkemine. See tuleb tarwiliste raswajaoteste puudusest, sagedasti ka sellest, et inimesel wähe werd on. Aga waatamata sügawamal seiswatest põhjustest, mida me siin harutama ei hakka, on enamasti wälised mõjud need, mis seda sünnitawad. Üks põhjus on iseäralikul wiisil just see abinõu, mida naha rawitsemiseks tarwitatakse: seep, nimelt halb seep, millel liig palju n a t r o n i sees. Seep, millel liiasti natroni, häwitab naha päält tarwilise raswatorra ära ja asub siis otsekohe naha kallale, nii et see lõhki ja praguliseks läheb.

See lõhkemine edeneb weel enam, kui pesumesi parajasti foe ei ole. Kuiwa naha pesemiseks ei ole palaw ega külmal wesi hää, waid ükski leige wesi, nagu teda jõest saadakse, ehk nagu wihmawesi on. Behmet wett wõib ka kunstlikult walmistada, nimelt selle läbi, et karedat wett kawa seista lastakse. Kaasa aitab naha lõhkemiseks weel äkiline soojuse wahetus, kord külmas, kord soojas olemine.

Kõige pahemini mõjub aga soojuse wahetus naha lõhkemise pääle pärast pesemist, kui nahka korralikult ära ei

kuiwatata. Pole näht korralikult kuu, muutub tema pääl olev wesi auruks ja selle läbi süündinud jahedus mõjub kahetordse kahjuga.

Wigane näht nõuab sellepärast hoolsat rawitsemist mis käterätikuga peab süündima. Kel aga iseäranis õrn näht on, võib seda pärast pesemist Coldcreamiga määrada. See on väga häa ja odaw. Apteegist ja rohupoest saab teda wiie kopika eest karbikese täis. Aga selle juures tuleb tähele panna, et seda liig paksult ei määrata. Kulbne kehtee on siingi kõige parem. Pärast sissehõõrumist pühitagu näht käterätikuga üle, et ülesligised raswaollused ära kaotawad.

Naha lõhkemise wastandiks on l ä i k i m i n e, iseäranis nooremate inimeste juures. Kõik pesemine ja pühkimine jääb tagajärjeta, läige ei kao. See haigus tuleb sellest, et higiangud liig palju raswa välja ajawad.

Seda häda võib sageda pesemise läbi sooja weega ja lali-seebiwaimuga, mida apteegist saada, arstida. Selle tarwis kastetakse flanell-lapp palawa wee sisse, walatakse talle seebiwaimu pääle ja hõõrutakse seep sellejama lapiga tublisti maha ja pestakse nagu paar minutit võimalikult sooja weega. Pesemine süündigu kolm korda päewas.

Mitte wähem paha kui raswaliigsus on kerge näõpuna, mis iseäranis nina ja põskede pääle ilmub. Selle wastu aitab iga hommikune borakssi-weega pesemine. Borakssi - wesi jäetakse paariks minutiks näo pääle, kuni ta kuwab. Siis alles pestagu nagu päris weega, aga ilma seebita.

Weel pahem on nõndanimetatud wasepuna. Pärast lõõmist ehk ägedat jutunajamist hakkab nina korraga punetama ning see puna kestab tüki aega, enne kui ta jälle kaob.

Nii võib see kuni ja aastad kesta; haigus võib järele jääda, aga ka suuremaks minna. Wahed jääwad ifta lühemaks ja lühemaks. Esiti asub ta ainult nina otja pääle, pärast laotab ta end üle terve nina laiaki, osalt ka näo pääle ulatades. Aegamööda läheb ka lõug punaseks, siis põsed, otjaesine, mõnikord ka koguini päänäht ja kael.

Ühtlasi läheb naht läikima ja tumedaks, nii et ta wiimaks hoopis punakas sinine wälja näeb.

Juba ammuft saadit on see wiga alkoholi jüüks aetud, mis fagedasti ka õige on. Aga on ka fordasid, kus alkoholi sellega midagi tegemist ei ole. Alles uuema aja uuriatel on forda lainud „wasepuna“ õiget põhjust üles leida.

Wististi on igaiks auulit lugeja oma tutwate ringkonnas mõnda tähele pannud, kel päänahk nagu soomustega kaetud on. Seda nimetatakse kōõmetamiseks. See kōõmetamine on wasepunaga ühenduses. Mis kōõme päänahale, on wasepuna ninale. Sest kōõmetamine ei ole mitte paljas päänaha mustus, waid haigus, mis näo pääl teise laadi saab, ehk ta küll üks ja seesama on.

Selgemaks arusaamiseks lubatagu teda tiisikusega wõrrelda. Sattuwad tuberkuloze batfillused kopsu, siis sünnitawad nad sääli haiguse; pesitawad nad enda luudesse, sünnib luumädanemine, ja laotawad nad enda naha pääle laiali, sünnib sääli nahahaigus. Neil haigustel pole wälimuse järele mingit sarnadust, siisgi on haiguse sünnitaja üks ja seesama — tuberkuloze (tiisikuse) batfillus, kelle töö ifka ühesugune on, ehk ta seda küll mitmesuguse fuju all teeb. Küsime meie inimeselt, kes wasepuna haigust põeb, kas ta pāākōõmetamist on kannatanud, siis saame alati jaa-tawa wastuse. Kōõmetamisest just wasepuna algabgi.

Tahame meie siis wasepunast lahti saada, peame kõige pāālt kōõmetamise wastu wõitlust algama. Kõige parem abinõuu kōõmetamise ärafaotamiseks on pesemine leige weega ja seebiga kaks forda nädalas ja pärast seda päänaha hāā õliga kofku määrimine.

Niipalju siin kohal kōõmetamisest.

Teine asi, mis meie nägu rikkuda tahab, on — „harjaksed.“ Ei ole tarwis tõendada, et „harjaksed“ loomad oleks, sest igamees teab ju ise, et nad muud ei ole, kui raswapulka dega kinni kiilutud higiaugud. Harilikult wajutatakse nad küüntega wälja. Aga see wäljapi-gistamine ei ole hāā, sest et haawad selle tagajärjel mada-

nema hakkavad ja näole wistrikud tekiwad, mis weel pahem on kui harjused. Päälegi ilmuvad harjused lühikeste aja aja pärast jälle, kui nad küünate abil ehk uuriwõtme õõnega on wälja rõhutud. Sellepärast peab arstimine nii sündima, et haiguse üleüldine põhjus kaoks. See aga kaob kõige rutemini liiwaga hõõrumise abil. Nagu tuleb selle juures esiti hästi sooja weega ja seebiga üle pesta ja mõni aeg märg hoida. Siis kastetakse pisut märg shwamm peene liiwa sisse, mida kui tohtriliiwa apteegist saab osta, ja hõõrutakse sellega nagu üle, esiti õrnasti, pärast kõwemini, nagu seda näonahk kannatab. Muid loputatakse liiw maha ja pestakse nagu leige weega.

Kes mõne põhjuse pärast liiwahõõrumist ei jalli, tarwitage „harjaksjete“ häwitamiseks sedasama wiisi, mis naha läikimise wastu eespool õpetasin.

Nagu juba teatatud, tulewad harjaksjete küünega wälja wajutamise järele kergesti wistrikud näole, tulipunased piskused walge mädapääga paisetused, mis weel pahemad on kui harjaksjed. Need sünniwad selle läbi, et nurja läinud wajutamise tagajärjel higiaugus olewa raswapulgakeste sees põletik sünnib. Aga sellega ei ole weel kõik otsas. Inimene tahab ka nendest nii ruttu kui võimalik lahti saada, nimelt seltsamal teel kui harjaksjetest — wäljapigistamise läbi. Selle juures tuleb aga sagedasti ette, et põletik augu läbi sügawamale läheb ja nii mitmes teises kohas wistrikud sünnitab. Nii on just arstida tahtmine wea sünnitaja. Kellel wistrikud näo pääl, peab siis kõige esiti ainult kannatama.

Ta peab kõige päält üleüldise nahahõõrumise läbi higiaukusid tihendada katsuma. Selle juures tehtagu, nagu seda näo lõhkemise wastu õpetatud. On aga wistrikuid õige rohkesti, peab nende kallale kippumine seda tõmeelsamalt sündima. Ohtul hõõrutagu nagu roheline seebiga üle, jäetagu seebikoor pääle ja kaetagu puuwilladega finni. Teisel hommilul pestagu ta ära ja riputatagu wähe puudrit pääle, mille sees aga rauaoluseid ei tohi olla. Mõnda tehtagu mitu ööd järjestikku, kuni paranema hakkab.

Viimaks tuletame veel meelde üht iludusewiga, mis iseäranis naesterahwastele palju muret teeb; need on t e d r e - t ä h e d. Tedretähed on kõigist eespool nimetatud nahahai- gustest täitsa isefugused. Nad ei ole muud midagi kui wärwiaine plekid, mis naha alla on kokku kogunud. Suwel on nad harilikult tumedad ja enam nähtawad kui talwel, mis sellest tuleb, et suwel nagu märjem ja werd rohkem on.

Arstida võib seda: horaksiweega hõõruda. Ohtul hõõ- rutagu tedretähed tublisti horaksiweega üle ja lastagu ära kuiwada. Tahetaks nendest rutemini lahti saada, määritagu veel harilikku pesuseepi päale ja jäetagu seda terweks ööks nii. Küll nad siis kaowad.

Kõigi eespool nimetatud wigade juures ei aita ühe- kordne arstimine midagi, see peab hoolega ja mitu, mitu korda sündima, sest ka siin maksab sõna: palju piiskasid tee- wad kiwi õõnsaks. Wiga, mis kaua on kestnud, ei wõi filmapilgul paraneda — ainult hool ja wastupidamine wiib sihile. Ei taha haigus kõigest hoolest hoolimata paraneda, siis mindagu õppinud tohtri juurde ja küsitagu temalt nõuu.

Keele- ja meeleproow.

(Nahwa lugemise ajast)

Kirjutanud P. K o i t.

Lugeja: „Mis keelt Teie räägite?“

Pereisa: „Peenet Eesti ja ka Saksa keelt.“

L. „Olge siis nii hää ja ütlege mulle peenes Eesti keeles, kuida Teie liig-, risti- ja isanimi on?“

P. „Minu wamiilini on Dieblich alias Biblik, nõnda seisab juba mõni aasta minu pasfi pääl. Ristiniimi on Konstantiin ja papa nimi on Martin.“

L. „Teie seisus?“

P. „Pürjel!“

L. „Kus Te hingefirjas olete?“

P. „H. freisis, L. kihelkonnas, M. wallas.“

L. „Siis Teie ei ole kodaniku, wõi nagu Teie ise ütlesite, pürjeli seisusest, waid talupoja seisusest!“

P. „Juih, mis talupoja seisusest?! Ma tulim kahe- teistkümmne aastaselt linna meistri juurde leerlingiks, käisin ka Saksa konfirmatsiooni leeris ja pean siis weel talupoja seisusest olema!!“

L. (paneab küsimisemärgi pürjeli taha). „Teie emakeel, ehk selgem ütelda, misuguse rahwuse liikmeks Te' ennast tunnistate?“

P. „Minu emakeel oli küll Gestickeel, aga et ma Saksa konfirmatsiooni leeris käisin, siis wallib mulle, ehk ma küll Saksa keele natukene ära olen unustanud, et Teie mind sakslaseks kirjutasite.“

L. „Teie teete oma rahwa ja wanemate, s. o. nel- janda käsu, wastu pattu, et Teie oma rahwast ära salgate! Minu aru järele olete Teie sula eestlane!“

P. (pahaselt). „Ih sahte, ih pinn teitse mann! (Ma ütlesin, ma olen Saksa mees).“

L. „Kus olete oma hariduse saanud?“

P. „Mina sain oma pildungi sonntahsuules.“

(Natuke aja järele tuleb pereema ette).

L u g e j a: „Palun Teie liig-, risti- ja ijanimed ütelda!“

P e r e e m a: „Trahnen si teits, ih sprehhe teits!“ (Küfige Saksa keeli, mina räägin Saksa keelt.)

L. Gut. Sagen Sie Ihren Zu —, Vor — und Vatersnamen!“

(Hää, ütlege oma liig-, risti- ja ijanimed.)

P. „Was is juwoor und Waatersnaame?“

L. „Räägime parem Gesti keelt, jellest saate wististi paremini aru!“

P. „Sprehen se, wenn se niht teits wärsteen!“ (Rääkige, kui Te' Saksa keelt ei oska.)

L. „Teie liignime ma tean, kuda on Teie ristinimi, ehk nimes, kui neid mitu on?“

P. (Aru saades). „Ah joo? Meine naame is: Karu-liine Jõsewiine Clementiine Wilipiine Einwrosiine!“

L. „Kolmest nimest saaks küllalt, mul ei ole nii paljude nimese jaoks ruumi!“

P. „Nein, nein! Ich will alle aaben!“ (Ei, ei, ma tahan kõik!)

L. „Kui wana teie olete?“

P. „Wimuntswantfih!“ (25 aastat.)

L. „Mis usku?“

P. „Teitse klaube!“ (Saksa usku.)

L. „Niisugust usku ei ole olemasgi!“

P. „Ich jehe teitse kirche und aabe teitse klaube!“
(Mina käin Saksa kirikus ja olen Saksa usku.)

L. „Emakeel?“

P. „Teits!“

L. „Kus Te olete õppinud?“

P. „Ich peishte ti neesiuule bei frau Amann!“ (Ma käisin õmbeluskoolis proua Amanni juures.)

L. „Ei, ma tahan teada saada, kus Teie lugema ja kirjutama õppisite!“

P. „Su auuse!“ (Kodus.)

L. „On Teil lapsi?“

P. „Jah, ih habe ein tohter.“ (Jah mul on üks tütar.)

L. „Kuda tema nimes on?“

P. „Anna Johanna Marie Sohwie Härta Pärta!“

L. „Mispärast Teie lapsela niipalju nimesid olete pannud?“

P. „Es toh kein pauerfint, mus aaben wiile naame!“
(Ei ole ju talupoja laps, peab olema palju nimesid.)

L. „Kui wana ta on?“

P. „Trei moonat!“ (Kolm kuud.)

L. „Emakeel?“

P. „Madüürlsh teits!“ (Muidugi Saksa keel.)

Meie hambad.

Kirjutanud Dr. W o l d. G r o h m a n n Paides.

See on kena nähtus, et just alamal rahwal, nimelt maainimestel, hääd ja terwed hambad on, ehk nende juures forralikust hammaste rawitsemisest küll juttugi ei wõi olla, kuna aga peenemad inimesed sagedasti hambawalu kannatawad, ehk nende hammaste rawitsemise üle küll just nuriseda ei wõi. Warajast noorest east saadik kantakse jään selle eest hoolt, ja ometi leiame hambaarsti rääkimise toast ainult neid; nende seas on inimesi, kel mitte ühteainustgi terwet hammast enam ei ole. Kuda peame sellest nüüd aru saama, kui meie tunnistada ei taha, et just hammaste rawitsemine hammaste saatusel juures süüdlane on?

Tõe poolest näib lugu nii olewat, nagu läheksiwad hambad seda halwemaks ja wigasemaks, mida enam nende eest hoolitsetakse, ja siisgi jääb see ütetus selle juures täiesti makswaks, et forralik rawitsemine hammastele ial kahju ei tee, waid ainult kasu toob. See'p see õnnetus ongi, et hammaste rawitsemist õigel wiisil ei toimetata, sest et seks asja tundmine puudub. Sel põhjusel tahan ma lugejate tähelepanemist mõnede filmapiltude pääle juhtida, mis oma tähtsuse poolest küll wäärt on, et nad laiemates ringkondades tuttawaks saaksiwad

Nagu iga teise inimliku ihuliikme juures, maksab ka siin see sõna, et hammaste rohke tarvitamine neid kõwendab, kuna mitte-tarvitamine neid nõrgendab. Püemine sünnitab tugewamat werewoolust hammaste juurde, mis läbi püemise riistade torkimine seda enam elawust saab, mida kauemini see kestab. Selle tegewusega ühes kasvab ka hammaste wastupanemise jõud pahadele mõjudele, mille woli all hambad seisawad.

Kuna alam rahwas juba maast madalast söömise juures oma hambaid tublisti tarvitab, see tähendab: oma toitu tublisti närib ja aegamööda kõik peeneks pureb, teeb ta seda just õiguse teel ja ta hambad jääwad selle läbi ter-

weks. Aga hoopis teine lugu on enam haritud rahwa juures, kus söögi purukshammustamise juures palju aega ei taheta wiita ja kus perenaene selle eest hoolt kannab, et kõik söögid, mis ta laua pääle toob, hästi pehmed oleksiwad. Aga just sel põhjusel, et hammastele õiget tegewust ei anta, muutuwad nad halvaks ja langewad fergemini tõdunemise ohwriks.

Braegu nimetatud toitude walmistamine on iseäranis paha tagajärjega nooremate juures, sest et ollustewaheldus hammaste juures väga pikaline on ja ferget ning pehmet toitu süües hambad kiiduraks ja nõrgaks jääwad.

Meie nüüd selgeks teinud, et hammaste tõwendamise juures esimene asi nende tegewus on, siis ei tohi meie aga selle juures ka mitte unustada, et hamba klafuri tõwadus mitte ilma piirita ei ole, iseäranis aga laste juures. Sellepärast tuleb neid väga tõwade asjade, nagu suhkru ja pähklate, hammustamise eest hoida. See tegewus pörutab hambaklafuri katti ja wigane hammas ongi käes.

Wäha pandakse tähele ka söökide ja jookide soojust, mis mitte sugugi wähem tähtjas pole. Terwe hammas ei pane soojuse ja külma wahetust küll mitte tähele, aga see on siiski kahjulik. On toit 5—15 graadi Celsiuse järele külm, siis tunneme hammastes walu, niisama tunneme, kui ta 35—70 graadi Celsiuse järele palaw on. Nii siis peab meie toit alt wiis graadi külm ehk alt 35 graadi soe olema, kui ta meie hambaid ei pea rikkuma. Iseäranis äkilise külma ja sooja wahelduse eest peab hoidma.

Wäga tähtjas hammaste juures on nende otstarbekohane puhastamine. Ehk küll igaüks seda tarwilise teab olewat, ei toimetata seda ometi nii, kuda seda toimetama peaks; jagedasti tehtakse kasu asemel kahju. Aga söömise juures jääb hammaste külge ja wahele toidujagused, mis sääl hapnema hakkawad, selle läbi hammaste lubjajao külge asuwad ja hambale sel kombel ajajooksul otja teewad. Selle wastu aitab hammaste korralik puhastamine. Haput sünnitawate jagude eemale tõrjumiseks tarwitatakse hamba-

h a r j a ja h a m b a t i k k u e h t t o r k i j a t. Mis hambatorkijasse puutub, siis tarvitatakse teda suuremate olluste eemalejaatamiseks, nagu lihanarmad, leiwaraasud jne., mida hari ära ei wii. Hambatorkijad wõiwad olla puust wõi luust, ka linnusulgedest, aga mitte ial metallist, sest et wiimased hambaklasuri rituwad. Noorematele ei ole hambatorkijat üleüldse mitte palju tarwis, sest et nende hambad enamasti nii paksult koos on, et sinna wahese suuremaid tükkisid ei mahu. Hari aitab nende juures küllalt, seda peab aga iga söömaaja järele tarvitama.

Kuna hambatorkijat ainult wanemad inimesed tarwitawad, peab hamba h a r j a igaüks pruutima. See on wäga tähtjas toimeetus ja sellepärast wäga tähelepanemise ja täitmise wäärt. Aga selle juures tuleb järgmist juhatust tähele panna. Kõige päält pruugitakse pehmeid harjasid, olgu siis, kui hambaarst mõnedel põhjustel karedama ette kirjutab. Karedate harjade tarvitamise juures tuleb ette, et hambad masinlikult ära nühitakse. Teisels pandagu tähele, et harjaga mitte hamba külgesid ei pea hõõrutama, waid hamba krooni. Mis pärast see nii peab olema, ei taha ma täna seletama hakata — see wiiks pikale. Aga niipalju ütlen ma, et see wiis kõige parem ja kohasem on. Selle juures katsutagu aga kõik korralikult toimetada, siis on asi ilus ja hambad terwed.

Aga mitte üksi h a m m a s t e puhastamine ei ole tähtjas, waid ka hamba h a r j a puhastamine. Tõsi on, et harjad enese külge kõikjugu pisielukaid koguwad ja neid edasi kannawad, nii et nad ka teistes kohtades kaswama hakkawad. See tunnistab, et harja läbi kergesti haiguste idud laiali wõiwad laguneda, mille wastu ainult puhtusega saab wõidelda.

Kõige lihtsam nende idude ärahäwitamiseks oleks muidugi mõni puhastamise rohi, aga ka see ei kõlba, sest et need rohud, näituseks sublimat, salicilhapu ja benzoehapu, hammasste päale pahasti mõjuwad ehk neid nende paha maitse pärast — nagu karbolhapu, thymolhapu — ei tarwitata.

Selle juurde tuleb veel nende kihtvine omadus. Sellepärast tuleb ainult harja puhtuse pääle hästi rõhku panna ja säält kõik idud õigel ajal ära hävitada. Argu unustatagu ial iga uut harja pool tundi keetmast, sest keegi ei wõi teada, mis selles warjul võib olla. Ka pärast on soovitatav, et harjad iga 2—3 nädala pärast soodaveega läbi keedetaks; üks theelusika täis soodat toobi wee hulka, see mõjub ja tapab kõik kahjulikud idud ära. Pääle selle oleks soovida, et harja üle nelja kuu ei tarwitataks. Pärast hammaste puhastamist tuleb hari iga kord pesta ja ära kuivatada. See sünnib kõige paremini, kui hari kuhugile üles riputatakse. Ummuses ei tohi teda hoida.

Kui wiimaks sesse küsimusesse puutub, kui sagebasti harja ühel päewal peab tarwitama, siis wastan, et kahest korrast küll oleks, nimelt hommikul ja õhtul. Iseäranis korralik peab aga õhtune puhastamine olema.

Kui meie nüüd wiimaks veel puhastamise rohtude pääle waatame, siis oleks kõige enam soovida üht segu, milles 10 jagu peenikest kriiti ja üks jagu rohuseepi on; selle juurde võib ka veel natuke pipramüüdi õli walada, tarwisik see ei ole, siisgi armastatakse teda hää maitse pärast. Kriidi asemel võib kasuga ka söehaput magnesiad tarwitada, ehk ka 25 jagu kriiti ja 15 jagu söehaput magnesiad segatult. Hõwlega eemale hoida tuleb kõigist puhastamisepulbritest, milledees sütt, pulbris tehtud austrifoori himsteini, weinsteini, piimasuhkrut, saltsilhaput, borhaput ehk alauni (maarijäd) on, sest et need rohud hammaste pääle halvasti mõjuwad. Riisima üleskiigsed on kõik suuweed ja hambatinkturid.

Tähtjas hambaarstimise asjus on ka wigaste hammaste täitmine. Selle kasu on nii suur ja tuttav, et selle üle pikemalt ei mäsja rääkida. Paraku on aga mooduks saanud, et seda ennem teha ei lasta, kui walud ja suureks lähewad ja siis arstil nii palju täita on; mõnikord ei aitagi see siis enam ja peab walutegija suust wälja tõmmatama, kuna ta õigel ajal abiotsimise korral alles oleks jää-

nud. Sel põhjusel oleks soovida, et iga inimene vähemast üks kord aastas oma hambad arstil läbi waadata laseks, et see hädale õigel ajal võiks piiri panna. See soov ei käi mitte ainult täiskasvanute kohta, vaid ka laste kohta, kel alles piimahambad suus on. Arvamine, et piimahambaid täita ei tohi, on niisama vale kui kahjulik. Hädale peab õigel ajal vastu astuma, kui ei taheta, et ta laiali peab lagunema ja teised hambad hukka ajama.

See wiiks meid pitale, kui ma ses väikeses kirjjas kõiki filmapiilkusid, mis hammaste ravitsemise juures tähtsad, tahaksin läbi harutada. Ma olen ainult tähtsamate küsimuste päale kostnud ja loodan, et igaküls, kes minu nõuandmise järele teeb, sellest ajajooksul kasu saab. Iseäranis wanemate südametse pihtra koputan ja palun hoolt kanda, sest muidu tuleb inimestel hammastega paha lugu. Ükskord peab pahaduste vastu võitlema hakkama, ja kui need read jaks pisutgi põhjust annaksiwad, oleks nende kirjutaja soov kühjapääga täidetud.

Ena.

Kirjutanud P a o l o M a n t e g a z z a.

„Lugeja, kas sa oma ema oled tundnud?“

„Ei.“

„Kahetse, find väga, sest elusaatus on find kõige walu-
lusama witsaga lõõnud. Tee iseennast õige armsaks oma lastele ja lastelastele, meeste- ja naesterahwastele, wanadele ja noortele. Ehk wõib nende kõikide armastus ühtekokku wäitse osa sellest armastusest ära tasuda, mis sulle emalt oleks osaks saanud.“

Armasta, jumalda oma naist ja anna osa sellest armastusest temale, mis sa oma emale ei wõinud anda. Igas naesterahwas, kellega sa elumärsus kokku puutud, — olgu see su naene, tütar wõi õde, — on tils emaarmastust.“

*

*

*

„Lugeja, kas oled oma ema tundnud?“

„Olen.“

„Kas ta elab alles?“

„Ei.“

„Rahetsen sind; aga kui ja teda õiglaselt oled armastanud, võid tema pääle mõeldes veelgi õnnelik olla, kui su südametunnistus sind tema vastu ei waewa, ja sinu lapsed saavad sind kord nii armastama, kuida sina oma ema oled armastanud.“

*

*

*

„Lugeja, kas oled oma ema tundnud?“

„Olen.“

„Kas ta elab alles?“

„Elab.“

„Kuida olen ma su pääle kade. Ma palun sind kõigest südamest: armasta teda õigesti ja südamest!

Armasta teda alati, — unesgi!

Ma palun seda sinult! Olgu iga sõna, mis ja temale ütled, armastuse märk; hoia kõik omad armsad mõtted temale; waata, et kõik su teod tema vastu hääd on; siis, ütlen ma veel kord, ei armasta sind keegi nii, kui sinu ema!“

Ema süda.

L. Koidula.

Üks paigake siin ilmas on,
Kus varjul truudus, arm ja õnn;
Kõik, mis nii harw siin ilma pääl,
On peljupaika leidnud sääl.

Kas emasüda nt tunned sa?
Nii õrn, nii kindel! Muutmata
Ta sinu rõõmust rõõmu näeb,
Ja õnnetusest osa saab.

Mõnd kallist südant kaotsin,
 Mis järel nuttes leinasin,
 Aeg andis teised tagasi:
 Ei e m a s ü d a n t — ialgi!

P u u f i n g.

Kirjutanud G. R o s e n t h a l - B o n i n.

I.

Pariisi ligidal, Villa Lutetia wilus puieštifus, jalutas 1832. aasta kewadel üks mees, kelle wälimine tegumood tuhandate teiste hulgast igale ühele kohe oleks filma paistnud. Jalutaja oli keštnise suurusega ja väga kõhn, pikkade kätega mees, kellest igaiüks arwama pidi, et ta haige oli. Tõstis jalutaja aga pää üles, oli waate mõju hoopis teine. Muustad, metšifult kiirgawad silmad särasiwad tema kõhna näo seest ja pikad muustad juukses rippusiwad nagu kogu wingerdawaid usfifid üle ta kõrge otsaesise maha. Ses näos oli midagi nagu häwitamata noorusjõud, metšif noorusetuli ja üsna ebaharilik tahtmise jõud.

Mitšifelt pööras jalutaja ümber, sest tema taga saiwad sammud kuuldawaks.

„Mitte mõttes olla, herra Paganini!“ hüüdis lähemale tulija, elawa iseloomuga ja tubli kehaga mees, sõbralikult, „mitte mõttes olla! Laiskus, auustatud meister, ainult dieti suur ja tubli laiskus, ainult see wõib meie auuliku Paganinit siin meie ilusas, waitšes puieštifus weel aidata.“

„Wõib olla, doktor“, wastas itallane — sest see ütšif rändaja polnud keegi muu, kui ilmafiulus wiislimängija — väga lihidelt ja jahedalt; „aga asi läheb kole pikale. Kui ma pääle palawiku, mis mulle just mänguaja kešfkojal kallale asus, Dr. Berroli joowil Teie majasse tuln, ütles ta, et ühe kuu pärast jälle täielikult terweks saan. Nüüd olen ma, ju kolm kuud siin ja tunnen enda ikka weel täiesti wä-

finud olewat. Ka palawik piinab mind weel. Mulle on ka raha tarwis ja ma ei saa midagi teenida."

"Oh, auulik meister, ifka raha ja ifka raha!" hüüdis tohter naerdes. "Üks ainus poognatõmbus Teie imekää poolt laob Teile ju terve Peruamaa rahakotti; ühe nädalaga olete omale ju suwemajad ja mõisad kätte mänginud ja kaebate nüüd puhtamise üle, mis Teile Teie nõidumiseks ainult uut jõudu peab andma."

"Millal arwate, doktor, et ma jälle kontserti wõin anda?" küsis Paganini tõsiselt ja uuriwalt.

"Enne sügist wististi mitte", wastas doktor. "Nüüd algab ka õige pea reisiaeg. Pariis jääb inimestest tühjaks, ja ega's Teie ometi oma wiuli abil meie linna tarwilist korda ei taha rikkuda — sest vähemast 10,000 inimest jätawad kohe supelweele minemata, niipea kui Teie oma nõidusetööd nüüd uuesti algate."

"Kolm kuud", arwas Paganini pahaselt ümisesdes ja rääkis siis wäga tufaselt edasi: "Rahwal on lühike meelepidaamine ja kes enesest juttu ei tee, unustatakse peagi ära. Muidugi — kui see olema peab — saan ma rahul olema. Aga kas siis minu palawiku ja wäsimuse wastu mingit abinõuu ei ole?" lõpetas ta rahutult.

"Minult rahu, auulik meister. Magus rahu ja rõõmus meel," wastas tohter. "Lõbus seltskondlik läbitäimine. . . Do, säält tulewad meie naesterahwad — nagu oleks neid kutsutud, ja neid meile just tarwis on. Mind ei ole nüüd enam tarwis, sest paremaid seltsilisi ei wõi ma Teile soovidagi."

Ja nende sõnadega lahkus kawal tohter.

Aga Paganini arwamine ei näidanud tohtri arwamisega mitte kofku minewat.

"Wõtku pagan kõik niisugused hernehirnutused!" ümises ta oma ette ja pööras üht kõrwalist rada mööda kähku metsa alla.

Kolm naesterahwast oliwad need, kes pääpuiesteed mööda lähenesiwad. Ei nad olnud ilusad, ei ka mitte enam noored, küll aga rikkad. Et wähegi lõbu maitsta, oliwad

nad enestele siia juwemajasse korteri üürinud ja otsisivad siin nüüd teiste elanikkude kulul enestele lõbu; olivad aga ka kõigiti teiste üle terawad arwustusi sepiitsema, just kui mõned Gesti „kuuljad arwustajad“, kes ise alles koolipingil istuwad.

„See on nüüd jälle üks kuulus mees“, pööras neiu Ninette oma õe Ninette poole. „Aga ligidalt ei maksa kuulsaid mehi mitte waadata. Siis muutuwad nad kõige hari-likumateks surelikkudeks. Ütelge, mis asi tõmbab Pariisi saksa hellele isikule nii väga külge, et nad temale koledad jummad ohwerdawad.“

„Jah“, kinnitas Ninette. „Tema on weel igawam, sõnakehmem ja auupakkumatam, kui teised mehed, ja see on ai-ruke tähtsus, mis tal minu arwates wõiks olla. Millal on ta meiega kurni mängima tulnud? Ei ialgi, kuna ometi teised surelikud meie seltsis häämeelega aega tahawad wiita.“

„Ma tahan Teile ütelda, mis asi teda nii tujaseks teeb ja kõigist teistest eemale hoidma kihutab“, lausus nüüd kolmas — kõige wanem — õde, neiu Ninette, väga tähtsalt. „Ta on ihne, ihne, mitte muud midagi, kui ihne. Ta sööb omas toas, sest et see odawam on; ta ei räägi ühegi inimesega, sest ta usub, et ehk mõne frangi kaotada võib. Ja see on kõik selle kuulsa mehe iseloom,“ lõpetas Ninette, sõna „kuulsa“ pääle iseäralist rõhku pannes. „Sel kollasel itallasel on südame asemel rahakott rinnus ja see walitseb kõige ta olemu ja elu üle.“

„Wihastame teda kord õieti ja näitame, et me tema ihnusest aru oleme saanud“, ütles nüüd Ninette jälle.

„Jah, seda teeme, see ajaks ta were kord ometi keema. Aga kuida ja mis me peame tegema?“

„Mina tean nõuu,“ wastas esimene rääkija. „Toreda nõuu — kuulake aga!“

Ja nüüd awaldas Ninette ühe plaani, millega teised üliwäga rahul olivad. Wähemalt näitasiwad seda nende näod, kui nad ühemeeliskult jälle maja poole tagasi sammuma hakkasiwad.

II.

Paganini haigus oli sooja ilma tagajärjel ennem suurdunud kui wähenenud. Ta wiibis nüüd weel sagedamini kui enne omas toas ja hoidis enda kõigist teistest võimalikult eemal. Ta ei rääkinud majas pääle arsti kellegagi, wäljaarwatud toatüdruk Gefine, kes teda teenis. See tüdruk oli ilus ja meeldis Paganinile, sest et ta waltjate juukste ja finiste filmadega oli. Kuna teised külalised Gefinet alati pilkasiwad, ajas Paganini temaga wahetewahel häämeelega juttu, nimelt kui Gefine talle hommikul šokolaadi tõi. Tüdruk pidas siis ka temast suurt lugu ja püüdis tusiast itaallast oma jutuga lõbustada.

Ühel päewal oli aga Gefine õige tufane ja ta nutetud filmad tunnistasiwad, et tal mõni kurbtus oli.

„Koh, Gefine, mis on süündinud?“ küsis Paganini. „Sinu nägu on wäga tufane. On sind vicomte de Verolle jälle wihastanud?“

„Dh, mis on mul vicomtega asja — minul pole temaga midagi tegemist — üteltu ta, mis ise tahab,“ wastas Gefine. „Aga see on midagi muud — mis hoopis pahem on —“

Ta ta hakkas jällegi nutma.

„Ara nuta, Gefine, ma ei suuda seda kuulda,“ hüüdis Paganini ärewalt ja wenitas oma kuiwatanud sõrmi, mis praksus. „Ütle lühidelt, mis sul on, ehk saan ma sind aidata.“

„Dh, mind ei saa keegi aidata,“ nuuskus Gefine.

„Kui sa ei ütle, mis sul on, siis muudugi mitte,“ wastas Paganini. „Kui sa seda mulle ütelda ei taha, siis jäta vähemast hulumine. Mina olen haige ja ei suuda sinu lõikawat nutujoru kuulata.“

„Dh, herra Paganini, kuida wõiksite Teie mind aidata? Teie olete ju ainult wiimanimängija!“ hüüdis Gefine murelikult.

„So!“ naeris Paganini. „Sulle on wististi vähemalt ministri abi tarwis.“

„Kust peaksin ma selle saama!“ ahastas Gefine, „minu Georg on halwa loosi tõmmanud, nüüd peab ta soldatiks

minema; ta peab oma sadulsepa äri, mille ta mõne kuu eest algas ja mis hästi läheb, siia paika jätma ja meie wahel on nüüd kõik jälle otjas."

"Georg! — See on wististi sinu peigmees?" küsis Paganini.

"Jah, meie oleme ühest külalt pärit ja armastasime üksteist ju lapsena. Tema on truu, usin mees, mitte pariislane; ta mängis ka wäga ilusasti wiulit — kõik ütleswad seda, aga see toob talle ainult paari õlut pühapäewiti sisse."

"So," naeris Paganini, "pühapäewiti paari õlut! Mis see siis maksaks, kui ta omale asemiku ostaks?"

"Oh palju, wäga palju! 1500 franki. Mina olen küll 200 franki kogunud, aga sellega pidime omale toariistad muretsema."

"1500 franki," ütles Paganini wenitades. "Hm, hm!" Ta rebis jälle oma sõrmi ja ta nägu läks tufaseks. Kõua aga näis ta enesega aru pidawat, siis läks ta nägu nutwat neiut waadates jälle sõbralikumaks. "Noh, Gefine," ütles ta, "jätä nutt järele ja kannata. Ma usun, sind wõib aidata, ja ehk wõin weel minagi sind aidata; ainult nutt jätä järele. Ole jälle niisugune mõistlik laps, nagu siamaani. Ma ei annaks sulle mingit lootust, kui ma nõuu ei teaks — kas usud seda?"

Gefine waatas kunstniku särawatesse silmadesse. Selle tehakuju ei meeldinud talle küll mitte sugugi, aga ta näos oli midagi, mis neiuale jälle lootuse rinda istutas, nii et ta rõõmsama näoga jälle oma töösid wõis toimetama hakata.

III.

Paganini terwis ei paranenud mitte palju. Nõrkus ja erkude õrnus ei tahtnud ega tahtnud kaduda. Suwi oli mööda läinud, sügis teatas end ju tufaste ilmade läbi ja weel ikka ei wõinud Paganini Lutetia paranduse majast mitte lahkuda.

Nõnda tuli tali.

Lumi kattis põldusid, lumi kattis ka Lutetia parandusemaja suuri puistikupuid ja tumedad, raske pilved katšivad taewast. Riisugune loodus oli Gefine meeleolu peeglipildiks. Tema Georg jäi soldatiks, Italia wiinlikunstnik ei näidanud teda mitte aidata wõimat ja jõulud, mis ukse ees seišivad, näišivad Gefinele kurbadeks jaama.

Jõuluõhtu oli kätte jõudnud.

Paganini istus saalis pragiseva kaminatule juures. Zinette, Ninette ja Tinette mängišivad viconte de Verollega kaarta, kui Gefine rõõmsal näol üht kastikest käes kandes saali astus.

„Herra Paganini, see kast tuli Teile praegu posti kaudu.“

„Minule — kast?“ hüüdis Paganini. „Rust?“

„Templi järele arwates Rouenist,“ teatas Gefine.

„Mina ei oota säält midagi — ei kellegilt,“ urises itallane. „Ei tunne säält kedagi — ei wõta jeda fiis ka mitte wastu.“

„Aga see on ometi Teile tulnud, herra Paganini,“ lausus Gefine tähtsalt. . . „Siin seisab selge sõnaga pääl, „wiinlikunstnikule herra Nicolo Paganinile Pariisi lähedal Lutetia haigemajas.“ Päälegi oli wedu makstud, ja ma wiin ta üles Teie tuppä.“

Ja ta tegi, mis ütles.

Mõmisedes läks Paganini talle järele.

Tuppa jõudes awas ta kasti ja kastist wälja ilmus üks — p u u k i n g — talupoja mõttepilt Prantsusemaal.

Esiti läks Paganini nagu ägedasti krimpju ja ta silmad pilbusiwad wälfusid, fiis aga hakkas ta naerma. Nagu walguse kiir lehwis ta näost üle.

„Ma tean, kust see tuleb,“ ümises ta, selle saatjad elawad fiinsamas majas. Aga oodake, küll ma teile kätte maksan. Ma tahan hoolt kanda, et teie jeda puukinga minult häämeelega weel kingitusjeks tahaksite saada.“

Ja sestjaadik ilmus Paganini ainult weel harwasti jeltskonda.

Ta istus omas toas, kaapis kinga põhja õhemaks, pani kingale wiulukaela külge ja tõmbas talle siis keeled pääle. Siis kuuldi Paganini toast mitu päewa imelikusid hääli ja forraga pani kunstnik arsti ja kõik Lutetia elanikud selle oma otsusega imestama, et ta Lutetia suures saalis lähematel päewadel kontserti tahtwat anda.

Peagi kuulutatiwad ka Pariisis wäikesed finised kuulutuselehed, et herra Paganini uue aasta teisel päewal Lutetia suures saalis oma esimest kontserti tahtwat anda. Et ruum väike oli, pidi osawõtjate arv määratud olema. Piletihind aga oli kallis. Sellegi pärast oliwad piletid üheainsa päewa jooksul kõik ära ostetud. Iseäraliselt tõmbamisejõuiks oli see, et kunstnik, nagu eeskawa pääl seisis, wiimast laulu p u u k i n g a pääl lubas ette mängida.

Kontserdist wõtsiwad osa ainult kõige rikkamad ja toredamad isikud. Kõik Pariisi peenema seltskonna diad oliwad pidul. Arewusega oodati kunstniku ilmumist.

Ka Ninette, Tinette ja Zinette oliwad igaüks kümme franki wälja andnud, kuigi raske südamega, et selle „ihnukskaela“ mängu kuulda, ehk nad küll — nende oma lorade järele — oma raha parema meelega wette oleksiwad wisanud, on sellele ihnukskaelale andnud. Kuid puuking pidas neid küttes. Nad pidiwad seda imet ise oma filmaga nägema, mis nende puuking tegi. Nõnda istusiwad nad siis esimeses reas ja wotasiwad. Ka Gefine seisus kontserti saalis, kuigi ainult ukse pääl, uhkeid kontserdil olijaid imestawil filmil wahtides.

Paganini ilmus.

Nõõmuga teretati teda.

Kunstnik kummardas lühedalt ja wõttis oma Stradivari wiuli kasti wälja.

Kõik jäiwad waitseks.

Lühikese, peaaegu üksluiselt ette kantud präludiumi järele muutusiwad poognatõmbused haruldaseks, läbitungiwaks wõimuks; nende toon oli nii wägew, nii hingedest läbitungiw; hääled hõiskasiwad, nutsiwad, kisedasiwad, lõikasiwad

jüdamesse ja hüppasiwad ja kargasiwad nii metsikult, et kuulajad tahtmatalt kaasa kisti. Nagu nõiutult kuulasiwad kõikide kõrwad, nagu nõiutult wahtisiwad kõikide filmad. Kui Paganini lõpetas, jäiwad kõik paariks minutiks wait — siis aga tõusis lahsutamine ja brawoo karjumine, nagu jeda weel ial polnud nähtud. Ninette, Ninette ja Ninette istusiwad juuril filmil — nad oliwad Paganinit esimest korda kuulnud.

Gesine aga seisib ukse najal nagu kiwikuju ja wahtis tarretult Paganini pääle; ta tundis nüüd peaaegu ebauslikku hirmu selle kõhna rätsepataolise mehe ees, kes nõnda „mängida“ oskas.

Siis tuli kontserdi wiimane osa — tükk, mida Paganini saadetud puukinga pääl tahtis mängida.

Kunstnik astus ette — puuking käes.

Smelikud hääled kärisesiwad läbi saali — puukinga seest — jah, puukinga seest. . . .

Smestawad inimesed tõusiwad esimeste toonide juures istmetelt püüsti. Oli see tõesti king? Kas ei olnud see wast wiul? Mis eestkara ütles, jeda ei tahtnud uskuda. Kaelad sirutati wälja, hüüti, asuti toolide pääle, et selgesti näha saada.

Rahutusest effitatud, tõstis Paganini kinga paariks filmapilguks üles ja näitas jeda rahwale.

Smestusehüüd kahās läbi saali; alles nüüd mõisteti, et Paganini mitte ei petnud, waid et ta tõesti suur kunstnik oli.

Mäng algas uuesti.

Sõjalik marsš kohises oma tõhise, pühalise ritmuwega kinga seest wälja. Keelte ootuserikas wärisemine. . . Hirm, kurbmeel, ärdus, lahkumisevalu, lein, nõrk troost, meeleheitmine ja wiimaks kõige kibedam lootusetu mure kostis, laulis ja kisedas puukinga seest. Siis muutusiwad hääled pehmemaks, troostlikumaks, ja wiimaks kostis metsikult hõiskaw wõidulaul selle iseäraliku mänguriista seest wälja.

Paganini oli lõpetanud. Sofistamine ja tõnisemine kostis saalist, kõikide filmad pöörasivad ukse poole, uus Gesine seisis, sest see oli walju häälega nutma hakanud. „Suba ta jälle nutab, see loll tüdruk!“ hüüdis Paganini ja lahkus saalist.

Järgmisel päeval teatas Paganini arstile, et ta tingimata Lutetiast tahab lahkuda. Ta pakkis asjad kottu ja lahkus wargelt majast, ilma et kedagi oleks Sumalaga jätanud. Oma laua pääle jättis ta Gesine jaoks kirja, milles 2000 franki — terve kontserdi sissetulek — oli. Pääle selle kinkis ta neiuks weel selle puukinga, mille pääl ta oli mänginud.

Gesine oli rõõmu pärast nagu meelestu; ta nuttis ja naeris kui laps. Ta läks laua juurde ja silmitses nõiduslikku kinga, mida ta puutuda ei julenud, ning kutsus oma hõiskamise läbi kõik majaanikud kottu.

Ka Tinette, Ginette ja Ninette tuliwad ruttu suure meistri tuppa ja otsisidwad hoolega kõik nurgad läbi, et enestele temast midagi mälestuseks saada. Aga nad ei leidnud midagi — Paganini oli kõik paberidgi ära põletanud. Nüüd pakusiwad nad Gesinele 20 franki kinga eest — isegi 50 ja 100 franki. Aga Gesine ei tahtnud seda ära anda. Wiimaks wõttis ta arsti nõuu kuulda ja pani kinga oksjoni pääle, mis talle 6000 franki sisse tõi.

Muidugi teada, wõis ta omale Georgile nüüd kõige toredama sadulsepa äri sisse seadida ja nad saiwad aja-jooksul lugupeetud, rikasteks inimesteks. Georg oskas oma ametit ja teda peeti selles otse kunstnikuks. Niipea kui ta aga wiimuli kätte wõttis, hüüdis tema abikaasa kahe käega tõrnu finni hoides:

„Sumala eest, Georg, jäta piikjutamine — ja teed sellega meie kaitsewaimu Paganini wastu pattu!“

Paganini imelik puuking olla weel praegu alles; üks rikas Belgia wabrikant olla nüüd ta omanik ja see hoidwat teda kui kallist mälestuseasja hoolega.

Si ole jünnis.

Si ole jünnis Eesti uuemast kirjandusest rääkida, kui teda ainult ajalehtede arvustuste järele tuntakse, sest arvustused käiwad õige tihti üksteise vastu. Minult oma film on kuringas. Sellepärast ostetagu ja loetagu, siis räägitagu.

Si ole jünnis tütrele paar tuhat rubla kaaswaraks anda, kui raamatukapis ühtgi Eesti raamatut pole.

Si ole jünnis jõuluks sõpradele ja omastele asju kingida, milledele waimu, iseloomu ja meeleharimise kohta mingit wäärtust pole. Eimeses reas walitagu kingituseks r a a m a t u d.

E. S.

R a a m a t u d on inimestele õpetajateks ja sõpradeks, waimu rawitsejateks ja sülelasteks, trööstimateks, lõbustawateks seltsilisteks kurbadel ja igawatel tundidel. Raamatud saadawad meid meie ärganud inimlise elu algusest kuni lõpuni.

E. Guzkow.

Sõnakene „r a a m a t“ on tähtjas sõna, puhas ja häa; tema ümber asub nagu liha ja veri meie minewik ja meie õnn.

Wordsworth.

Isaeralik kahewõitlus.

Kirjutanud H. r. Meyers.

„Kuipalju kuiwatatud liha meil weel on?“

„Umber 30 pütti.“

„See ulatab ainult neljaksteistkümneks päewaks, kui hiinlased ka sööwad.“

„Wähemalt need, kes meie juurde jäiwad ja mitte ju eila plehku ei pannud, kui õnnetuse sõnum tuli.“

„Need hakkasiwad kullakaewajateks, mu herrad, ja ka meil pole teist nõuu. Niisugune maksuwõimetus! Rahju ilusast rahast!“

„Lapsed, mis me raha pärast kaebame, see polnud meie oma, ja inimestel, kes ta kaotasivad, on teda enam. Parema mõtlemise enestele ja selle peale, et meie selle maksuvõimetuse juures päästajaks oleme.“

„Sah, hull lugu on see, et oma kümme kilomeetri pikuse raudteega, millel ühegi teise teega ühendust pole, keset Austraalia metsa istume.“

„Mets polegi nii paha, sest Turwumba kullakaevajate laagrid on meist ainult waewalt kilomeetri kaugusel.“

„Sa säälsid elulaened kõrgelt. „Känguru“ kõrtsi on täna hoomimikul jälle üks 50 naelane rahapaber †) seinale külge löödud ja selle alla on kirjutatud: „Ara juua!“ Mehed püüdsivad seda ju wana hommitust saada, mil ma säälsin, peeneks teha ja kõrtsimees julgustas meid järeljätmatalt.“

„Kes see kinkija oli?“

„Üks õnnelik kullakaevaja, kes mõnede vähemate seltsis ta ühe suure kallaku oli leidnud ja siis oma kaewanduse hiilgawalt ära müüa saanud.“

„Kas meie peafime kullakaevajateks hakkama.“

„Kui meil aga raha oleks! Sest niipalju kui mina tean, ei ole meil üle mitme kottugi niipalju, et enestele lubafirja soetada ja kaewanduses esimesi katseid teha jõuaksime.“

„Pärgana raudtee ehituse pead on meile terve kuupalga wõlgu jäänud, niiid peame enestele sellest raha tegema, mis siia järele on jäänud.“

„Tõsi küll; aga mis on järele jäänud? — Seda ei maksa nimetadagi.“

„Ma tahtsin rööpaid ära müüa, aga kullakaevajad naersivad mu wälja ning ütlesivad, narrid oleksivad nad, kui nad selle eest maksta hakkaks, mida nad muidu wõiwat saada. Keegi ei wõiwat neid rööpaid wõtmasi tatistada, kui neile neid tarwis tulla.“

†) Umbes 500 rubla.

Nõnda rääkisivad kolm meest Australias Tuwumba raudteejaama majas. Teistes majades olivad tööriistad ja söögikraam. Kolmes suures kuuris elutsesivad hiinlased. Raudtee ise seisis kirdepoolses Australias ja oli ühe Inglise jeltsi poolt kasu pääle ehitatud, nimelt Potsdami ja Jeriko linnakeste wahese, kus suured kullakaewandused seisiswad. Tee wiis lõuna poolt põhja poole, aga tal polnud ühegi teise raudteega ühendusi, olgu siis ainult Warego jõega. Kaup teiste raudteedega ja walitsusega oli ühenduseasjus luhtha läinud ja jellepärast olivad ehitajad töö pooleli jätnud.

Rõnelejatel oli palju põhjust tufased olla, sest nad olivad selle tee insshenerid ja istusivad nüüd ilma rahata Australia metšas. Raha ei wõidawat enam saada, seisis firjas, insshenerid waadaku, kuida nad töösolewate hiinlastega toime saawat ja muretsugu omale käesolewa kraami müümise läbi raha.

Ja nüüd pidasivad nad sõjanõuu. Neid oli kolm, üks sakslane, üks inglane ja üks prantslane — nimed olwad neil Bischof, Clay ja Charles. Rõnekeel oli Inglisekeel.

„Peame aru, mis teha tuleb,“ ütles Clay. „Arwame raudwara kofku, mis meie kahju peab ära tasuma. Rõige efiti on siin need hooned —“

„Pea!“ hüüdis Charles. „Suure hiinlaste kuuri peame maha arwama. Nad on ta täna wõsel ju maha lõhkunud ja kullakaewanduse lähedale wiinud. Ka kõik tööriistad on nad kaasa wõtnud. Teie magasite alles, kui ma jalutamas käisin. Siis nägin, mis sündis. Aga parata ma ei wõinud.“

„Hüwa, tõmbame siis see kuur ühes tööriistadega maha,“ ütles Bischof. „Onnaks oleme hiinlastest lahti. Ma kartsin koledasti, et nad maksu hakkawad nõudma.“

„Umbez 30 hiinlast on weel teises kuuris ja nendega olen mina kaubelnud,“ rääkis Charles edasi. „Nad tahawad meid hoonete lõhkumise juures aidata, kui meie neile selle eest ühe kuuri ja mitmesugust materjali lubame. Siis usuwad nad ka weel, et meie oma söögimoona kaasa ei saa wõtta.“

„Misjagune hull mõte,“ arwas Clay, „et jaama siit tahate ära lõhkuda! Mis me selle materjaliga teeme?“

„Beame kullakaewajate laagrisse ja ehitame sääli jälle üles. Ostjaid leiame kohe, vähemast saame siis niipalju raha, et Brisbanesse võime minna.“

„Ja säält — kuhu? Euroopasse sõit maksab palju raha.“

„Esiotja jääme siia ja hakkame kullakaewajateks — ei ole parata. Iseiswate ettevõtete jaoks pole meil raha.“

„Mu herrad, ma arvan, kirjutame raudwara üles,“ manitses Clay weel kord. „Mis on olemas? Neli hoonet ühes siiseseadega; kümme kilomeetrit raudteed, mille eest aga keegi midagi ei maksa, sest rööpad ja paksud on väärtusetu, sest et puid siin ümberkaudu isegi küll ja küll on. Siis jääb meile weel üle ainult moonatagawara, 20 kinnist ja 20 lahtist wagunit ning kaks aurumafinat.“

„Kinnised wagunid saame ära müüa, sest neid võib eluforteriiks tarvitada. Sellega teeme weel hääd äri,“ arwas Charles.

„Mu herrad, kas tõhime aga raudtee warandust sel kombel priijata?“ küsis Bischof.

„Naljatas küsimus! See on jälle eht Saksa tundmuste õrnus,“ pilkas Clay. „Selts jättis meid siia metsa kuiwa päale ja kirjutas ise, et meie raudwarast peame tasu otsima. Ja nii on õige. Sest kui meie need hooned ja asjad siia jätaksimegi, homme lõhustiwad hiinlased nad ometi ilma meietagi maha. Nõnda on nad siis nii kui nii kadunud.“

„Jääme raudwara ülestähenduse juurde,“ tuletas Charles jälle meelde. „Nõnda siis kaks aurumafinat. Mis teeme nendega?“

„Võtame nad mälestuseks kaasa,“ naeris Clay. „Pistame nad taskusse ja — mars!“

„Ära naljata, Clay, asi on tõsine. Mis me nendega teeme? Nad on ometi kõige kallimad.“

„Kõige o d a w a m a d, tahtsite ütelda, kallid sõber. Rõik muu on enam väärt kui aurumafinad. Meed peame siia jätma ja keegi ei saa neid puutama, sest et neid kelle-

gile tarwis ei ole. Nad roostetawad ära ja langewad wiimaks iseenesest kokku, liiati kui kullapalawik wäheneb. Sest juba on ette kuulutatud, et siinne kullakaewandus enam kolme kuudgi ei saa kestma, nii wäikseks olla ju leidmine jäänud."

Seda enam peame katsuma raha saada, et siit wõit-sime pääseda. Mis kasu oleks meil, kui me kullakaewajateks hakkaksime? Kolme kuu pärast oleks meie asi weel halwem kui praegu."

Hiina kott tuli ja küsis, kas ta lõunasöögi ka jaama jäänud 30 hiinlase jaoks pidawat walmistama, ehk need küll tööd ei tegewat.

"Tee, tee," ütles Charles, kes jaamas ülem oli. „Anna neile süüa, niipalju kui nad tahawad, ja tee siis ka meie jaoks midagi."

II.

„Känguru“ kõrtsis walitjes kirju elu. Kullakaewajad jõiwad sääl hommikust õhtuni ja kõrtsirahwa nihu õitses, sest et suurem jagu leitud kulda nende taskusse weeres.

Kõrtsimees ise oli sündimise poolest iirlane ja kandis Macallani nime — seisis leti taga ja waatas oma teenijate tegewust, kui insghenerid sisse astusiwad.

„Hollaa, siia," hüüdis ta insghenerisid nähes teenrite poole, „tooge klaasid siia!"

See aga saatis ta tulijad oma tuppa.

„Mu herrad," ütles ta, „see on ilus, et kord ka siia tulite. Tahtsin teiega ju ammu rääkida." — Ta tõmbas wiinapudeli lahti. „Kas teate, mu herrad, ma tahaksin siia teatri asutada."

Insghenerid hakkasiwad naerma.

„Teatri? Siia?" ütles Clay. „Tõe poolest, Macallan, Teil on algupäraliseid mõtted."

„Mõtted, mida mitte tarwis pole naerda," rääkis iirlane haawatult. „Waadake, mu herrad, asi on järgmine:

Enimene igatseb lõbu järele, iseäranis kui ta käsi hästi käib, ja paar waest touti wälja arwatud, kes armuandidest elawad, käib siin laagris kõikide käsi hästi. Aga milles on nende ainus lõbu? Joomisest ja mängus, ainult harwa jekka ka mõnes kateluses, milles rewolwer ja nuga pääsja etendawad. Nad maksajiwad kuulmata raha, kui neil weel mõni teine lõbu oleks, ütleme näituselks, teatri etendus, ja kõrtsimees, kes selle toime paneb, tõmbab kõik kähksed oma juurde jooma. Eks ole tõsi? Noh, lord kuulsin ma, kuida Teie, herra Charles, laulsite ja Teie, herra Bischof, oskate ilusasti deklameerida. Ma usun, ka herra Clay tunneb näitelawa, ja sellepärast arwasin ma, kas teie kolmekesi näitemängu ei tahaks mängida. Olete sellega rahul, siis oleme kõik aidatud. Teil siin muud ka enam teha ei ole."

"See mõte on algupäraline, aga jõe," ütles Bischof. "Kas teate ka, mees, mis näitemängu mängimiseks tarwis on? Riideid, näitelawa seinu ja naesterahwaid. Ka näitemängusid peab kõige pääält olema."

Girlane kehitas õlasid.

"Muidugi, kui Teie asja sedawiisi mõistate, ei tule sest midagi wälja ja Teie võite ilusasti naljakappa imeda. Mistarwis naesterahwaid? üks teist, näituselks sääl see pifike prantslane, võib enesele naesteriided seega panna, kui ta wurrud maha lasseb ajada, ja naesteriideid saame Seerikost niipalju kui tarwis — see olgu minu mure. Näitemängusid? Mistarwis? Need kirjutate ise, aga õige kanged peawad nad olema. Siin võime meie ainult niisuguseid tükkia etendada mis kullakaewajatele nalja teewad — juhtumisi nende omast elust jne. Ülikoolis õppinud mehed, nagu teie, võiwad seda ju päästgi teha. Sellepärast ep ma teid palun, kõik muu jätke minu teha."

"Noh," seletas Clay, „sellest asjast maksab tõe poolest rääkida. Kullakaewajatel on tõest lõbust puudus ja ma usun, kui meie neile midagi huvitawat pakume, jooksewad nad kõik kofku, mitte ainult lähedalt, waid ka kaugelt teisest kaewandustest. Ma usun, siin ümberkaudu, umbes

viie Inglise penifoorma laiuses, on 12—15000 inimest. Meie tahame selle asja üle järele mõelda, Macallan, ehk ma küll veel ei tea, mis muu seltsimehed sellest arwawad."

"Aga ärge sellest kellegile rääkige," ütles Macallan.

"Jeenesest mõista."

Inshenerid andsiwad selle päale kae, et nad waikiwad, jõiwad veel natukesse aega ja lahtusiwad siis täis uut lootust.

Wälja jõudes ütles Bischof:

"Lapsed, meie oleme päästetud! Siirlase plaan ei kõlba kufagile, aga toreda mõtte andis ta mulle. Meie etendame näitemängu, mille sarnast veel ial pole nähtud. Lähme kodu, sääl teatan, mis ma mõtlen." —

Tund aega hiljem kostis jaamahoonest, kus inshenerid elasiwad, wali hurraahüüd. Brantslane ja inglane oliwad hüüdjad, Bischof aga seisis wõidurõõmulise näoga keset tuba. Tema plaan oli tõe poolest suurepäraline — sellest oliwad ta seltsimehed kohe aru saanud.

III.

Viis päewa tegiwad inshenerid usinasti tööd, siis läksiwad nad Cloneurry, Revenswoodi ja Potsdami kullakaewajate laagrite kõrtsidesse ning lõiwad sääl ise oma käega juured paksub paberilarakad üles, millede päale juured kuulutused oliwad kirjutatud. Ka Tuwumba lähedal seiswasse kullakaewajate laagris olewasse kõrtsi lõiwad nad ühe niisuguse kuulutuse seinale päale. Nende kuulutuste päälkiri teatas kahe rongi toledat kottupõrkamist. Siis järgnes suur, huwitaw reklame, Inglise-Amerika ajalehtede kuulutuste eeskujule järele mitme tofina reaga:

14. mail 1874.

Suur waatemäng, mille sarnast veel ial pole nähtud!

Kahe aurumasina kottupõrkamine Tuwumba jaama juures! Aurumasinad sõidawad täie kiirusega penifoorma kaugusest üksteise wastu!

Keegi ärgu seda kohutawat õnnetust vaatamata jätku!
 Waatajate jaoks on lawad ehitatud, kust kõik lahedasti
 saab ära näha!

Pileti hind 2 naela sterlingi. †)

Aiaplatsid antakse ainult hiinlastele ja maksavad need
 8 shillingit. ††)

Mäitemäng algab kell 10 hommikul; punkt kell 10
 30 minutit on lõppuõrkamine!

Kihlwedusid võetakse vastu.

Kes ilma maksuta aiaist piiratud ruumi tahab tungida,
 selle pääle lastakse rewolwriga!

Sellele sõrdlemata ilusale etendusale kutsuwad kõiki

E t e n d u s e t o i m e p a n i j a d . "

See oli Bishofi pääst tulnud plaan, ja tõepoolest ei
 oles ülearuliseid aurumasinad kudagi paremini tarvitada
 saadud. See waatemäng pidi tuhanded inimesed kokku meeli-
 tama ja hiiilgaw sissetulek oli kindel. Kullakaewajad ei
 küsinud piletihinna kõrguse järele.

Kawal Clay oli omalt poolt selle karutüki teinud,
 et ta eeskawas teatas, hiinlased lastawat odawa hinna eest
 ainult aiaplatside pääle. Hiinlased seisawad aga niisuguse
 põlgtuse all, et ükski walge kullakaewaja nende kõrwale ei
 istu. Sellega hoidis ta kõik teised aiawõõrad eemal. Pääle
 selle oli kindel, et hiinlased, kui nad oma platside eest 8
 shillingit maksiwad, ise kõik hinnata aiawõõrad eemal hoidsi-
 wad. Hiinlane on küll väga ihne, aga ta on ka kirdlik
 mängija ja kihlawedaja. Et aga sel pidul kihlwedusid ette
 tuli, oli iseenesest mõisja.

Weel oli insheneridel 30 hiinlast tarvitada, kes neil
 suure aia aitasiwad ehitada — materjali oli ju küll ja küll.
 Nõnda siis tehti suurele neljanurgelisele platsile aed ümber,
 nõnda et raudtee selle wahelt nurgeti läbi läks. Paremasse

†) Umbes 20 rubla.

††) 1 shilling on umbes 50 kop.

ja pahemasse nurka tehti suured lawad. Kõkkupõrkamine pidi neljanurga keskkojal sündima. Sinna ei olnud mitte lawasid ehitatud, sest karta oli, et rauatükid kõkkupõrkamise juures kaugele lendasivad.

Murumasinad puhastati puhtaks ja pandi nende külje peäle suured nimesildid — ühele „Miner,“ teisele „Digger.“ „Digger“ tähendab kullakaewajat, kes ainult labidaga maad tuhrib, „Miner“ aga kullakaewajat, kes mäemeeeste kursti järele maa sügawusesse tungib.

Rahelisa päewa sees, mis etenduseni aega oli, tuli nii palju tellimisi lawa pileтите peäle, et waewalt kõikide soowisid täita jõuti. Lawasid pidi pikendatama ja kõrgendatama. 5000 isteplatssi müüdi ära.

Hiinlased, kellele aeda platsid määratud, ei awaldanud, et nad esiotsa weel otjusele jõudnud; nõnda arwasiwad vähemalt inshenerid.

Isaaranis hull teatusi oli Potsdamist tulnud, kus hull Saksa asunikka elas ja ka suur kullakaewate laager oli. Isegi kaugemalt oli tulijaid teatatud.

Ka üks päewapildnik oli oma tulekut teatanud ja kannis suure summa maksta lubanud, kui ainult talle luba antaks juhtumisi enne ja peäle kõkkupõrkamist päewapildiks üles wõtta. Ka temal oli lootus hääd äri teha, sest see päew ei läinud kullakaewajatel wististi mitte nii ruttu meelest.

IV.

Brisbanes, 30. mail.

Herra C. Bischofite Magdeburis, Saksamaal.

Armas wend!

Ragu ma sulle wiimati kirjutasin, tahtsime meie, kolm inshneri, kaht aurumasinat 14. mail kogu jooksta lasta, et selle läbi kojusõitmiseks raha saaksime. See iseäralik kahewõitlus on nüüd õnnelikult mööda ja ma tahan sulle kirjeldada, mis sääl juures juhtus ja kuida see sündis, sest asi oli palju hullem, kui arwanud olime.

Et hiinlased meist — europlastest — kavaluse kui ka äri tubliduse poolest „üle“ on, ilmus ka siin. Salalise kotturääkimise põhjal ei olnud nad ühtgi platsi, ja alles päew enne etendust tuli üks saatekond meie juurde ning seletas, nemad tahtwat kõik platsid aias ära osta, kui meie need platsid neile aga 4 shillingi eest tüki ära anname. Platsisid oli jään 10,000. Meie kaupsi me nendega tüki aega; aga kui nägime, et nad järele anda ei tahtnud, andsi me kõik platsid neile poole hinna eest ära. Äri oli õige häa. Paremat äri aga tegiwad hiinlased. Nad oliwad järeleuurimiste najal selgusele jõudnud, et pidule umbes 15,00 isikut tuleb. Pääle lawaplatside polnud mujal enam rummi. Sellepärast müüsiwad nad nüüd oma aia paremast äärest uutele tulijatele platsisid, aga koledastii kruwitud hindadega. Ja nad olla, nagu pärast kuulsime, ütle mata hääd äri teinud.

14. mai hommikul oli kõik näitemänguks walmis. Rahwast tuli kui murdu kottu, küll jala, küll hobusega. Brisbanest, Rockhamptonist ja weel kaugemalt oli üksteid pidulisi, kellede seast mõnedel mitmepäewane reis seja taga seisis. Macallanile olime alkoholi müüma õiguse andnud ja temagi tegi hääd äri, sest pärast saatis ta meid tänulikult Brisbanesse.

Meie olime aurumasiinad lippude ja lilledega ära ehitatud ja fihlweod, mis weeti, oliwad otse muinasjutulised. Masinad oliwad ju wara hommikust saadik auru all ja sõitsiwad edasi ja tagasi, wahetewahel õige wiledasti — et fihla wedajatele nende tublidust näidata. Trimeisi oli ju õhtu hulk kohale jõudnud.

Weerand tundi enne kottupõrkamist oliwad kõik inimesed lawade pääle õnnelikult ära mahutatud ja ka aiaomaniku oliwad oma sekeldustega ju toime saanud.

Aurumasiinad saadeti komitee juhatusel, kes Turumba kullakaewajatest kottu seatud, kumbgi üks Inglise penikoorem kottupõrkamise kohast kaugele, waadati jään weel fird järele, õlitati ja pandi wärsked süsa ahjudesse.

Siis seoti kraanile, mis auruvoolu aurumasinat käimapaneku torusse juhib, nõör külge, et aurumafina tõrwal seisaw mees masina ühe tõmbusega minena võiks saata, niipea kui ta wentiili nõõripidi lahti tõmbes.

Punkt 5 minutit enne kella pool ühteistkümmet lasti masinad kahelt poolt tulema ja nad lähenesinad üksteisele nüüd kaskwawa kiirusega, kohiseedes ja mürisees.

Mina olin keset aeda, muidugi tükk maad kaskupõrkamiskohast eemal. Ma olen sääl paari minutit ju põrguhirmu kannatanud ja seletan selle läbi pühalt, et ma enam ial niisugust tükki ette ei võta. Si tea, kas „Miner“ natuke hiljem ja oli tulema lastud, wõi ei olnud ta wentiil tõmmates küllalt lahti läinud, lühidelt, ta sõitis aeglasemalt kui „Digger,“ ja rõnda pidi kaskupõrkamine just lõunapoolse lawa ees sünnima. Ma nägin, et õnnetus tulemas oli, ja olin kui hylwatud. Siis tormasin ma lawa ette ja kiskendasin, et pidulised end päästaks. See oli suuremõõsiline waatenäng, kuida inimesed nüüd põgenema hakkasiwad, sest namadgi oliwad ju märganud, et asi tõsiseks läks. Minul paar minutit ja kõik oliwad eemal. Siis kostis kole müra- kas, sissimine, kõlamine ja kliramine: aurumafinad oliwad just selle lawa ees kasku põrganud, kust inimesed praegu oliwad ära põgenenud.

Mafinad oliwad puruks läinud; igal pool maas oli rattatükka, naelu, neetisid jne. Aga inimesest polnud õnneks keegi wiga saanud ja tuntud hirma pärast ei olnud meie pääle keegi ka pahane, sest lõbu oli algupärane olnud. Ka meie unustasime kõik pahandused, sest see päew oli meile igale ühele umbes 10,000 dollarit sisse toonud, ja see on tükk raha, millega midagi wõib ette võtta.

Australia elu ei meeldi mulle, sellepärast sõidan ma warsti koju tagasi. Meliteistkümmend päewa pärast selle kirja sinu kätte jõudmist, loodan ka mina ju Inglismaal olla. Clay jääb siia ja tahab siin oma rahaga

äri ajama hakata. Charles läheb Lõuna-Amerikasse. Jälle nägema ei saa meie üksteist wististi mitte enam, aga igatahes saab eespool kirjeldatud waatemängu ühine mälestus meid weel kaua, kaua ühte köitma.

Südamlikult terwitades

Sinu wend G. B i s c h o f.

Loe ja pea meeles!

Inimene õpib raamatutest, mis ta loeb, niisama palju kui inimestest, kellega ta ümber käib. Sest raamatud pole sugugi pahemad seltsilised kui inimesed, ja inimene peab alati ainult kõige paremad seltsilised walima, nii hästi inimeste, kui ka raamatute hulgast. Hää raamat on üks meie kõige parematest sõpradest. Ta on täna, mis ta eila oli, ja ei muuda end ial. Tema on kõige kannatlikum ja kõige rõõmsam seltsiline. Ta ei pööra meile mure- ja õnnetusepääwil mitte selga, waid wõtab meid alati ühesuguse lahkusega vastu; ta lõbustab meid, õpetab meid noores eas ja troostib meid wanul päiwil — ütleb S a m u e l S m i l e s.

Lugeja, kas soowid ka sina omale niisuguseid sõpru? Astu raamatukauplusesse ja wali omale wälja, mis süda kutsub. Küll sa näed, paremat sõpra ei wõi sa omale enam soowidagi, kui mõnus raamat.

Meie kirjandus.

Ära kaeba kuuma põudu,
Tõetegu tõstab jõudu!

R o i d u l a.

Wiimastel aastatel on mõnes Eesti ajalehes ja raamatus kirjanduseasjus kirjasid ilmunud, mis sagedasti otse wildataid arwamisi awaldawad. Peaaegu kõigis nendes turdetakse, et Eesti kirjawäli umbrohtu tiffuwat kaswatama.

Sääraniis wihafelt astutakse ümberpandud juttude wastu wälja ja mõistetakse nad wahet tegemata peaaegu kõik huffa, kui see huffamõistmine wahetewahel ka ainult mõistuwiiisil sünnib. Ei mõelda mitte, et ka ümberpanekutel oma wäärtus on, waid antakse lihtsalt mõista, neid ei olla tarwisgi, sest et nad algupäralise kirjanduse tee kinni panna.

Kuid sel süüdistusel on wäga nõrgad jalad ja seda ei näi armustajad isandad tähelegi panewat, võib olla ka, et nad seda ei taha tähele panna. Sest esiteks ei takista ümberpanekud minu arwates mitte sugugi algupäraliste juttude ilmutist ja teisels ilmub meie kirjawäljal häid ümberpanekuid wõrdlemisi igatahes rohkem kui wiletšaid. Mitte ümberpanekud ei takista algupäraliste juttude ilmutist, waid meie armustajate ülbus, näägutamine ja — asjatundmatus.

Meie armustajad ei usu tihti wististi isegi, mis nad ütlewad, ehk nad waatawad elu pääle hoopis teisest küllest kui kirjanik ja panewad wäga pahaks, kui kirjanik oma kujukusi nende maitse ja mõõdupuu järele pole maalinud. Ei nad usu, et kirjanik õige sagedasti elu enam tunneb kui nemad, ei nad usu sedagi, et kirjanik mõnikord niisama võib eksida kui nemad. Nad kraabivad olewad ja olemata patud kofku ja panewad siis kõik see kupatuse kirjaniku arwesse.

Kui me küsime, kes meie kirjanduse armustajad dieti on; kas need armustajad oma kohuseid ka tunnewad ja kus nad oma hariduse on saanud, siis peame sagedasti punastades tunnistama, et meil asjatundjaid armustajaid ainult õige wähe on. Ja ainult niisuguseid otuseid mõiks kuulda, sest need mõõdawad tööd asjatundlikult ning jääwad siis ka asja enese juurde; nad tunnewad elu ja saawad siis ka kirjaniku mõtetest aru. Suuremat osa teisa ei wõi me armustajateks pidada — pääasjalikult juba nende nooruse pärast. Sest inimene, kes iseseiswat otust tahab anda, ei wõi enam — koolipois olla; tema taga peab ju elu kõige oma hariduse ja elutarkusega seisma. Ainult siis võib tema poolt küpselt ja tõsiselt kaalutud otust oodata.

Näituselks tunnen ma mitut noort meest, kes alles koolipingil istuvad ja ainult 15—18 aastat wanad on, järelikult elu väljaspool koolitua seinu veel pole saanud tundmagi õppida, aga kes siisgi ju kirjanduseasjus nii iseseiswalt otsusi annavad, nagu oleks neil ei tea kui suured tarkusemäed jalgade all ja nagu tunneksivad nad elu ju põhjani. Lahke lugeja võib ju ise arvata, misjuguiseid siiruwiirulisi otsuseid niisugune noor aju võib anda, mille omamitu terwe elutarkus ainult isaõues ja kooliraamatute ümber liigub, kuna kirjaniik, võib olla, ju paarkümmend aastat rahwaelu terawasti tähele pannud ja enesele kõiksugust elutarkust on kogunud.

Teisels huwitawaks näituselks, misjuguiseid „arwustajaid“ meil leidub, wõin ma M. P—i tuua. „Rahwa lõbu-lehe“ läinud aasta weebuarikuu numbris on ta omale arwustaja hõlmiku selga ajanud ja J. Bloompuu wäljaantud „Laste maailma“ üle kohut mõistnud. Kui kõige põhjalikum elu- ja asjatuudja pajatab ta sääl, meie ei pidawat lastele raamatutes mitte kumbeõpetust, eluwiiside puhtust ja häädust õpetama, waid realilikkude tõde, see tähendab: wara pidawat lastele selgeks tegema, „et laiska wirga kulul kiidetakse, et paha ja halb inimene ilmas rikkust ja kõike hääd kätte saab, kuna auus inimene aga tihti nälga ja puudust peab kannatama.“ Et lastele hääduise idud südamesse tulewad istutada, et neile selgeks tuleb teha, kuda ilmas üksigi kiritegu karistamata ei jää, olgu, et see karistus mõnikord ka ainult südametunnistuse poolt tuleb — kuhu ja selle seljätäiega lähed! Hra M. P—i on naturalist ja tahab naturalismust ju lastegi juures edendama hakata. (Et naturalismusest kord kõne, siis tahan seda selle kirjatiiki lõpu poole lähemalt puudutada).

Ja niisugused noored mehed tahawad meie wäikse kirjanduse „arwustajad“ olla; tahawad meie kirjanduse kohta nii iseseiswalt otsust anda, nagu oleksivad nendel ju Sumal teab kui suured teaduse- ja tarkuse tagawarad pääs! Sage-dasti ei oska niisugused mehed ise õigesti kirjuta-

d a g i, kuida võib nende poolt siis veel muud hääd loota. Aga sellest hoolimata on nad agarad raamatuteft keelewigasid otsima, nagu oleksivad nad suured keelesepad, ning panewad sagedasti isegi trükiwead kirjaniku oskamatusse süüts. Gespool nimetatud A. B.—i arwustas „Rahwa lõbulehes“ ka üht algupäraliste juttude fogu ning rääkis säääl ühest jutust, m i d a j e s raamatus ei olegi. Ta waeneke oli jeda teisest raamatust lugenud ja „arwustuse“ wististi siis kirjutanud, kui tal neid raamatuid enam kumbagi käepärast ei olnud. Käib niisugune p ä ä l i s k a u d n e ja p õ h j e n d a m a t a arwustus arwustaja aunga kofku? Tahtmatalt peab iga õiglane kirjandusefõber niisuguseid kirjutusi lugedes ohkama: Taewas hoidku meid „kirjanduse sõprade“ eest, waenlaste eest hoiame end isegi?

Meie kirjapõld kaswatab nii mõnegi kauni wiljapää — peaaegu kõike on noored poisikesed walmis ära laitma, tulgu need tööd kelle poolt tahes, kui nad ainult arwustajate oma sõprade ringkonnast ei tule.

Meile on W i l d e, B o r n h ö h e, S a a l j n e. mõnufaid jutte kirjutanud, mis niihästi kunsti kui ka haritud lugeja maitse nõudmisi täidawad — „arwustajad“ on nendele enam laituft kui kiituft jaganud. Mõned ei ole raatfinud nende töõfid nimetadagi.

Meie auustatud ja armastatud kirja- ning teadufemees, Dr. R. A. H e r m a n n, annab praegu „Üleüldist teadufes-raamatut“ wälja, mis waidlemata ülitähtjas töö on, järelikult iga kirjanduse sõbra poolt lahtet wastnawõtmist ja toetuft peaks leidma. Aga mis me näeme? Diagu hagijad on „arwustajad“ tema kallal; üks kisub siit, teine sääält, kolmas haugutab niisama, ilma et jeks mingit õiget põhjust oleks. Ainult w i g a s i d otsitakse ja sõelutakse, ainult töötegijat hirmutatakse ja püütakse naeruwääriliseks teha. Et igast töõft wigasid leidub, on iseenesest mõista, h ä ä d u s t e k ä t t e j u h a t a m i n e on palju kaunim ülesanne. Ta jeda kaunilt ülesannet on ainult mõned üksikud tõsise meelega mehed täitnud, näitufeks õpetaja herra J. Bergmann „Sakalas“

ja toimetaja herra H. Brants „Lindas,“ nagu iga teiseigi õige Gesti poja kohus oleks, tõsisele töötajale abiks astuda ja teda kallalekippumiste eest kaitsta. Rahwale on seda raamatut tarwis, juba see üksi peaks meid kihutama Dr. Hermann'i aitama. Arwustajad usuvad, nemad leidwat sarnast teadust teistestgi keeltest, aga nad unustawad, et suurem osa rahwaliikmed seda mitte ei leia, sest et nad ainult emakeelt mõistawad.

Kui Kreutwald, J. W. Jannsen ja Roidula meie ajal oma tööd oleksiwad alganud, noored kollanokad laimaksiwad ja laidaksiwad nendegi tööd ära. Selle pärast õnn neile, et nad ju hanaa puhkawad. Wanem põlv oskas tänulikum olla.

Suhan Liw on haige, ei saa enam tööd teha, sellepärast pole teda keegi ka weel laitnud. Paraneks ta aga ja hakkaks weel kirjutama, temagi saaks tunda, kui targaks Gesti arwustajad waheajal on saanud. Sest peaaegu kõik, kes alles elawad ja kel alles tööjõudu, saawad laita, näagutada, teotada. Mis ime siis, et Gesti algupäraline ilutirjandus kõngu jäämas on. Sest misjagune kirjaniik tahab end häämeelega hääteo eest ja ilma tüseda põhjuseta näagutada ning laita lasta? Laotamine on ju alati kergem kui ehitamine. Wäartuseta arwustuste kirjutamise asemel katjugu arwustajad ise kord paremat teha. Hää on ütelda, see ja see oleks pidanud niimoodi olema, aga hakkaks nad kord ise midagi tegema, ma usun, nad ei saa niigi hääd tööd ära teha, kui need on, mida nad suure suuga ja asjatundmatalt laidawad.

Sellepärast on meie algupäraliste juttude põld kiratsemas ja ainult sellepärast on ümberpanekuid nii palju. Sest kui algupäralist kirjandust ei ole, loetakse ümberpanekuid. See on meie kirjariinaliste arwustajate poolt sünnitatud tagasitõrjumise poliitika loomulik tagajärg, seega sugugi mitte imeks panemiseväärne ja ruttu möödaminew kitsikus. Lugejad on waimutoiduga kord ju harjunud. Ei anta neile algu-

päralist lugemisevara mitte, wõtawad nad, mis muud saada on. Ilma nad enam ei wõi olla.

Tahetakse, et asi jälle muutuks; soowitakse, et meie algupäraline ilufirjandus jälle õisi ajama hakkaks, siis kantaugu kõige esiti õiglaste ja asjatundlikkude arwustajate eest hoolt. Ajalehtede õlal seisab see kohus. Nemad tunnewad oma kaastöölisi, teadwad siis ka, kelle poolt arwustust wõib wastu wõtta ja kelle poolt mitte. Wisatagu kõik noorte poisikeste „arwustused“ paberikorni ja teiste arwustajate poolt tulewad otsused waadaku toimetuse ka omalt poolt üle, et see tõesti õiglane ja ainult asjakohane oleks. On toimetusel teine arwamine ja ei taha ta sisesaadetud otsust mõnel põhjusel muuta, siis awaldatagu arwustuse lõpul, mis toimetuse ise arwab, mis asjas ta teisiti mõtleb ja mis pärast ta nii mõtleb. Ainult siis wõib firjanikkudele jälle julgust tulla midagi kirjutada, kui nad teadwad, et nende töö kullapuhata südamega läbi räägitakse ja õige kaalulaua pääle pandakse, ilma et selle juures tegegitat pilgataks ja haawataks. Asjalik olgu kiitus, asjalik olgu laitus, ainult siis wõib ka asi ise edeneda ja paraneda.

Eespool nägime, misjugune pääasjalik põhjus meie algupäralise ilufirjanduse kängujäämist on sünnitanud. Rüüd heidame pilku kord ka ümberpandud ilufirjanduse pääle.

Nagu nimetatud annab just algupäralise ilufirjanduse puudumine ümberpandud ilufirjandusele laiali lagunemiseks mahti. Et wiimane aga algupäralisele firjandusele tee kinni paneks, on ekslik arwamine. Seft kas algupäralisi juttusid on kirjutatud, teab, et kirjastajad neid maiad on ära ostma. Wähemalt ei ole ma weel ühegi hää algupäraliste juttude kirjutaja suust kuulnud, et ta oma tööd ei oleks saanud ära müüa. Ainult mõnel algajal wõib see rassem olla. Mõnda siis pole algupäraliste juttude ilmumisel mingit takistust, ainult nende kirjutajaid on tarwis. Seni aga, kui meil neid wähe on ja need mõnedgi — kas eespool

Aga nagu selle kirjatuüki algul tähendasin, mõistetakse ümberpanekud mõnelt poolt käredasti hukka. On sel hukka-mõistmisel põhjust? Pandakse meil tõesti ainult niisuguseid uudisjuttu ja roomanisiid ümber, mis meie kirjandusele kä-biks on ja rahwa kirjanduslisele maitsele kahju teevad?

Tõsi küll, meil on ilmunud ja ilmumas „Marietta,“ „Prints Waldemar,“ „Kaabakad,“ „Mereröövliite saar,“ „Rinaldo Rinaldini,“ „Roosa Burger,“ „Must kapten,“ jne. ja neid jutte peame meie tõepoolest pahnaks nimetama. Aga kõige selle juures ei tohi meie ometi mitte unustada teisa jutte, millede kirjutajate nimed meile ju tunnistust peavad andma, et need tööd tõlkimist väärt oliwad, näituseks: Sienkiewitz, Tolstoi, Dahn, Zofai, Green, Ortmann, Conway, Werner, Turgenjew, Zola, Berkow, Twain jne. jne. jne. Paraku tikuvad meie ülitargad armustajad ju nendegi kallale ja kisuwad niisugustegi meeste tööd, keda mujal maailmas õigusega kirjanduse tublimateks edendajateks peetakse, maha, kõike pahnaks ja „rämpsuks“ nimetades. Di, mehepojad, kuida olete teie nii ülitargaks saanud! Ilmas on palju targemaid mehi olemas kui Teisti armustajad, aga nagu näha, peetakse Teistis ainult o m a tarkust juureks ja õigeks — kõik muu on null.

Mõni leht hurjutab alatisti, et meil liig palju pahna ümber pandawat, ei tee ise aga hääde ja halbade ümber panekute wahel ial wahet. Selle läbi kahtlustatakse meie terwet kirjandust ja tõrjutakse kirjanduse armastajad karmilt tagasi. Kui ka enam jagu lugejaid asjast isegi aru saawad, üks osa kirjanduse ostjaid saab ometi tagasi tõrjutud, ja see on meie kirjanduse kahju. Kui paar warast õigete seltsis kiritusse lähewad, ei wõi ometi tõendada ja ütelda, et terwe kirit wargaid täis on. Mii ei wõi meie siis ka terwet kirjandust p a a r i paha nähtuse pärast põlgtuse alla saata, ei wõi talle mitte pahnakirjanduse Raini-märki otsa ette wajutada.

Kui mõni ajaleht ümberpanekuid wahet tegemata hukka mõistab ja nii alatuks tambeldab, et neil meie kirjanduses enam mingit eluõigust ei wõi olla, siis peab küll imestades küsima, miks meie ajalehed — ja nimelt weel ümberpanekute kahtlustajad ise — ümberpanekuid, ja peaaegu ainult ümberpanekuid, toowad? Miks ei anna nad hääd eeskju ja kaota kõige päält oma weergudelt ümberpanekud ära? Ajalehed ei wõi mitte ütelda, et ainult nemad häid ümberpanekuid toowad, ei wõi aga ka mitte upsakalt tõendada, nagu oleksiwad kõik raamatuna ilmunud ümberpanekuid wiletsjad. Tahawad nad tõele auu anda, peawad nad õiglaselt tunnistama, et nad ise põrmugi paremad ei ole nendest, kes ümberpanekuid raamatuna wälja annawad. Ennem wõiks neid nende oma mõõdu järele weel pahemaks nimetada, sest ümberpanekud, mis ajalehtedes ilmuwad, lähewad wiie, kune, isegi kuni kümnetuhanda lugeja kätte, kuna ümberpanekud raamatuna ainult tuhandas ehk kõige enam kahes tuhandas eksemplaris ilmuwad ja mõnikord weel nendestgi sadandeid müümata jääb.

Meie näeme nüüd, et mõnel mehel ja lehel kirjanduse üleüldiseks kahtlustamiseks põhi puudub. Ei räägiks need kirjanduse laitjad mitte nii üleüldiselt; süüdistaksiwad nad ainult asjalikult; nimetaksiwad nad ära, misjuguised ümberpanekud pahnaks, misjuguised hääde hulka tulewad arwata: meie peaksiwe nende wastu tänulikud olema. Seni aga, kui nad kirjandust üleüldiselt pahnaks tembeldawad, peame nende kahtlustamised põlgatusega tagasi tõrjuma, sest et nad selle läbi meie kehvale kirjandusele kahju teewad.

Nagu eespool tähendasin, on meil tõepoolest pahna turule toodud. Misjuguiste tööde wastu tuleb mehiselt wälja astuda — neid tuleb nime järele nimetada! Kõik „Prints Tuanid,“ „Sentad,“ „Villa-Frankad,“ „Elwirad,“ „Mustad kaptenid“ jne. joetagu awalikult läbi, aga ärgu nende pärast häid raamatuid ja jutte hukka mõistetagu. Peetagu ilusasti wahet.

Baha raamatuid peab iga õiglane inimene hufka mõistma, sest pahad raamatud ja jutud on veel pahemad kui pahad sõnad. Nagu pahad teod wormiwad ka nemad tulewate rahwa põlwele mõtteid ja tahtmist. Trükitud jutud, olgu ajalehtedes, olgu raamatutes, elawad ka pärast kirjaniku surma edasi. Kirjanik võib ju ammu põrmuks pudenenud olla, tema jutud ja raamatud laotawad õelust, kõlwatust, jumalawallatust ikka veel edasi. „Enimesed, kes niisugust pahna kirjutawad ja trükiwad, ajawad ainult oma kassu laga. Ahnus täidab nende hinge. Minult rehkendada õskawad nad, jüdametunnistust neil ei olegi,“ ütleb kuulus tõeteadlane Samuel Smiles.

Kirjanikud peawad meile ainult hää, puhtafisulist lugemisevara pakkuma. Nad peawad wastutama hää eest, mis nad teewad, peawad aga ka wastutama paha eest, mida nad laiali laotawad. Baha raamat läheb rahwa sekka, ta juhtub ka meie omaste näpu wahale. Võib olla, ta on osawasti kirjutatud. Kirjawiis kütkestab lugejat. Aga ta võib ka täis ülbeid mõtteid olla. Küll tõendab üks tark mees, õelus laotada poole omast pahast mõjust, kui temas toorus puunduwat, aga see on jõe effitus. Toorus teeb meid, võib olla, küll wihaseks, aga warjatud nurjatused ja ülbused, mis waimurikastesse sõnadesse peidetud, tungiwad seda jägawamale meie waimu sisse.

Waatame meie nõnda nendest pikkadest seitsmekümne kuni saja andelistest roomaanidest, mida meile nüüd raamatutena ja ühes ajalehes pakutakse, nagu „Prints Tuan,“ „Elwira,“ „Senta,“ „Villa-Franka“ jne. Nad on ladusad keelel kirjutatud, aga nõretawad kõlwatusest ja kihwtist. Minult tapmine, abielurikkumine ja muu kõlwatus on asjad, mida meile sääli kujutatakse ja jutustatakse. On, nagu tahaksiwad nende raamatute ja juttude wäljaandjad neid furitöösid ka meie rahwa keskel laiali laotada! . . .

Misjugune suur wähe on niisuguse musta pahna ja hää, puhtafisulise jutu wahel! Ka hää raamat võib, nagu halbgi, veel kawa pääle kirjaniku surma elada. Raamat,

mis kahe tuhanda aasta eest kirjutatud, võib veel meie päewil elu pääle otjustawalt mõjuda. Suurema mõtte mälestus võib meie tähelepanemist äratada ja meie iseloomu kujunemise pääle määrawa märgi wajutada. Aga õelusest ja ülbuselt kühisevad raamatud saadawad meie nooresoo kõlwatutele tegudele. Mündegi kirjutajad räägitwad meie wastu veel hauast, aga nad laotawad hukatust ja häbi maailma üle laiali. Inimesed kaowad, auusambad pudenewad, inimlik mõte elab aegade lõpuni. Sellepärast olgu kirjanikul taunimaks mahajääwaks päranduseks — mõtete puhtus.

Pahad jutud, millel kõlwatu siisu on, ilmugu nad ajalehtedes või raamatuna, on kiht, mis alati õnnetust sünnitab. Pahad kirjanikud tapawad inimeste hinge põlwest põlweni, olgugi, et nad ise ju ammu huias puhkawad. Hää raamat, olgu ta algupäraline või ümberpanek, on elu warakastikene, halb, kõlwatu raamat elu piinawaim. Kirjaniku wastutamisekohus ei sure mitte ühes temaga, waid elab igawesti. Seda peaksiwad meiega kirjanikud ja kirjastajad meeles pidama.

Mulle tuleb meelde Wene kirjaniku Krõlowi mõistujutt, mis juttude kirjutajatele ja ümberpanijatele südamesse wõtmise wäärt õpetust annab. Ta kannab päälkirja: „Kirjanik ja rööwel“ ja ma jutustan teda, lugeja, ka sinule.

„Pimedas warjuriigis ilmusiwad kaks patust ühel ajal kohtumõistjate ette, kes nende kohta otjuse pidiwad andma. Üks nendest oli rööwel, kes teede pääl rändajate kallale kippunud ja neid riisunud ning wiimati oma elu wõllas oli lõpetanud; teine oli kuulsusega kroonitud kirjanik, kelle peene kihtiga jegatud tööd kõlwatust edendanud ja inimesi usnst taganema oliwad sundinud, magusasti ja kardetawalt meelitades kui näkilaul. Allilmas on kohtulikult kumbed lühikesed, asjata wiivitamist sääli ei ole. Otjus anti kohe. Kaks suurt raudkatalt riputati kahe tugewa raudahela külge ja kumbagiisse pandi üks patune. Rööwli katla alla laoti suur puuriit ja üks põrguwaim pani sinna tule sisse. Tõusis määratu suur leek, nii et isegi põrgulae kiwikummid

lõhkema hakkasivad. Kirjaniku kohta antud otsus ei näidanud mitte nii wali olema. Tema katla all õõgas esiotsa ainult pisike tuleke; kuid mida kauemini ta põles, seda juuremaks läks leek.

„Aastasadanded oliwad mööda läinud, tuli aga ei olnud veel mitte kustunud. Rööwli katla alt oli leek ju ammu kadunud, kirjaniku katla all läks ta iga tunniga veel koledamaks. Viimaks, kui ta piinadele ikka veel mingit pehmenlust ei tulnud, hüüdis kirjanik, jumalad olla otsast otsani ülikohtused: tema olla maailma onu kuususega täitunud, ja kui ta tõesti natuke wabalt kirjutanud, siis olla teda selle eest ka ju liig palju karistatud; enam kui rööwel ei olla ta tõepoolest mitte pattu teinud.“

„Sääl ilmus tema ette, omas täies ehtes, süsisedwad usfid juukses, werised piitsad käes, üks altilma õde.

„Nurjatu, sina!“ hüüdis ta, „sina tahad oma saatuse üle nuriseda? Sa wõrduled ennast rööwliga? Tema kuritöö on tolm sinu kuritöö kõrwal. Tema kolemus, tema seaduseta elu tegi maailmale ainult niikaua kahju, kuni ta elas. Aga sina! — Juba ammu on ju kondid põrmuks pudenenud, aga veel üksigi kord ei tõuse päike, ilma et ta uut õnnetust walge ette ei peaks tooma, mis sina oled sünnitanud. Sinu kirjade kihwt ei wäheene mitte, waid laguneb iga aastaga veel laiemale ja sünnitab ikka veel enam õnnetust. Waata sinna,“ — ja filmapilguks laenas põrguwaim kirjanikule wõimise, kord maailma pääle pillu heita; — „waata neid kuritöösid, waata seda wiletsust, mis sa oled sünnitanud. Waata sääl neid lapsi, kes häbi ja teotust oma perekondade pääle on toonud ja kes omad wanemad meeleheitmisele on ajanud. Kes rikkus nende pääd ja südamed ära? — Sina! — Kes tahtis jeltskonna sidemed tatti kiskuda? Kes püüdis abielu pühadust, ülemate auustamist ja seadusest lugupidamist naeruwääriliseks teha? — Sina jällegi! — Kes oli see mees, kes seadust kõige inimliku jõleduse ja õnnetuse pärast tahtis wastutamise alla tõmmata? Sina olid see mees. Kas ei andnud sa umbusu-

legi kõlawaid nimesid? Kas ei kujutanud ja ülbust, õeluseid ja kirgesid kõige meelitawamates ja toredamates wärwides? Ja näe nüüd! — Terwe maa on täis tapmist ja rööwimist, tüli ja mässu ja saab huffa minema sinu pärast. Iga filmapiisara ja iga weretilga eest, mis maa pääl walatakse, pead sina wastutama. Ja sina julged jumalaid teotada? Kui palju õnnetust saawad sinu raamatud maailmas weel sünnitama? Sellepärast kannata walu edasi, sest siin mõõdetakse nuhtlust ainult sinu teenistuse järele!”

Nõnda rääkis wihane põrguwaim ja wiskas kaane katlale jälle kolijedes pääle.”

Nii Krölow. Tema mõistujutt näitab meile piltlikult, misjugune wastutamisekohus kirjanikku õlal seisab. Peaks jeda meeles peetama ja ainult hääda taga nõutama.

Nüüd weel mõni sõna naturalismusest.

Realismuse ja naturalismuse sihi kohta kirjanduses ei oleks iseenelest mitte palju ütelda, kui selle sihi tagaajajad ainult niisuguste loomulikkude asjade juurde jääksiwad, mis iluduse ja häädujega kokku käiwad, ja kui nad loomulikkude olekut mitte ainult looduses olevate ebaloomuliste erandite juurest üleüldse ja inimeseloomu erandite juurest iseäranis ei otsiks. Wäga selgeid mõtteid on kunsti ja kirjanduse professor, Dr. A. Rauber, selle küsimuse kohta oma raamatus „Naturalismus kunstis“ awaldanud. Bõhjused, mis tema arwates naturalismust kirjanduse ning kunsti aatelse ajajärgu asemele toonud, on:

1) „Muundatuste armastus.“ Ka kirjandus ja kunst seisab moodude mõju all. Ka nendes otsitakse alati uudist.

2) „Wastumõjud, mida aatalse kunsti eksiteed ja liialdused loomulikult sünnitawad.“

3) „Sügawasti mõjuwad ja kestwad ühiselulised ja poliitilised hädakorrad.“

4) „Wanade, tähendusrikaste eluaadete kokkulangemine ning puudus, ehk ka tagasitõrjumine.“

5) „Üleüldised, elaraskustele mitte wastu panna suutwad waimlised nõrkused.“

6) „Arwamine, et maailm läbi ja läbi paha on (Pessimismus).“ Niikaua kui uued aated walitsust weel oma kätte poole saanud, tõrjub pessimismus aatalise kunsti tagasi ja jätab kunsti enese enam ehk vähem kiratsema.

7) „Järeleaimamine.“ Ehk meie Gesti kirjanikkudel küll mingit tungiwat põhjust ei ole, naturalismust edendada, sellegi pärast ei taha nemadgi seda kirjeldamata jätta. Gesti mis teised enne neid on teinud, kuida peaksiwad siis nemadgi seda tegemata jätta suutma — ka nemad püüawad teistele järele aimata.

8) „Looduse puudulik tundmine.“ Päälisksaudne looduse tundmine edendab naturalismust, paremini öeldud: ebanaturalismust, sügawam tundmine aitab teda eemale tõrjuda.

Wõib küll ütelda, et kõige tähtsamad kirjanikud naturalismuse sihi abil inimesi parandada tahawad ja nende hingeelu parema järje päale tõsta püüawad, kahju teewad selle sihi tagaajamise läbi ainult vähema andega kirjanikud ja mõned ümberpanijad kes ju meiegi rahwa hulgas ühe jao hingi ju on ära kihwtitanud. Misjulgune kõrge tähendus armastusel, auul, õigusel ja seadusel on, nii mõnigi pahna-kirjanduse lugeja rinnus on see teadmine ju kustunud. See on wäga kurwastaw. Miks ei raatsita meiegi wäitse rahwa hinge rüwetamata jätta?

Kui inetud ja pahad asjad inimeste keskel tõesti ju nii laialised on, et — nagu naturalismus arwab — ilusaid häid ja tõeasju peaaegu enam sugugi näha ei ole, kuida tohime siis weel hääks tiita, kui meile kirjandusesgi ainult paha, walet ja inetust kofku aetakse? Kas ei peaks vähemalt kirjandusesgi iludusele aset antama, aset, kuhu ta aralt wõiks taganeda, et säält vähemalt kui kadunud paradiis meile filma paista?

Ja siis: kas ei ole ilu, häädus ja tõde palju paremaks kaswatawaks jõunks, kui alatine õeluste ja ülbuste kujukutamine ning nägemine? Küll on kunstil õigus ka kõige inetumat asja kujutada; kui seda õigust aga tarwitati, sündis

see alati ainult selle pärast, et ka iluduse wastolu filma paista lasta, nii et iludus ise seda wõidurikkamalt ja wägewamalt wõis mõjuda.

Üksgi laulik ei ole weel niisuguseid roosisid laulus ülendanud, mida warajane külm kõweraks ja wigaseks teinud ehk millede pääle ju usfid on aset wõtnud. Ainult täitsa terwetest ja ilusatest roosidest on nad laulnud. Weel ial poole üksigi maaler kõrbekuningat — lõwi — kui nälginud ja haigustest kurnatud luukere kujutanud, kel enam jõudu ei ole maastgi üles tõusta ja kelle määratu lahk'gi ju on ära fakenud, olgu siis, et temast karikatuurat taheti teha. Kõik teised on lõwi loomuliku olekut tüüpiliselt pildanud. Ainult inimest, kõige looduse kuningat ja krooni, arwab naturalismuse erandiks pidada wõiwat ja usub, et ta tema iseloomulisi omadusi teha ja hinge kõlwatutest ja haiglistest awaldustest peab otsima, kuna ometi ainult täielikult terve ja tõsine inimene õige inimene on. Haigeid, põduraid pahu inimesi wõime meie küll sagedasti näha — õiged, täielikud inimesed nad ei ole.

Uga ka üleüldse on see põhjendamata, ülbse õpetus, kui terwet maailma elu ja olu kui midagi, mis põhjusemõtetlikult paha peab olema, kujutatakse. Sellepärast on Rauberil täis õigus, kui ta naturalismust „looduse ja maailma teotuseks“ nimetab. See päew ei wõi tõesti mitte enam kangel olla, mil see kõik jälle õigele iludusele ja tõesti loomulikule maitsele peab aset andma.

Meilgi on kirjanikkusid ja armustajaid, kes ainult seda, mis naturalismusest kühiseb, hääks kiidawad. Alles see olla õige kunst. Kunst pidawat kõige päätt õige olema ja tõe põhjal seisma, nõnawad nad, nagu ei seisaks aateline kunst mitte tõepõhjal, ja arwawad, et Zannseni, Koidula jne. aated ning tüüpused mitte õiged ei olla. Need armustajakesed usuwad selle juures tõesti, et nende ainete fulunud wastkopiwad neid Zannsenist, Koidulast jne. kõrgemale upitada suudawad. Lühidelt: enam jagu meie armustajaid seisab ise kõigest armustusest alamal.

Õnnets ei ole meie kirjandus — kui mõned ükssitud nähtused maha arvame — veel mitte naturalismuse võrku sattunud. Ja see on meie õnn. Sest meil on paremaidgi sihtisid, mis palju mõnustamad ja õigemad on, kui naturalismuse ja pessimismuse sihi tagaajamine. Sellepärast on siis ka kõik üleüldised kahtlustamised ja süüdistamised mõnede lehtede ja meeste pool, nagu avaldataks meie kirjanduses — iseäranis ümberpandud ilukirjanduses — ainult pahu, ilma põhjata. Süüdistada on kerge, aga süüdistuse põhjendamine nõuab selget teadmist. Niisugused kahtlustajad ei tea wahetewahel isegi, mis nad ütlevad. Näituseks ilmus paar aastat tagasi üks juturaamat — Inglise kirjaniku Hugh Conway romaan, — mida kõigiti puhtafisuliseks võib nimetada. Mis aga ütles üks Eesti tähtsam „ninamees“ selle jutu kohta? „Ta olla liiderlik.“ Ja kui mehikesel küsiti, kas ta seda juttu ka tõesti on lugenud, wastas tat jultunult: „Ei!“

Nõnda antaks siis ühe ja teise raamatu kohta ainult arwamise järele otsust. Kas võime meie niisuguseid otsusi õigeks pidada? Ei ialgi. Sest kes kohtumõistja tahab olla, peab harutatawat asja ise põhjalikult tundma. Ta peab tõesti erapooletu olema, peab asja häädused ja wead õige kaalulaua pääle panema, ainult siis võib tema poolt õiget otsust oodata.

Lõpuks julgen ma lootust avaldada, et need read „arwustajate“ poolt tähelepanemist leiaksiwad. Minu sulge pole mitte waenumõtted juhtinud, waid südamlis soow, et meie wäikse kirjanduse pääle erapooletult waadataks ja tema toodeid ainult kullapuhsta südamega kaalutaks. Kirjanduse üleüldine kahtlustamine teeb ka kirjanduse ostjad kahtlaseks, nii et nad enam midagi osta ei julge, ja see on meie oma kirjanduse kahju.

— rg.

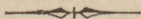
Mõttesalmid.

H. Schulzenberg.

1. Tundidel on tuuletiwad,
Päewad lennul aastaid wiwad;
Kõik end muudab eluteel,
Arm jääb end'seks weel.

2. Kui tahad kaua elada,
Siis pea aega kalliks sa.
Sest iga päew, mis ilma tööta,
On aeg, mis läinud unes mööda.

3. Palju lubad, wähe täidad,
Seega oma nõrkust näitad.
Wähe luba, palju tee,
Õige mehisus on see.

Tähelepanemiseks.

Kirjanduse sõpradele võime rõõmuga teatada, et Ludwig Schnelleri, Betlema õpetaja, töödest ju teine raamat Eesti keeles on ilmunud. Ta kannab pealkirja: Paulus, paganate apostel. Raamatut ehib hulk pilti. Ta on ligi 500 lehekülge paks ja maksab kõvasti kõidetult ainult 1 rubla, mis hinda väga odavaks tuleb nimetada. Raamat on ülitähtjas. Kõigile, kes apostli Pauluse elulugu ja tegusid lähemalt tahavad tundma õppida, võime teda soojalt soovitada. Argu unustagu teda siis keegi raamatukauplustest küsimata. Iseäranis sünnis on „Paulus, paganate apostel“ omastele ehk sõpradele jõuluringituseks annetada. Kes seda postifaudu soovib saada, saatku 1 rubla rahas ehk markides Ed. Mäejeppa raamatukauplusesse, siis saadetakse talle raamat kohe järgmise postiga koju kätte.

Carl Hackenlehmidt'i

auruga wärwimise, kraasimise ja kudumise

— wabrik —

toimetab kõiksugu

willaste ja poolwillaste riiete wärwimist.

Kanga wanutamise,
wärwimine ja presimine. Willade
ketramine ja kraasimine.

 Kangaste ja suurte rättide
kudumine

kõige uuemate masinatega odawate hindade eest.
Türjewis, Saatsareti uul. nr. 1—7.

Hotel „Gestimaa,”

Türjewis, Benningi plass ääres,

soowitab korralikult sisseseatud 27 wõõrastetuba 40 kop. pääle
tuni 1 rubl. 50 kop.

Kõrwal teises majas Riwi uul. nr. 8,

Hotel trahteriga „Gestimaa.”

Olled kõige kuulsamatest Türjewi ja Riia wabrikuteist, Wene- ja
wälsamaa wiinad, weinid ja liköörid; külmad ja soojad söögid kõige
odawamate hindadega.

Sissesõitjate hobustele kõige paremad talli-
ruumid.

Muupakkikult

Samuel.

Kullasepp J. Eschscholtz

Surjewis, Ueturu nül. 10, Bürgermuße wastu,

soowitab oma suurt ladu kuld- ja hõbe-asju, sõõgilaua ja muu tarwituse pääle. Suur tagawara kullaseid kihla- ja laulatus-sõrmuseid, käerõngaid, brošesid jne. Igasuguste asjade ülekuldamine ja hõbetamine. Graweerimine kulla ja hõbeda sisse. Shutatse kiwide sisse wapid ja nimed. — Tellitud tööd saawad ruttu ja forralikult tehtud. — Kuld- ja hõbe-asju ja wana rahasid ostetakse täie hinna eest.

Peterburi magasin,

suur talurahwa riidekauba ja walmis meeste ja naesterahwa riiete ladu Surjewis, Suures turul nr. 8.

Soowitame oma anustatud ostjatele kindlate aga wõimalikult odawate hindadega kaubaladu

alumistest ruumidest:

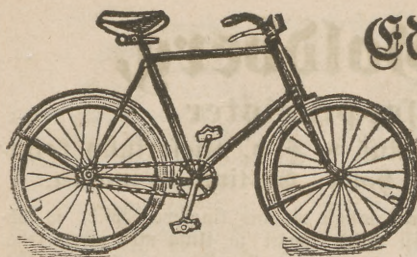
willaseid ja siidi rätikuid, linast, pool-linast ja willast riidet, kanga lõime, krae ja kasuka nahku, akna kardinaid j. n. e.;

ülemistest ruumidest:

meeste ja naesterahwa walmis riideid, wihma-kunbesid, kõitsugu meeste ja naesterahwa ülikondasid, palitu ja kasuka riidet, ja kõiki muud riide materjali.

Kaup on alati uus. Toimetus forralik.

Auupaiklikult R. Fischmann ja Co.
magasini omanikud.

Ed. Otsing,

Mehaaniku töötuba

Jurj. Rüütli uul. 17

võtab parandusi ja kokkuseadmisi jalgrataste, õmb-lus ja kudumise masinate, nii kui ka kõigi teiste meha-niku tööde päale vastu. Jse-

ärans on jalgratta sõitjatel siin rataste parandamine kõige kasulikum, sest need saavad täitsa asjatundjate poolt parandatud, kuna ma oma korraliku töö eest alati vastutan ja hinnad võimalikult kõige odavamad on.

Auupakkisult Ed. Otsing.

Wurtsi- ja weini-kauplus

H. D. Kebane,

Jurjewis, Peterburi uulitsas nr. 31

müüb väga häid weinisid pudeli-, toobi- ja pangi viisi kõige odavamaga hinnaga. — Pääle selle kõiksugust wurtsi-kaupa võimalikult odavasti. Suurel mõõdul tellimisi võtan weinide päale igal ajal vastu ja toimetan korralikult.

Peterburi uulitsas nr. 31.

I. annhind J. E. P. S. hõbe anuraha.

M. Mauer'i

saapakauplus Jurjewis, Rüütli uulitsas nr. 5

soovitat oma töökojast ja ladust igasugu saapaid ja kingi kui ka Wene-Amerika gummi-galoshšiid, ainult kõige paremad sordid.

Võtan tellimisi vastu kõigi kingsepa-tööde päale. Parandan hästi ja vastutan töö eest.

M. Mauer, kingseppmeister.

S. Goldberg,

kingseppmeister

Jurjewis Peterburi uul. 8, S. v. Kieferitšky rohu-
kaupluse kõrwal, hotel „Gestimaa“ wastu.

Soowitab omaft juureft ladust walmis kingsepa tööfid, ja wõ-
tab wastu kõikjugu tellimisi ruttu, hästi ja ilusa moe järele teha.
Iseäranis maarahwa jaoks alati walmis igasugused saapad, gamashid,
kingad jne. Peterburi-Amerika gummi galoshid madalad ja kõrge-
d, odawama hinna eest kui mujalt saada.

===== H ä ä t ö ö j a o d a w a d h i n n a d . =====

Annan jellea auupakkimist maa ja linnarahwale teada, et ma

Kaewutööfid

juwel kui ka talwel teha wõtan, tööd wõimalikult odawasti teen ja
nende eest wastutan. Ka on minu juureft alati walmis tehtud pumba-
palkisid, wasktorused ja muud walmis tehtud kaewu raua-kraami
odawasti saada. Pääle selle wõtan weel weetorude ja lamkastide
tegemist enda pääle teha. Igasugused sepatööd saawad ruttu, hästi
ja odawasti tehtud.

Kaewutegija **S. Käsja.**

A d r e j s: Jurjewis, Maarja tänawas (Surnuaia wastu),
omas majas nr. 25.

Graweerimise, kuldamise ja ristiplaatide

töötüha

Jurjewis, puusilla juures, Wene uul. nr. 4, hotel „Emajõgi“
walmistab puhtasti kõikjugu graweerimise töösid, kulda-
wannu ja uusi asju. Töö on kõigiti puhas, ilus ja kawa wastupidaw.

===== H i n d o d a w . =====

Auupakkimist **Gd. Weber.**

Teadaandmine.

Teatan auupakkikult kõigile, et olen ühe ABD raamatu Gesti-
keeles, päälkirja all „**Tõnnisjoni ABD raamat**“ kokku seadnud,
mis herra Eduard Mäesepp'ale trükkimiseks kõigi õigustega olen ära
müünud. Et aga, nagu ma kuulnud olen, ka keegi teine herra „**Mats**
Tõnnisjon Wändras“ ka ühe aabitsa kirjutanud on, ja nüüd herra
Ed. Mäeseppa üle kirjutab, nagu oleks herra Ed. Mäesepp lihtsalt
herra M. Tõnnisjoni nime oma ABD raamatu pääle trükkunud. Et
see herra Ed. Mäeseppa äridele kahju võib teha, siis olen sunnitud
siin seda auustatud rahwale teada andma, et mina selle ABD raamatu
kokku seadnud olen ja et ma oma nime ka raamatu kaase pääle olen
trükkida lastnud, ei lähe herra Mats Tõnnisjonile midagi korda. Ka saab
edaspidi minu nimel „**Tõnnisjoni Tähtraamat**“ ilmuma, ja et
jällegi midagi segadust ei tuleks, siis palun auupakkikult minu nime
mitte herra Mats Tõnnisjoni nimega ära wahetada.

Jurjewis, 20. augustil.

Auupakkikult **Hans Tõnnisjon.**

Palun tähele panna!

Siin üleval seiswa teadaandmise pääle toetades on mul auu
kõigile auupakkikult teada anda, et herra Mats Tõnnisjon'i kuulutus-
tel minu kulul ilmunud ABD-raamatu kohta midagi väärtust ei ole,
nagu ajaks ma sellega pettuse kaup ja musta äri, ja iga auus raa-
matukaupmees peaks ennast sellest eemal hoidma minu käest seda pet-
tuse kaup ostma. Ka olla hr Mats Tõnnisjoni ABD-raamat see õige
Tõnnisjoni ABD, kuna minu oma muid väärt ei olewat, kui kirju
paberi kimbuke. Kuid sellegipärast olen ma oma kulul ilmunud
ABD-raamatu, mis see aasta juunikuus 3000 eksemplaris trükitud
sai, kahe kuu jooksul terve trüki ära müünud, nii et uus trükk jällegi
weel see aasta 5000 eksemplaris ilmuma saab. Ka on teised kõige
juuremad Gesti raamatutäiendused Tallinnas, Narvas, Wiljandis,
Wõrus, Pärnus minu ABD-raamatut omale müümiseks tellinud, selle
pääle vaatamata, et herra Mats Tõnnisjon küll igatpidi selle vastu
töötada püüab. Sellegipärast julgen igale ühele laste õpetamiseks minu
kulul ilmunud ABD-raamatud joowitada, kus ka täielikult Meie risti-
usu õpetuse wiis päätükki ja lapse hommiku-, õhtu- ja söögipalwed
sees on. Pääle selle weel hästi hulk ilusaid laste meelepäralisi pilti.
Hind on **10 kop.**

Auupakkikult **Eduard Mäesepp,**
Jurjewis.

Jurjewis — Tartus, (Piitwimaal.)

C. J. Jesta

graniti- ja marmori-kiwi tahumise,
poleerimise, pildi-nikerdamise ja lukusepa

— **töötuba** —

motori jõul ja kõige uuemate masinatega.

Asutatud 1885. aastal.

Saakiwide ja **mälestuse** = sammaste
walmistamine kõigist pruugitawatest marmori ja
graniti seltsidest. **Ristid**, **kiwisambad** (obelis-
tid), **raua** = **tahwolid** ja **mälestuse** = **tahwolid**.
Gratveerimised ja **päälfirjad** walmistatakse
kõigi kiwi-seltside ja metallide fiske.

Päale selle walmistatakse kõige odawamate hin-
dade eest: haudade ümber uuemate mustrite järele
mitmesuguseid taotud **rauast aedafid** 1 r. 50 f.
saadik jala päält ja kallimad, wärwitakse ja seatakse
üles, niisamati tehakse ka kõiksugu rauast taotud
mööblid, **sängisid**, **laud** ja kõiksugu

treimise töösid,

wanfri telgesid j. n. e., mille päale tellimisi
palutakse üles anda.

Tellitud tööd joonistuste järele saawad
korralikult ja ruttu tehtud.

Wabrik ja **ladu** Maarja uul. 21/23,
wastu Gesti kirikuaeda.

J. Karlsoni

raamatu- ja kirjutusmaterjali kauplus,

===== Wõrus, =====

Wee mul., Minka majas

soowitab kõiksugu fooli-, jutu-, teaduse- ja
waimuliku sisuga raamatuid.

Niihamuti on igasugust hääd kirjutusmaterjali, slidi paberit, wiiluli keeli, öliwärwil piltisid, päewapildi ja mälestuse albumisi, kirja- ja albumi roosisid, seinä salmisid, roosidega postpaberit, Gesti-, Saksa- ning Wenekeelseid õnnesoowi kaarti- sid ja Wõru linna ning ümbruse piltidega postkaartisid juures wäljawalikus üliodawaste saada. — Päewapilnikkudele soowi- tan mitmesuguseid päewapildi klaasisid ja hääd paberit.

Pühadeks — täieline ladu laste mänguasju, suweks — kõiksugu jalgratta üksikuid osasid ja parandamise abinõusid. Kewadeks soowitan kõige paremat jeltši aiawilja seemneid, mida iseäranis tähele palun panna. Kärneritele kõrged protsendid.

Ka on kaupluse kõrwale

täieline raamatuköitmise ja =====

===== pildiraamitamise töötuba

sisse seatud ning saawad kõik sellekohased tööd ruttu, korrali- kult ja odawasti ära tehtud.

Kõikide Gesti- ja Saksa keelsete ajalehtede tellemisi wõe- takse igal ajal toimetuste alghindade eest wastu ja toimetatakse ruttu ning korralikult. Otseteed postikaudu tellimine tuleb igatahes kallim.

Kooliõpetajatele ja kaupmeestele iseäranis odawad hinnad.

E. Baruchsohn,

kardsepmeister Surjewis Naatuse uul. 23.

Suur ladu

mitme moodistise

piimatalituse nõud,

kõitsugu

maja- ja kõõgi-
riistad,

kui ka

supeluswannid.

Pruugitud supeluswannid saavad väljaviiritud. Wanad piimatalituse ja kõitsugu wanad wasknõud saavad kõige paremasti uuesti tinutatud.

Toimetab katuste katmist ja nende wärwimist.

Wiljakuiwatused ja piksewardad kõige uuema ja parema moodi järgi.

Säälsamas saavad ka kõik kardsepa tööd ja parandused töö hääduse eest wastutamiseaga ruttu ja korralikult tehtud. Odawad hinnad.

Sgasugu kirjalikkusi töösid, nagu:

palwekirjalid, kaebtuli,

kõitsugu ümberpanekuid, äratirjasid jne. walmistatakse

→ seaduslikult, korralikult ja odawasti ←

Surjewis, Peterburi uul. nr. 129,

Wiljakaupm. Wälfu majas, Peetri kiriku juures.

P. Bernhardt.

Kõiki senini weel saadawal olevaid

Cesti keeli noodi-raamatuid

ja joonitud noodi-paberit ning walmis raamatuid nootide sisefirjutamiseks on saada

Hermann'i trükikoja

raamatukaupluses, Peterburi uul. nr. 3.

Hermann'i frükkioja

kõige täielikum Gesti raamatu-, noodi- ja kirjutustarvituste kauplus.

==== Peterburi uulitsas nr. 3 ====

soowitab kõiki jutu-, teaduse, palwe-, jutluse- ja laulu-raamatuid, iseäranis aga noodi-raamatuid. Wene ja Gesti keeli kooli-raamatuid. Ilukõites raamatuid kingituseks. Wahelame ka oma raamatuid teiste kulus ilmunud hääde raamatutega. Algajatele raamatukauplejatele hääde tingimistega ja kõige kõrgema protsendiga.

Õnnesoowi = kaartisid ja ilustatud kirjapoonaid, seina = salmisid, õliwäri = piltisid ja palju tarwilikku ning ilu-asju.

Mitmet seltsi kuld- ja hõbe-paberit, mitmewäri- list glanz- ja ilu-paberit.

**Mus täielik Gesti
laenu-raamatukogu.**

Laenu-tingimised : Sissemaks 1 rubl. ja lugemise eest 2 kop. raamatu päält. Raamatud jaadame ka postiga igale poole kodu kätte.

Museumi kastid

klaasid ja 60 sorti Uurali mägedest — kiwid, mis koolide inspektori poolt kihelkonna kui ka wallakoolidele ettekirjutatud, on alati suures hulgal saada ainult

Ed. Mäesepp'a

raamatukauplusest Jurjewis,

Suurel turul nr. 17.

Kõik klaas-kaastega kastikesed, kui klaas-pudelikesed on ka jällemüüjatele sada wiisil odawalt saada.

Kõige parem koht

hästi passiivaid meeste- ja naesterahwa riideid osta, mis
hääst materjalist kõige uuema moodi järele osawatest töö-
tegijatest korralikult valmistatud, on saada ainult

Viini linna riide-kaupluses

Jurjewis,
 Aleksandri nultsas nr. 2,
 vastu Londoni wõerastemaja.

Warsawi kaubakontor
 Jurjewis, Poodi ja Kүүni uul. nurgal, Besnosowi majas,

Sturmi apteegi vastu,

soowitab kaupmeestele oma suurest
 kaubaladust otseteel kõige parema-
 test oma- ja wäljamaa wabrikuteist
 saadud kõiksugu ilu-pudu-, moodi-
 ja teraskaupasid ning kirjutus-
 materjali odawate aga kindlate
 hindadega.

Auupaiklikult

Warsawi kaubakontor B. Gen's.

Säälsamas müüakse oma töötoas valmistatud gla-
 see-, Rootsi- ja pesunahast kindaid, kandmeid, kraesid,
 maniskaid, shlipsisid jne. jne.

Ed. Mäeleppa

raamatu-, kirjutusmaterjali ja
pildi-kauplus,

Jurjemis, Suurel turul nr. 17 (Köleri apteeki vastu),
soovitatav suures väljavalikus kõiksugu linna- kui ka
maakoolides pruugitavaid

kooli-raamatuid,

pääle selle kõiksugseid Geestikeelseid jutu-, palwe- ja
teaduse-raamatuid, piiblisid, testamentisid, jutluse- ja
laulu-raamatuid.

Uusi Geestikeelseid laulu-raamatuid on
alati jällemüüjatele suures väljavalikus kõige
odavamalt hindadega saada.

Tasku ja konto-raamatuid.

===== Suur ja täielik =====
kirjutusmaterjali ladu.

Kooliõpetajatele ja kõigile jällemüüjatele annan
kõige suuremad protsendid.

Adress Venemaal:

Эд. Мясепъ,
Юрьевъ, Лифл. губ.

Septembrikuu lõpul ilmub trükitist tähtjas uudis:

Paulus, paganate apostel.

Kirjutanud õpetaja L. Schneller.

„Paulus“ saab umbes 500 lehekülge paks ja seda kaunistab suur hulk pilti, sellegipärast saab ta hind kõidetult **ainult 1 rubla** olema, mis sõrdlemise väga odavaks hinnaks tuleb nimetada. Paulust on mitmed asjatundjad õpetajad läbi waadanud ja **wäga kiitnud**, teda meistritööks tunnistades. Meie juhime kõikide kirjandusearmastajate tähelepanemist tema päale ja palume tellimisi warsti üles anda. Raamat läheb ka paremates kõidetes müümale.

Tellimise aadress: Ed. Mäesepp — Surjewis.

I. Siin,

suur nahaladu

kõikjugu talla- binnoli- ja pastla-nahku, saapa sääri ja päälisnahku; rangi roome, rihmasid, wilti, saapaid, peenet nõõri, roguškid j. n. e.

Kõige suurem ladu paigal.

Müüdsel ajal kõige paremad oma kerge jooksu, kõwaduse ja ilusa ehituse wiisi poolest lugupeetud jalgrattad

Russia ja Brennabor

kõige suurem ja wanem wabrik
Wenemaal.

kõige suurem
ja wanem wabrik Europas.

Jalgratta päälmised ja sijemised gummid, kellad, lukud, laternad, kõikjugu rattajaod j. n. e.

Grammophonid.

№ 14. K a n b a h o o w i s № 14.

Surjewis (Tartus).

Palun tähele panna!

Annan auupaiklikult kõigile linna ja maa rahwale teada, et ma see aasta Suuli kuus omale uue raamatu- ja kirjutusmaterjaali kaupluse

Surjewis

Suures turus nr. 17

awanud olen. Sääal on ka täielik Gesti keele

laenu raamatukogu,

kust wähese hinna eest raamatuid kodu lugemiseks võib saada. Minu endine kauplus, mis kiwisilla ligidal on, jääb ikka edasi — kui abikauplus.

Auupaiklikult

Eduard Mäelepp,

Surjewis.

Ed. Mäsepp'a

raamatu- ja kirjutusmaterjali kauplusest

Turjewis, Suurel turul nr. 17,

on alati

järgmised raamatud hulga wiisil saada:

Maa, kus Jeesus elas, hind à 1 rbl., 1.50 kop.,
1.75, 2 rbl., 2.50 kop.

Paulus, paganate Apostel, à 1 rbl., 1.50 kop.,
1.75 kop., 2 rbl.

Jeesuse maapäälne elu à 1.20, 1.50, 2 rbl.

Wüerst Taaweti kojast à 1 rbl., 1.50 kop.

Jutluse raamat „Siloa“ à 1.60 kop.

Elu puu, jutluse raamat à 2 rbl., 2.25 kop.

3gawene Ewangelium à 2 rbl., 2.25 kop., 2.50
kop.

Pauluraamatuid eesti ja saksa keeles.

Piibli raamatuid eesti ja saksa keeles 60 kop.
kuni 15 rbl.

Testamendi raamatuid eesti ja saksa keeles.

Palwe koda I. jagu à 1 rbl.

Palwe koda II. „ à 80 kop.

Äratamise pafun à 40 kop.

»Дневникъ» koolilaste päewa raamat à 12 t.

«Классный журналъ» fooliõpetajate tarwis à 70 f.
funi 1 rbl.

«Вписный журналъ» " " "
à 90 kop.

«Баловой журналъ» " " "
à 90 kop.

Zina ja wilja ostmise raamatuid à 30 kop.

Teenija palga raamatuid à 3—4 kop.

Üüri maksu raamatuid à 5 kop.

Tasku ja konto-raamatuid.

Kopir raamatuid.

Weskli raamatuid.

Kassa raamatuid.

Kalendrid wene ja eesti keeles, sada ja tuhande wiisi.

Mesilaste pidamise raamatuid.

Mia pidamise raamatuid.

Tohtri raamatuid.

Palwe raamatuid.

Laulikuid.

Mäitemängu raamatuid.

Sutu raamatuid.

Bildi raamatuid.

Kooli raamatuid wene, eesti, ja saksa keeles.

Päewa pildi albumid.

Postmargi albumid.

Postkaardi albumid.

Airjutuse albumid.

Выдано
из Запасных
фондов БАН
СССР

Mus Riia auru-wärwimise ja keemialik pesemisekoda

E. Bernstein,

Jurjewis, Raatuse uul. nr. 18—20.

Töö pääõjad: wanutamine, värwimine, pressimine, defateerimine, keemialik pesemine ja plekkide puhastamine.

Töö jõud kuni 3000 küünart päewas.

Siinad: Wanutamine, värwimine ja pressimine	10 f. küünar.
Wärwimine ja pressimine (wanutamata riie)	8 " "
Wanutamine ja pressimine (täiswillane riie)	4 " "
Raamimine ja pressimine (wanutatud riie)	3 " "
Pressimine üksi (wanutamata riie)	2 " "
Defateerimine kuni 100 aršinat	1½ f. aršj.
Rohkem 100 aršj., iga järgm. aršj.	1 " "

Keemialik pesemine sünnib, sest et raha ja aega tarwitaw asjade Riiga laatmine ja tagasi toomine ära jääb, tarwilikul korral 24 tunni sees ja nimelt 25—50 protsenti odavamalt kui Riiga laadetud, siinjasas.

Sest et minu wabrik paremate ja uuemate wäljamaast toodud masinate ja abinõundega ja täieliku asjatundja juhatusel töötab, siis ei ole mul mitte ainult rutemini ja odavamini, waid ka palju paremini wõimalik tööd walmistada, kui teistel kaaswõistlejatel.

Lahket ojawõtmist palub anupakkikult

E. Bernstein,

auru-wärwikoja omanik.

Jurjewis, Raatuse uul. nr. 18—20.

Palun adressi tähele panna!

Laske värwimise ja pesemise tööd Jurjewis, Raatuse uul. nr. 18—20 teha, sest siis annate paljude siinsete Cesti töölistele alatiist leiwateenistust.

Wälimiste jaadetuste adrejs: Юрьевъ, Ратушная улица № 18—20.

Raatuse uulitsas nr. 18—20 saate seda niisama hästi ja palju odavamalt.

G. A. Warkhaus'i

põllutöö-masinate, põlluriistade ja kunst-
põllurammu ladu, kolonial-kaupade ja
majapidamise tarwituste kauplus

== Jurjewis (Tartus), Peterburi nül. nr. 42, ==

soowitab :

Koorelahutajaid separatorisi „Alfa de Laval,” mis oma kõige puhtama koorimise pärast kuulsad on ;

Wõimafinaid, Koorelahutaja õli.

Wiljapeksumafinaid hobuse jõuu jaoks, peksu-
trumlid ja weowärgid **rullaagrite** pääl — Ph.
Mayfarth'i & Ko. wabrikust Frankfurtis.

Tuulamisemafinaid,

Külwimafinaid,

Niidumafinaid,

Niijumise rehasid,

Sekslimafinaid,

Pöör- ja künni-atru

ja nende ükfituid osasid,

Seemendamise atru,

Rõngasrullisid,

Wedruäkkeid,

Teras-westisid,

Westi kiwisid,

Turbalõituse masinaid,

Masina rihmu, masina õli.

Põllurammu :

Rondijahu, superfosfati, thomasfosfati, kainiti,
chilisalpeetrit.